

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Bakalářská práce

Jaromír Dvořák

Druhý londýnský exil Huberta Ripky

Second London Exile of Hubert Ripka

Praha 2014

vedoucí práce: Prof. PhDr. Martin Kovář, Ph.D.

Poděkování

Na tomto místě si dovoluji poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce prof. PhDr. Martinu Kováři, Ph.D. a to především za trpělivost, kterou se mnou měl v průběhu přípravy této práce. Zároveň bych velmi rád poděkoval svým rodičům za všeobecnou podporu, které se mi od nich během bakalářského studia historie dostávalo.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citované literatury a odborných článků a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Novém Boru, dne 12. května 2014

.....

Jaromír Dvořák

Klíčová slova

Hubert Ripka; třetí republika; únor 1948; Rada svobodného Československa; Shromáždění porobených evropských národů; konference čtyř velmocí 1955; maďarské povstání; Londýn.

Keywords

Hubert Ripka; third Czechoslovak republic; February 1948; The Council of Free Czechoslovakia; Assembly of Captive European Nations; Geneva Summit 1955; Hungarian Revolution; London.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje posledním třem letem života Huberta Ripky. Toto závěrečné období nelze vytrhnout z kontextu jeho předcházející politické činnosti. Autor se proto v práci rozhodl shrnout Ripkův život v první polovině 20. století. Kladl při tom důraz na jeho aktivity v době třetí československé republiky. Hlavní část práce je pak věnována Ripkově politické a diplomatické činnosti v letech 1955 – 1957. Na základě rozboru archivních materiálů autor představí, co bylo náplní cest, které Ripka z Londýna pořádal do Evropy a do Spojených států amerických. Po životopisné části práce pak následuje analýza jeho politických názorů a politologických koncepcí.

Annotation

The Bachelor's thesis is dedicated to the last three years of Hubert Ripka's life. The final period can be hardly taken out of the context of his previous political involvement. Thus, the author has decided to review Ripka's life in the first half of the 20th century. His activities, notably at the time of the third Czechoslovak republic, are presented here. The core part of the thesis is focused on political and diplomatic work of Huber Ripka in the period from 1955 to 1957. On the basis of the archive documents, the author presents the purpose and the content of Ripka's travels from London to Europe and the USA. The biographical section of the thesis is followed by an introduction to his political thoughts and concepts.

Obsah

Úvod	8
1. Hubert Ripka v letech 1895 - 1945	13
1.1. Student, novinář a diplomat Hubert Ripka.....	13
1.2. První exil Huberta Ripky	16
2. Politické aktivity Huberta Ripky ve třetí republice	19
2.1. Ministr Fierlingerovy vlády Hubert Ripka.....	19
2.2. Národní socialisté a volby do národního shromáždění v roce 1946	25
2.3. Uklidnění politické scény po volbách v roce 1946	27
2.4. Hubert Ripka a Marshallův plán	28
2.5. Soupeření národních socialistů a komunistů na podzim 1947	31
2.6. Hubert Ripka a únorová krize v roce 1948	33
3. Odchod Huberta Ripky do Spojených států amerických	37
3.1. Útěk Huberta Ripky z Československa.....	37
3.2. Působení Huberta Ripky ve vznikajících exilových organizacích	38
3.3. Hubert Ripka a permanentní krize Rady svobodného Československa.....	42
3.4. Negativní kampaň namířená proti Hubertu Ripkovi	45
3.5. Ripkovy úvahy o nové Evropě	46
4. Příprava Huberta Ripky na odchod do Velké Británie	52
4.1. Hubert Ripka vtažen do francouzské politiky	53
4.2. Cesta Huberta Ripky do Londýna v květnu 1955	55
4.3. Hubert Ripka a ženevský summit čtyř velmocí v červenci 1955	57
5. Půlroční pobyt Hubert Ripka v New Yorku	60
5.1. Hubert Ripka naposledy vtažen do záležitostí RSC.....	60
6. Hubert Ripka a události roku 1956	65
6.1. Exilová činnost Huberta Ripky v první polovině roku 1956	65
6.2. Reakce Huberta Ripky na potlačení demonstrace v Poznani.....	67
6.3. Cesta do Ameriky a maďarské nepokoje	70
7. Poslední rok života Huberta Ripky.....	76
7.1. První polovina roku 1957 a první příznaky Ripkova onemocnění	76
7.2. Zhoršující se stav Huberta Ripky a jeho poslední cesta do Spojených států	81
8. Ripkovy politické úvahy v letech 1955 až 1957	89
8.1. Spojení německého problému s otázkou střední Evropy	89

8.2.	Reakce Huberta Ripky na konferenci čtyř v červenci 1955.....	92
8.3.	Politické názory Huberta Ripky na události v roce 1956.....	93
8.4.	Politika sebeosvobození	95
8.5.	Inovace Ripkova plánu v roce 1957.....	96
Závěr		98
Seznam pramenů a literatury		102

Úvod

Když na počátku roku 1948 převzali komunisté moc v Československu, nebyl v této zemi již prostor pro existenci politické opozice. Přední členové politických subjektů, které dříve tvořily protiváhu komunistické straně, se proto snažili co nejdříve opustit Československo. Tak také po druhé v životě odešel do exilu bývalý národně socialistický ministr doc. PhDr. Hubert Ripka. Po zkušenostech z průběhu druhé světové války věřil, že se o budoucnosti jeho vlasti bude znovu rozhodovat v zahraničí. Cítil povinnost využít svých širokých politických kontaktů, které během války získal, aby mohl být i nadále užitečný „československé věci“. Jako znalci mezinárodní politiky mu bylo jasné, že Spojené státy americké budou místem, odkud se povede boj proti komunismu. Proto se s celou rodinou přesunul do New Yorku, kde strávil pět let v horečné činnosti pro exilové organizace, zvláště pak pro Radu svobodného Československa.

Pobyt ve Spojených státech skončil pro Huberta Ripku velkým zklamáním. Nefunkční Rada svobodného Československa nejenže nebyla schopna jakýmkoliv způsobem působit na americkou zahraniční politiku, ale nedokázala se ani vymanit z vlastních vnitřních sporů. Další nepříjemnou záležitostí pro levicového politika byla vlna mccarthismu, která v té době zasáhla Spojené státy. Sám Hubert Ripka byl vyslýchán americkým senátem a následně dehonestován v americkém tisku. Po těchto nepříjemných peripetiích se rozhodl pro návrat do Evropy. Ripkova rodina se tak po deseti letech vrátila do Londýna, do města, kde prožila druhou světovou válku.

Předkládaná bakalářská práce nazvaná *Druhý londýnský exil Huberta Ripky* se zabývá jeho životem v letech 1955 až 1958. V této práci si kladu za cíl představit události posledních třech let života Huberta Ripky. Zaměřím se zejména na jeho činnost v rámci exilových organizací. Protože byl Ripka v 50. letech 20. století znám svými politickými komentáři a politologickými pracemi, budu se věnovat také jeho úvahám, týkajících se tehdy aktuálních problémů mezinárodní politiky a jeho koncepcím budoucího vývoje ve střední a jihovýchodní Evropě. Jelikož primárním důvodem odchodu Huberta Ripky do exilu byla jeho politická aktivita v době třetí republiky, budu se jí zabírat v jedné kapitole své bakalářské práce. Obdobně představím také jeho činnost v Radě svobodného Československa, kterou vykonával během svého pobytu ve Spojených státech. Neshody v Radě vyústily v odchod Huberta Ripky do Londýna.

Zabýváme-li se studiem československých politických dějin v letech 1938 až 1948, neustále se při této příležitosti setkáváme s osobností Huberta Ripky. Pro velkou část historické obce je tato postava nejvíce spojena s únorovými událostmi roku 1948. Mnozí jistě četli jeho knihu *Únorová tragédie, svědectví přímého účastníka*.¹ Pokud se ale chceme dozvědět o tomto bezesporu pozoruhodném člověku více, narážíme na téměř nepřekonatelný problém. Stále ještě neexistuje monografie, věnující se celému životu Huberta Ripky. Podle mého názoru je to velký nedostatkem české moderní historiografie. Na druhou stranu je třeba připomenout, že jeho život není tak úplně neprobádaný. Nejdále na této cestě došel dr. David Pavlát, jehož rigorózní práce se zabývá životem Huberta Ripky od jeho narození do roku 1945. Protože se biografická práce velmi těžko začíná v půlce nebo dokonce, jak je tomu v mém případě, na konci života hlavního hrdiny, rozhodl jsem se v první kapitole v krátkosti shrnout život Huberta Ripky právě na základě práce Davida Pavláta.² Půjde mi především o to představit události, které ovlivnily Ripkovo směřování v posledních letech jeho života.

Činnost Huberta Ripky za třetí republiky je již v literatuře zachycena mnohem lépe, než předchozí etapy jeho života. Vždyť jako ministr zahraničního obchodu byl Ripka jedním z předních československých politiků. Kapitola věnovaná jeho politickým aktivitám v poválečném Československu proto vychází z monografií Karla Kaplana a to především z knih *Pravda o Československu*³ a *Pět kapitol o Únoru*.⁴ Poznátky z těchto monografií jsem pak doplnil o informace ze záznamů o jednání československé vlády v letech 1945 – 1948, publikovaných Karlem Kaplanem v knize *ČSR a SSSR 1945 - 1948*.⁵ Poznátky o jeho činnosti v Národně socialistické straně jsem pak čerpal především z velmi podrobných vzpomínek Prokopa Drtiny, vydaných pod názvem *Můj osud Československo*⁶ a také ze vzpomínek samotného Huberta Ripky, nazvaných *Únorová tragédie*.⁷

Aktivitě Huberta Ripky v americkém exilu, zejména jeho činnost v rámci Rady svobodného Československa, se věnuji v následující kapitole. Vycházel jsem zde především z publikace Francise Rašky *Opuštění bojovníci, historie Rady svobodného Československa*

¹ RIPKA, H., *Únorová tragédie: svědectví přímého účastníka*, Brno 1995.

² PAVLÁT, D., *Novinář a politik Hubert Ripka: do roku 1945* (Rigorózní práce), Praha: FF UK 2009.

³ KAPLAN, K., *Pravda o Československu*, Praha 1990.

⁴ KAPLAN, K., *Pět kapitol o Únoru*, Brno 1997.

⁵ KAPLAN, K., - A., ŠPIRITOVÁ, *ČSR A SSSR 1945–1948, dokumenty mezinárodních jednání*, Brno 1997.

⁶ DRTINA, P., *Československo můj osud, kniha života českého demokrata 20. století*, Praha 1992.

⁷ RIPKA, H., *Únorová tragédie: svědectví přímého účastníka*, Brno 1995.

1949 - 1961⁸, která z dostupných publikací nejlépe rozebírá činnost nebo spíše nečinnost této exilové organizace. Protože Ripka během svého posledního roku pobytu omezil svoji aktivitu v Radě, neboť byl vyšetřován americkým senátem, byl jsem nucen tuto kapitolu doplnit o informace z jeho deníkových záznamů a korespondence s americkým senátorem Welkerem Hermanem.⁹ Podrobnosti ohledně negativní kampaně, kterou proti Ripkovi vedl americký novinář německého původu Kurt Glaser, jsem čerpal z knihy P. Palečka *Ministr Hubert Ripka a jeho osobní archiv, inventář osobního fondu, dokumenty*.¹⁰ Protože se Hubert Ripka v době svého pobytu zabýval politologickými úvahami o budoucím směřování Evropy, připojil jsem k této kapitole také část věnovanou této problematice.

Hlavní část mé badatelské činnosti byla soustředěna na období Ripkova života v letech 1955 - 1958. Výsledky této práce jsem vtělil do následujících čtyř kapitol, z nichž první je věnována jeho pobytu v Evropě v roce 1955. V této kapitole představím Ripkovu přípravu na odchodu do Velké Británie a také jeho snahy ovlivnit náplň jednání konference představitelů čtyř velmocí v Ženevě. Hlavním pramenem pro tuto kapitolu, stejně jako pro následující tři, byla Ripkova korespondence s manželkou Noemi. Korespondence je součástí fondu Hubert Ripka, uloženém v Národním archivu, a to konkrétně té části, která se věnuje Ripkovu životu po roce 1948.

Hubert Ripka v době svého druhého exilu vedl korespondenci s velkým množstvím lidí. V archivním fondu Hubert Ripka je uložena korespondence s přibližně 550 osobami. Většinou se však jedná o několik jednostranných až dvoustranných dopisů z let 1948 - 1954.¹¹ Pro období let 1955 až 1957 je nejobsáhlejší dochovanou korespondencí ta, kterou vedl s manželkou Noemi.¹² Jedná se přibližně o 800 stran textu, ze dvou třetin psaného na stroji, jejímž autorem je Hubert Ripka.¹³ Tyto texty jsou svědectvím velmi vřelého vztahu, který mezi sebou manželé měli. Obsah Ripkových dopisů lze rozdělit přibližně do tří částí. Je zcela pochopitelné, že první část obsahu je tvořena záležitostmi osobního rázu. Dozvídáme se tak o hlubokém vztahu k manželce, o každodenním životě rodiny nebo o práci a studiu jednotlivých členů rodiny. Třebaže jde o velmi zajímavé čtení, je pro nás důležitější ta část

⁸ RAŠKA, F., *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa 1949-1961*, Praha 2009.

⁹ Národní archiv, fond Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1954; NA, f. Hubert Ripka, k. 10, i. č. 535, dopisy senátorovi Welker Hermanovi.

¹⁰ PALEČEK, P., *Ministr Hubert Ripka a jeho osobní archiv: inventář osobního fondu, dokumenty*, Brno 2000.

¹¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 2 - 10, i. č. 7-558.

¹² NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7.

¹³ Archivní fond neobsahuje dopisy posílané paní Noemi Ripkovou svému muži Hubertovi.

obsahu, která je věnovaná činnosti samotného Ripky. S železnou pravidelností informoval Ripka svojí ženu o tom, s kým se setkal a o čem s danou osobou jednal. Podobně s manželkou rozebíral také mezinárodní situaci a problémy řešené v exilových organizacích. Ve své korespondenci se Ripka věnuje také politickým a politologickým koncepcím. Je zajímavé pozorovat, jak Ripka od informací, s kým se setkal, přechází k politologickým analýzám. Dopisy jsou tedy svědectvím neuvěřitelného kulturního a politického rozhledu a vlastně i jakousi nepublikovanou biografií posledních let Huberta Ripky.

Také pátá kapitola mé práce vychází z Ripkovy korespondence s manželkou Noemi. V této kapitole spolu s ním zavítáme znovu do Spojených států, kde poslední semestr vyučoval na *New School for Social Research* a na *New York University*. Přiblížím zde pokračující spory v Radě svobodného Československa a zejména jeho snahu usmířit znesvářené strany. Bude mě také zajímat, jakým způsobem dosáhl toho, že mohl přesídlit do Evropy, aniž by ztratil trvalý příjem od Výboru pro svobodnou Evropu.

Ústřední částí celé mé práce je pak kapitola věnovaná aktivitě Huberta Ripka v roce 1956. Zde představím Ripkův pohled na nepokoje probíhající v polské Poznani a také jeho činnost, kterou vyvíjel v souvislosti s probíhající krizí v Maďarsku. V této kapitole jsem kromě korespondence s manželkou Noemi vycházel také s korespondence s Petrem Zenklem a Janem Stránským, uložené v Národním archivu ve fondu Hubert Ripka.¹⁴ Takto získané informace jsem doplnil o data z deníkových zápisů Huberta Ripky. Obdobně jsem postupoval i v kapitole věnované poslednímu roku jeho života.

Odchod Huberta Ripky z tohoto světa byl velmi náhlý a nečekaný, proto i kapitola o posledním roku života bude z velké části věnována jeho činnosti v exilových orgánech a jeho cestám po Evropě a do Spojených států. Bude mě zajímat, jak mezinárodní situace způsobila, že se Ripkův dlouholetý optimismus z jeho pohledu na budoucnost střední Evropy postupně vytratil. Zároveň s tím budu v této kapitole sledovat projevy postupujícího onemocnění Huberta Ripky. Ukážu, jak ho v závěru života choroba omezovala v činnosti, ale také to, jak se s ní do poslední chvíle potýkal.

Poslední kapitolu mé práce jsem se rozhodl věnovat Ripkovým politickým názorům a politologickým úvahám. Při přípravě této kapitoly jsem čerpal z knihy Vladimíra

¹⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, i. č. 547, Korespondence s Petrem Zenklem; NA, f. Hubert Ripka, k. 9, i. č. 457, Korespondence s Janem Stránským.

Goněce *Za sjednocenou Evropu, z myšlenek a programů Huberta Ripky*.¹⁵ Dlouhodobé politologické koncepce jsem pak doplnil o politické názory, které Hubert Ripka ve velké míře rozvíjel ve své korespondenci v průběhu posledních tří let života. Cílem této závěrečné kapitoly proto je ukázat, jakým způsobem se Ripkovy zkušenosti s každodenní mezinárodní politikou odrazily v jeho dlouhodobých politologických koncepcích. Kapitola má tak přispět k lepšímu porozumění jeho činnosti v posledních letech života. Velmi rád bych v této části své práce představil Huberta Ripku jako intelektuála, který díky studiu historie a celoživotní zkušenosti s mezinárodní politikou vytvořil politické koncepce, které přesahovaly svou dobu a z nichž některé jsou aktuální až do dnešních dnů.

¹⁵ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu: z myšlenek a programů Huberta Ripky*, Brno 2004.

1. Hubert Ripka v letech 1895 - 1945

Dříve než se budu věnovat závěrečné etapě života Huberta Ripky, je nasnadě zmínit alespoň ve zkratce jeho život v první polovině dvacátého století. V této úvodní kapitole se proto zaměřím na stěžejní události, které formovaly osobnost tohoto „intelektuála v politice“, tak jak ho známe z pozdějších let.

1.1. Student, novinář a diplomat Hubert Ripka

Syn panského úředníka Huberta Ripky a jeho ženy Anežky Ripkové přišel na svět 26. července 1895 v Koberčicích na lichtenštejnském panství. Díky tomu, že se rodina zakrátko přestěhovala do středních Čech, mohl mladý Hubert Ripka navštěvovat pražské gymnázium v Žitné ulici. Zde se také poprvé začal rozvíjet jeho zájem o historii a cizí jazyky. Ve studiu proto pokračoval na Filosofické fakultě Karlo-Ferdinanské univerzity. Vedle hlavního oboru, kterým byla historie, se věnoval studiu celé řady humanitních věd, včetně sociologie, kterou zde vyučoval dr. Edvard Beneš. V roce 1921 Hubert Ripka zakončil svoje studia doktorátem z filozofie. Třebaže mu Josef Pekař nabídl stipendium pro studium v zahraničí, této nabídce nevyužil a nastoupil na místo v tiskovém odboru ministerstva národní obrany.¹⁶

Již během práce na ministerstvu národní obrany se Ripka věnoval žurnalistice. Pravidelně přispíval do časopisu *Mladá generace* a do týdeníku *Zítřek*. Novinářskou kariéru plně nastartoval až v deníku *Národní osvobození*. Ripka si psaním politických úvodníků postupně vypracoval osobitý styl, kterému nechyběla notná dávka ironie. Od počátku se ve svých článcích věnoval problematice vztahu Československého státu k německé menšině. Jako levicový intelektuál prosazoval sbližování německých a českých socialistických stran. Ripka však vždy odsuzoval krajní levicový extremismus a klonil se spíše k levicovému smýšlení ve stylu národních socialistů. Od dob studia byl jeho velkým vzorem ministr zahraničí Edvard Beneš. Právě z tohoto důvodu byl během své novinářské činnosti podporovatelem politiky Hradu. Byl také jedním z novinářů, kteří poskytovali Hradu

¹⁶ PAVLÁT, D., *Novinářská a politická dráha Huberta Ripky do vyvrcholení mnichovské krize na počátku října 1938 a jeho odchodu do exilu*, Moderní dějiny 2, 2009, s. 65-72.

informace získané neoficiální cestou. Tuto činnost ještě více rozšířil, když se prezidentem stal Edvard Beneš.¹⁷

Stejně jako ve vnitrostátních tématech, tak i v zahraniční politice se Hubert Ripka názorově blížil svému vzoru Edvardu Benešovi. Zde byla dominantní jeho jihoslovanská orientace. Ripka se už od dvacátých let angažoval v Československé jihoslovanské lize a zasedal v kulturním odboru Slovanského ústavu. Není proto divu, že i velkou část svých zahraničněpolitických statí věnoval jihoslovanské tematice. Zároveň na toto téma přednášel v klubu Přítomnost, jehož byl častým návštěvníkem. Zde se seznámil s osobnostmi, jakými byli F. X. Šalda, Václav Chaloupecký nebo Karel Čapek.¹⁸

Již jako zkušený a uznávaný novinář dostal Hubert Ripka v roce 1930 nabídku pracovat v redakci *Lidových novin*. Odmítnout nemohl, zvláště když nabídka vzešla od Jaroslava Stránského, syna zakladatele *Lidových novin*. Hubert Ripka se tak poprvé seznámil s novinářem Ferdinandem Peroutkou, se kterým později v exilu vedl dlouhé sporu v rámci Rady svobodného Československa. V redakci *Lidových novin* byla Ripkovi přidělena parlamentní agenda. V průběhu roku 1933 však přešel od referování o vnitropolitických záležitostech k informování o zahraničních událostech. V duchu politiky Hradu ve svých článcích propagoval důležitost Malé dohody. Velmi ho znepokojovalo sbližování Království S. H. S a nacistického Německa.¹⁹

Ripkova profesní orientace na zahraniční politiku a spolupráce s ministerstvem zahraničních věcí mu umožnila často cestovat do ciziny. Pravidelně o svých postřezích a setkáních informoval Edvarda Beneše. Poté co navštívit předhitlerovské Německo, pochopil jakým hospodářským potenciálem a zároveň morálním deficitem Německo oplývá. Nabádal proto k politice dalšího sbližování zemí Malé dohody. Díky své optimistické nátuře věřil, že podporou fungujících demokratických systémů, lze zabránit rozšiřování diktátorských režimů. Když však v roce 1933 Ripka navštívil Francii, mohl se na vlastní oči přesvědčit, že ani sami Francouzi nestojí o fungující Malou dohodu, zejména protože mají strach z „nestabilní“ Jugoslávie.²⁰

Hubert Ripka na to reagoval způsobem sobě vlastním. Vydal se do Bělehradu, aby zjistil jaká je situace v jihoslovanském království. Při této příležitosti se mu dostalo velké

¹⁷ PAVLÁT, D., *Novinářská a politická dráha Huberta Ripky...*, s. 72-84.

¹⁸ Tamtéž, s. 97-98.

¹⁹ Tamtéž, s. 89-91.

²⁰ Tamtéž, s. 92-97.

pocty, když byl přijat samotným králem Alexandrem. Král ho však ujistil spíše o tom, že jediné, o co stojí, je zlepšení mediálního obrazu Jugoslávie v Československu. Ripka rychle pochopil, že spojenecké vazby nejsou tak pevné jak se z Československa zdají. Nehodlal se však smířit se stavem věcí a vydal se do Bulharska, aby zde přiměl zdejší intelektuální kruhy k většímu přimknutí k Jugoslávii a tím posílil Balkánské spojení. Přestože nedosáhl hmatatelných výsledků, byly jeho postřehy vtěleny do studie s pracovním názvem *Středoevropská problematika*. Zde poprvé rozvinul svůj koncept spojené střední Evropy. Na tento model posléze navázal v době svého druhého exilu. Tentokrát již poučen politickým vývojem v letech 1939 - 1948.²¹

Třebaže se rok 1933 stal v dějinách Evropy symbolem zrodu hitlerovského Německa, pro Huberta Ripku měl i pozitivní rozměr. V srpnu se podruhé oženil s francouzskou profesorkou Noemi Schlochowovou. Noemi byla dcera Maxe Schlochowa, profesora ze Štrasburku. Sama vystudovala francouzskou a německou literaturu na zdejší univerzitě. Získala i doktorský titul a ve studiu pokračovala i na Sorbonně. V Praze působila na francouzském lyceu. Manželům Ripkovým se posléze narodili dva synové - Michel a Georges.²²

Pro politickou kariéru Huberta Ripky byl ale stěžejní rok 1935, kdy se konečně odhodlal ke vstupu do Československé strany národně socialistické. Během politické krize, která vznikla kolem volby Edvarda Beneše prezidentem, uvažovaly socialistické strany o tom, že utvoří menšinovou vládu. Ripka měl být v této vládě ministrem zahraniční. Nakonec se tento projekt neuskutečnil a vznikla vláda vedená agráříkem Milanem Hodžou. Ripka však i nadále zůstal velmi aktivní v zahraniční politice. Působil jako osobní velvyslanec prezidenta Beneše ve Francii. Zde se snažil přimět Francouze, aby utvořili širokou spojeneckou alianci, zahrnující Velkou Británii, Malou dohodu, Balkánskou dohodu a SSSR, která se měla postavit totalitním režimům v Německu a Itálii. Přestože nebyl Ripka v těchto jednáních příliš úspěšný, osvědčil se jak schopný diplomat. Francouzský premiér Leon Blum dával přednost setkáním s ním před oficiálním jednáním s československým velvyslancem Štefanem Osuským. Právě zde má kořeny spor mezi Ripkou a Osuským, který se táhl po zbytek jeho života.²³

²¹ PAVLÁT, D., *Novinářská a politická dráha Huberta Ripky...*, s. 101-103.

²² Tamtéž, s. 98.

²³ Tamtéž, s. 111-116.

Vedle zahraničně politických záležitostí byl Ripka během zhoršující se vnitropolitické situace pověřen také zákulisním jednáním s tzv. německými novoaktivisty. Podobně jako Beneš spoléhal na to, že němečtí sociální demokraté budou v pohraničí schopni konkurovat Henleinovi. Československo však v tomto ohledu bylo vystaveno dvojímu tlaku a to jak ze strany Henleinových stoupenců, tak ze strany velmocí. Ripka byl pověřen bojem na obou frontách. Neuspěl však ani na jedné. Runcimanova delegace se postavila za práva německé menšiny a Francie spolu s Británií nařídila Československu přijmout plán na odstoupení pohraničních oblastí. V době, kdy Německo stupňovalo své požadavky na ČSR, dlel Ripka ve Francii. Měl zde na poslední chvíli přimět Francouze k neústupnosti. Mnichovská dohoda všechny jeho snahy zmařila, a tak se Ripka vrátil domů.²⁴

V tomto zlomovém bodě československých dějin se Hubert Ripka poprvé rozešel s politikou Edvarda Beneše. Po svém návratu do republiky se angažoval ve Výboru na obranu republiky. Přiklonil se tak k radikálním názorům členů armády, kteří uvažovali o státním převratu. Účastnil se jednání politických a vojenských špiček, které žádaly dosazení nové vlády vedené náčelníkem generálního štábu Krejčím. Když z těchto plánů sešlo, rozhodl se Ripka poprvé v životě natrvalo opustit Československo. Rozhodl se bojovat za lepší budoucnost své vlasti ze zahraničí. Ještě před odletem informoval odstupujícího prezidenta Beneše o své loajalitě k jeho osobě.²⁵

1.2. První exil Huberta Ripky

Z Československa odletěl Ripka do Londýna, kde na přelomu let 1938 – 1939 pracoval na své knize o mnichovské krizi. Zároveň se ve Velké Británii snažil získávat kontakty na osoby a oficiální místa, aby zde mohl zřídit exilovou organizaci. Po příjezdu ex-prezidenta Beneše se oba národní socialisté dohodli na tom, že Ripka bude Beneše informovat o vývoji mezinárodní situace v Evropě, zatímco bývalý prezident bude přednášet ve Spojených státech. Ripka také dospěl k názoru, že díky kontaktům bude lepší přesunout své pole působnosti do Francie, proto Londýn v dubnu 1939 opustil.²⁶

Během svého ročního angažmá ve Francii se Ripkovi podařilo v Paříži vytvořit Československý národní výbor. Než k tomu došlo, musel se potýkat s odmítavým postojem francouzských úřadů stejně jako s konkurencí velvyslance Š. Osuského na diplomatické

²⁴ PAVLÁT, D., *Novinářská a politická dráha Huberta Ripky...*, s. 116-121.

²⁵ Tamtéž, s. 121-129.

²⁶ Tamtéž, s. 129.

úrovni. Ke vzniku exilové organizace musel přispět až Edvard Beneš. V době jeho návštěvy Paříže v říjnu 1939 došlo k oficiálnímu ustanovení Československého národního výboru. Do čela nově vytvořeného úřadu byl jmenován Hubert Ripka. Ripka, který stál v čele jednotlivých „ministerstev“, nazývaných správy, zastupoval národní výbor navenek. Jeho informační služba získávala informace ze zahraničního tisku, z protektorátu a poskytovala je členům národního výboru. Zároveň měla na starosti propagandu nasměrovanou k evropským vládám, stejně jako k obyvatelům protektorátu. Hubert Ripka však nedosáhl toho, aby byl Československý národní výbor uznán francouzskou vládou. Jelikož Německo napadlo Francii, musel být výbor v červnu 1940 evakuován do Londýna.²⁷

Po propuknutí války se logicky zlepšilo postavení československé exilové organizace. Velká Británie uznala československou prozatímní vládu a Hubert Ripka v ní obdržel post státního tajemníka ministra zahraničí Jana Masaryka. Hlavním tématem politiky nové exilové vlády bylo odůvodnění Mnichovské dohody. Právě Ripka vedl tato jednání se zástupci britské vlády. Podařilo se mu zajistit alespoň uznání neplatnosti Mnichovské dohody do budoucna. Vstupem Sovětského svazu do války se znovu vylepšilo postavení československé exilové vlády. Sověti dlouho neváhali a vládu oficiálně uznali. V rámci reorganizace, která ve vládě proběhla, se Ripka stal státním ministrem v ministerstvu zahraničních věcí a v této pozici zůstal až do konce války.²⁸

Exilová vláda se kromě Mnichovské dohody zabývala také poválečným vývojem. Hubert Ripka byl pověřen jednáním s představiteli polského exilu o budoucí Středoevropské federaci. Šlo tak o další krok k realizaci federace, která by se bránila tlakům ze západu a východu. To bylo trnem v oku sovětským politikům. Proto byla dohoda s Poláky pod tlakem Moskvy vyměněna za smlouvu se Sovětským svazem. Ripka se stal jedním z hlavních obhájců této dohody. Považoval to za geopoliticky nutný akt, stejně jako uznání předmnichovských hranic ze strany Francie. Ripka zastupoval Čechoslováky i v tomto jednání. Vzniklo tak celoživotní přátelství mezi ním a Mauricem Dejeanem, který jednal za Francii. V roce 1942 Francie uznala předmnichovské hranice ČSR a zároveň Mnichovská dohoda byla prohlášena za neplatnou od samého začátku.²⁹

V exilu se naplno rozjela jednání o politickém uspořádání nového Československa. Ripka stejně jako Edvard Beneš počítal s reorganizací politické scény.

²⁷ PAVLÁT, D., *Novinář a politik Hubert Ripka...*, s. 102-122.

²⁸ PAVLÁT, D., *Novinář a politik Hubert Ripka: do roku 1945* (Rigorózní práce), Praha: FF UK 2009, s. 123-133.

²⁹ Tamtéž, s. 134-148.

Uvažovali o vzniku jednotného bloku politických stran. Lidově demokratická republika se zároveň měla stát mostem mezi západem a východem. Měla však spolupracovat s dalšími středoevropskými státy. Stejně jako Beneš i Ripka počítal s odsunem německé menšiny, zároveň bral v úvahu územní ústupky Německu. Hubert Ripka o tomto projektu poválečné spolupráce jednal s komunisty a nakonec i sociálními demokraty. Z těchto důvodů mohl vzniknout v roce 1944 Národní blok pracujícího lidu města a venkova. O Ripkovi se v poválečné vládě uvažovalo jako o budoucím ministru zahraničí.³⁰

V závěru války bylo rozhodnuto, že se československá vláda přesune na území osvobozené republiky. Cesta vedla přes Moskvu, kde se na jednání s komunisty rozhodlo o složení nové vlády. Hubert Ripka, který zůstal v Londýně, aby dokončil práci exilové organizace, se jednání neúčastnil. Nakonec nebyl spokojen ani s jeho výsledkem, protože se předsedou vlády stal Fierlinger a Ripkovi byl přidělen post ministra zahraničního obchodu. Ripka se však nemohl v těchto jednáních angažovat, protože se v té době snažil vyjednat americkou podporu Pražskému povstání. Jelikož Američané byli v tomto ohledu nekompromisní, vyzval Ripka v rozhlasovém vysílání Pražany, aby se nebáli využít pomoci jednotek Vlasovců. Nabádal je ale, aby zajali všechny jejich důstojníky. Dne 11. května 1945 zazněl Ripkův hlas ve vysílání BBC naposled. Pak už ho čekala cesta domů, kam dorazil až 17. května.³¹

³⁰ PAVLÁT, D., *Novinář a politik Hubert Ripka: do roku 1945*, s. 149-167.

³¹ Tamtéž, s. 168-178.

2. Politické aktivity Huberta Ripky ve třetí republice

Konec války znamenal přelom v životech většiny obyvatel střední Evropy. Lidé si konečně mohli oddechnout od německé nadvlády a doufali v lepší budoucnost. V této kapitole se budu věnovat politické aktivitě Huberta Ripky v letech 1945 - 1948; nepůjde o pojednání, jehož cílem by byla komplexní analýza politického vývoje třetí republiky obecně, nýbrž se zaměřím na činnost Huberta Ripky v rámci Československé strany národně socialistické a na jeho působení ve vládách Z. Fierlingera a K. Gottwalda. Bude mě zajímat, jakou roli hrál Hubert Ripka při formulování politiky národních socialistů a jakým způsobem vykonával funkci ministra zahraničního obchodu. V druhé části této kapitoly se pokusím představit jeho podíl na poválečném souboji o moc mezi komunisty a národními socialisty a to zejména v období po volbách v roce 1946. Závěr této kapitoly bude věnován Ripkově podílu na únorové politické krizi roku 1948, která vyústila v jeho odchod do zahraničí.

2.1. Ministr Fierlingerovy vlády Hubert Ripka

Pro Huberta Ripku byl závěr války spíše přechodným obdobím, neboť plynule přešel od boje s nacisty k boji s komunisty. Jeho euforie z návratu do osvobozené vlasti rychle vyprchala, když viděl, jak se události v Československu odvíjejí. Londýnská exilová vláda po celou dobu války pracovala na koncepci obnoveného demokratického československého státu.³² V Sovětském svazu svůj program připravovali také komunisté.³³ Již březnová jednání probíhající v Moskvě a následný Košický vládní program ukázaly, že v poválečném Československu budou hrát důležitou roli komunisté podporovaní sovětskou stranou.³⁴ Přestože se Hubert Ripka těchto jednání neúčastnil, byl o nich informován. Po návratu do Prahy zjistil, že komunisté již začali budovat mocenskou strukturu uvnitř státu.³⁵

V boji o nové Československo nemohli zůstat národní socialisté pozadu. První Ripkovy kroky po příletu do Prahy vedly na stranickou manifestaci v Lucerně. Na cestě

³² RIPKA, H., *Únorová tragédie: svědectví přímého účastníka*, Brno 1995, s. 41-42.

³³ HRBEK, J. et al., *Draze zaplacená svoboda: osvobození Československa 1944-1945*, svazek 1., Praha 2009, s. 91-95.

³⁴ HRBEK, J. et al., *Draze zaplacená svoboda: osvobození Československa 1944-1945*, svazek 2., Praha 2009, s. 33-34.

³⁵ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 41-47.

z Londýna ho doprovázel bývalý primátor Prahy dr. Petr Zenkl.³⁶ Ten byl během tohoto prvního sněmu národních socialistů navržen na předsedu strany a posléze se jím skutečně stal.³⁷ Hubert Ripka národní socialisty po svém návratu zastupoval ve Fierlingerově vládě jako ministr zahraničního obchodu.³⁸ Třebaže se Ripkovi nepodařilo uhájít post ministra zahraničí, byl jako ministr zahraničního obchodu angažován ve všech důležitých jednáních týkajících se zahraničních, ale i tuzemských záležitostí.

Ve většině otázek spojených s národními zájmy Československa postupovaly strany Národní fronty jednotně. Hubert Ripka například otevřeně podporoval komunistický návrh na odstoupení Podkarpatské Ukrajiny Sovětům, protože chápal mezinárodní význam tohoto aktu.³⁹ Na druhou stranu už od dob londýnského exilu byl aktivním zastáncem znovuzískání okupovaného Těšínska Poláky. V průběhu června a července 1945 se proto účastnil jednání v Moskvě a v Londýně, jejichž tématem byla budoucí česko-polská hranice.⁴⁰ Přestože si Ripka uvědomoval, jaké může mít celý spor dopad na vzájemné vztahy s Polskem, byl v otázce Těšínska nekompromisní. Polsko-český spor se táhl až do následujícího roku. V dubnu 1946 se do jednání o nové podobě hranic vmísil také Sovětský svaz. Ministr Ripka, který v Moskvě zastupoval československou vládu, byl informován o tom, že Sověti mají zájem oba státy v územních požadavcích usmířit. Tak byla pod tlakem Moskvy v březnu 1947 podepsána smlouva o přátelství mezi Polskem a Československem.⁴¹

Při své návštěvě Londýna v červnu 1945 jednal Ripka také o rozšíření území na úkor Německa. Šlo především o posunutí hranice z vrcholku hor do údolí, což bylo pro československou stranu strategicky výhodnější. Britové tyto požadavky Československé vlády odmítli.⁴² Stejně tak vítězné velmoci rozhodly, že Kladsko, Ratibořicko a Hlučínsko

³⁶ Dr. Petr Zenkl strávil téměř šest válečných let v koncentračním táboře Buchenwald. Do Londýna ho dopravily americké jednotky. Srv. PEJSKAR, J., *Pronásledování vlastenci: Perzekuce čs. národních socialistů 1897-1980*, New York 1987, s. 58-59.

³⁷ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, Brno 1995, s. 52-53; DRTINA, P., *Československo můj osud, kniha života českého demokrata 20. století*, Praha 1992, s. 61-62.

³⁸ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 26.

³⁹ KAPLAN, K., - A., ŠPIRITOVÁ, *ČSR A SSSR 1945-1948, dokumenty mezivládních jednání*, Brno 1997, s. 63.

⁴⁰ KAPLAN, K., *Pravda o Československu*, Praha 1990, s. 53-56.

⁴¹ Tamtéž, s. 59-66.

⁴² Tamtéž, s. 73.

zůstanou v polských rukou.⁴³ Znamenalo to, že žádné územní nároky Československa na úkor Německa a Polska nebyly vyslyšeny.⁴⁴

Fierlingerova vláda se musela hned od začátku své existence zabývat problémem národních menšin. Ministr Ripka se velmi angažoval v otázce transferu maďarského obyvatelstva. Již koncem roku 1944 žádal jako státní ministr zahraničí československého velvyslance v Sovětském svazu, aby v Moskvě prosadil transfer Maďarů. Dohoda o příměří s Maďarskem z ledna 1945 se však o tomto požadavku Čechoslováků nezmiňovala. Československá strana přesto měla na odsunu velký zájem, proto byla hned po skončení války část Maďarů z jižního Slovenska vyhnána. Takovýto postup československých orgánů byl Maďary ostře kritizován. Obě strany proto doufaly, že problém maďarského obyvatelstva vyřeší Postupimská konference.⁴⁵ Maďarská otázka ale nebyla na konferenci vůbec probírána.⁴⁶

Československá vláda postupně odstoupila od myšlenky odsunu a navrhla výměnu obyvatel.⁴⁷ Zdálo se, že odsun již nepřipadá v úvahu. V březnu 1946 však Hubert Ripka odcestoval do Moskvy, kde jednal na toto téma se Stalinem, Molotovem a Vyšinským. Sám Stalin ho ujistil, že nemá zájem na tom, aby ve středoevropských státech existovaly národnostní menšiny. Považoval je za pátou kolonu ve státě. Sověti počítali s tím, že otázka odsunu bude vyřešena na plánované mírové konferenci.⁴⁸ Ta se konala v srpnu 1946 a západní velmoci zde odsoudily československý požadavek. Ripka se v celém tomto sporu ukázal jako velký zastánce transferu maďarského obyvatelstva. Když tato alternativa padla, prosazoval aspoň nucenou vnitřní emigraci Maďarů.⁴⁹

Nejožehavějším problémem obnovené Československé republiky byla německá otázka. Sudetští Němci byli nahlíženi jako vnitřní nepřítel, který způsobil rozpad Československa a zavedl Evropu do světové války. Londýnská exilová vláda během války promýšlela různé alternativy vypořádání se s tímto etnikem. Nakonec došla k závěru, že jediným řešením je odsun. Souhlas s transferem získal Beneš jen od Sovětského svazu.

⁴³ KAPLAN, K., *Pravda o Československu*, s. 74-76.

⁴⁴ Hubert Ripka o odstoupení Kladska, Ratibořska, Hlučínska jednal se sovětskými představiteli během dubna 1946. Dostalo se mu jen neurčité odpovědi. Sověti sledovali hlavně své zájmy v této oblasti. Srv. KAPLAN, K., - A., ŠPIRITOVÁ, *ČSR A SSSR 1945–1948*, s. 73.

⁴⁵ KAPLAN, K., *Pravda o Československu*, s. 95-100.

⁴⁶ IRMANOVÁ, E., *Maďarsko v éře sovětizace: mezinárodní a politické aspekty*, Ústí nad Labem 2008, s. 159-160.

⁴⁷ Dohoda byla podepsána 27. února 1946. Srv. KAPLAN, K., *Pravda o Československu*, s. 106.

⁴⁸ KAPLAN, K., *Pravda o Československu*, s. 109.

⁴⁹ Tamtéž, s. 122.

Západní mocnosti chtěly tuto problematiku řešit až na Postupimské konferenci.⁵⁰ Vlna nacionalismu a odplaty se prohnala pohraničními oblastmi hned po osvobození. Velká část německých obyvatel byla vyhnána za hranice, většinou do sovětského okupačního pásma. Za asistence sovětských a československých ozbrojených složek toto vyhánění pokračovalo až do července 1945. Postupimská konference měla být postavena před hotovou věc. Během května a června byl německým obyvatelům zkonfiskován majetek a také zrušena občanská práva. Komunisté si v pohraničí vyřizovali účty se svými nepřáteli a upevňovali svojí pozici na regionální úrovni.⁵¹

Ripka byl již od dob exilu velkým zastáncem odsunu. V té době také vypracoval podrobný plán transferu německého obyvatelstva.⁵² Zastával názor, že prvním krokem je vypořádání se s bývalými představiteli nacistické moci. Ti měli být podle Ripky umístěni do bývalých koncentračních táborů. V jeho představách však šlo o systematický a kvalitně provedený transfer obyvatelstva. Situace byla naprosto jiná. Teprve Postupimská konference, která se konala v srpnu 1945, znamenala konec divokého odsunu. Britové odsun nadále kritizovali. Zejména tíživou situaci v internačních táborech pro Němce. Také národně socialističtí ministři Stránský a Ripka považovali situaci v táborech za kritickou. Vadilo jim, že zde byli umístěni také němečtí antifašisté.⁵³

Odsun se na podzim roku 1945 zcela zastavil, neboť situace v Německu byla přímo tristní. Sovětské a německé orgány nevládaly nápor příchozího obyvatelstva. Na přelomu roku 1945 a 1946 začal spořádaný odsun do spojeneckých zón. Sověti však nadále nepřijímali dohodnuté transporty a vláda se obávala, že pod vlivem Sovětů také Američané odřeknou již domluvené kontingenty. Hubert Ripka byl v březnu 1946 pověřen jednáním o navýšení počtu transportů. Během své obchodní schůzky v Moskvě se sešel jak s Molotovem, tak se Stalinem. Stalin osobně podpořil stanovisko československé vlády a za Ripkovi přítomnosti telefonicky s Žukovem dohodl znovuoobnovení transportů.⁵⁴ Během léta se transfer zbrzdil kvůli Američanům. Poslední transporty odjely během podzimu 1946 a 24. října téhož roku byl odsun oficiálně ukončen. I po tomto datu proběhlo několik dodatečných transferů.⁵⁵

⁵⁰ KAPLAN, K., *Pravda o Československu*, s. 133.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 42.

⁵³ KAPLAN, K., *Pravda o Československu*, s. 145.

⁵⁴ Tamtéž, s. 147-148.

⁵⁵ KAPLAN, K., *Pravda o Československu*, s. 150-154.

Hubert Ripka se samozřejmě soustředil především na činnost svého nového rezortu. Během svých cest do ciziny uzavřel několik důležitých obchodních smluv. Velkým obchodním partnerem se po válce stal Sovětský svaz. Ten měl zájem hlavně na vývoz z Československa.⁵⁶ Jednání, která Hubert Ripka jménem československé vlády se Sověty vedl, vyústila v podepsání Dohody o vzájemných dodávkách zboží ze dne 8. září 1945. Sovětský svaz se v ní zavázal Československu dodávat rudy, kovy, textilní výrobky, barevné kovy, chemikálie, hnojiva, dřevo, obilí a krmivo, dále pak potraviny a kožešiny. Naproti tomu Československo mělo podle smlouvy Sovětům poskytovat průmyslové výrobky a to hlavně válcované černé kovy. Eminentní zájem měl Sovětský svaz také o lehké a těžké stroje a různá výrobní zařízení.⁵⁷

Česká strana nevládala dodávat zboží v takovém množství, v jakém se zavázala.⁵⁸ Proto musela být v dubnu roku 1946 uzavřena se Sověty nová smlouva.⁵⁹ Československo mělo problémy s dodávkami do SSSR jednak z důvodů přepravních, ale také z faktické nemožnosti dodat takové množství zboží. Proto se snažila československá strana přimět Sověty, aby snížili své pohledávky o cenu zboží, které na našem území odebrala Rudá armáda. Československé podniky nebyly schopny doložit písemné doklady o odebrání zboží Rudou armádou. Sovětská strana proto na takové snížení nepřistoupila.⁶⁰

Velmi kontroverzním počinem Ripkova ministerstva, ale především Gottwaldovy vlády, bylo uzavření dohody se Sovětským svazem o rozšíření těžby rud a koncentrátů s obsahem rádia a jiných radioaktivních prvků. Československo tak získalo významnou strategickou úlohu v sovětské sféře vlivu. Uzavření této dohody spadalo samozřejmě do kompetencí ministra Huberta Ripky, ale je třeba podotknout, že bylo učiněno pod tlakem sovětské strany. Československá vláda se zavázala dodávat radioaktivní suroviny po dobu pěti let.⁶¹ Sovětská strana po uzavření smlouvy začala stahovat svoje vojska z československého území.⁶²

Z výše zmíněného by se mohlo zdát, že vláda národní fronty postupovala při vedení státu vždy jednotně, ale nebylo tomu vždy tak. Zejména otázka znárodnění vyvolala spory mezi marxistickými stranami a demokraty. Hubert Ripka se spolu s dalšími národně

⁵⁶ KAPLAN, K., - A., ŠPIRITOVÁ, *ČSR a SSSR 1945-1948.*, s. 89.

⁵⁷ Tamtéž, s. 89-93.

⁵⁸ Tamtéž, s. 123-129.

⁵⁹ Tamtéž, s. 205-208.

⁶⁰ Tamtéž, s. 172-176.

⁶¹ Tamtéž, s. 157-159.

⁶² KASPAREK, J., *Soviet Russia and Czechoslovakia's Uranium*, Russian Review 11/2, 1952, s.

socialistickými ministry snažili bránit masivnímu znárodnění, které komunisté ve velké míře prováděli.⁶³ Odmítali například znárodnění Baťových závodů. Komunisté v tomto spoléhali na podporu sociálních demokratů, proto národní socialisté neměli šanci uspět.⁶⁴ Nakonec se i oni připojili ke koncepci znárodnění velkého rozsahu.⁶⁵

Z národně socialistických ministrů se Hubert Ripka zdál být přece jen největším diplomatem, protože si uvědomoval změnu geopolitické situace země. Snažil se v mnohém ospravedlňovat úlohu Rudé armády a Sovětů. Šlo mu o to, aby zmírnil antagonistické tendence v rámci Národní fronty. Jeho diplomatický postoj byl veden i z pozice jeho úlohy ve vládě. Jako ministr zahraničního obchodu musel dbát na to, aby přílišná kritika sovětské strany neměla negativní dopad na obchodní vztahy s největším zahraničním partnerem.⁶⁶

Ripka se zabýval i vnitrostranickou činností. Bezpochyby měl velký vliv na utváření politiky národně socialistické strany.⁶⁷ K politické činnosti se mu podařilo získat člena kanceláře prezidenta republiky Prokopa Drtinu.⁶⁸ Společně tak s dalšími čtyřiceti osmi poslanci zasedli do Prozatímního Národního shromáždění, které se sešlo k ustanovující schůzi 29. října 1945.⁶⁹ Předsedou shromáždění byl zvolen národní socialista Josef David. Na jeho místo v předsednictvu vlády přešel prof. Jaroslav Stránský a z politického nováčka Prokopa Drtiny se stal rázem ministr spravedlnosti. Není nutno dodávat, že na tom měl zásluhu především Hubert Ripka.⁷⁰

S blížícími se volbami se stále více dostávali národní socialisté do křížku s komunisty.⁷¹ Útoky na členy národně socialistické strany přicházeli z komunisty ovládaného ministerstva vnitra. Komunisté se snažili využít bývalé členy nacistických organizací k falešným svědectvím, k odstranění nepohodlných lidí.⁷² Roznesly se zprávy, že generální tajemník národně socialistické strany doc. Krajina za války pomáhal nacistům a díky tomu se o něj v Terezíně dobře starali. Národním socialistům se tyto fámy podařilo vyvrátit.⁷³ Na počátku roku 1946 komunisté znovu vystoupili proti spolehlivosti doc. Krajiny. Nově

⁶³ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 55.

⁶⁴ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 83.

⁶⁵ Jednalo se o znárodnění klíčových podniků dolů, bank, pojišťoven a potravinářských závodů. Závody s více než pěti sty zaměstnanci, celkem 2119 podniků, viz KAPLAN, K., *Československo v letech 1945-1948*, Praha 1991, s. 40.

⁶⁶ KAPLAN, K., - A., ŠPIRITOVÁ, *ČSR a SSSR*, s. 151.

⁶⁷ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 56-57.

⁶⁸ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 71-72.

⁶⁹ KAPLAN, K., *Československo v letech 1945-1948*, s. 34.

⁷⁰ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 107-108.

⁷¹ Volby se konaly v květnu 1946. Srv. KAPLAN, K., *Československo v letech 1945-1948*, s. 48.

⁷² DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 115.

⁷³ Tamtéž, s. 117.

jmenovaný šéf zpravodajské služby ministerstva vnitra kontroverzní major Bedřich Pokorný zneužil své pravomoci a při neoprávněném výslechu K. H. Franka donutil tohoto vězně podepsat křivé svědectví, které kompromitovalo doc. Krajínu.⁷⁴ Zásah národně socialistických ministrů uvedl vše na pravou míru. Major Pokorný byl převelen na Slovensko, ale po únoru 1948 se znovu vrátil na ministerstvo vnitra.⁷⁵

2.2. Národní socialisté a volby do národního shromáždění v roce 1946

První poválečné volby v květnu 1946 znovu rozdaly karty politickým subjektům třetí republiky. Od počátku bylo jasné, že všechny trumfy drží v rukou komunisté a že s největší pravděpodobností vyjdou z voleb jako vítězové. Komunisté měli pod taktovkou všechny důležité nástroje k získání veřejného prostoru. Jejich převaha se ukázala zejména ve sdělovacích prostředcích, neboť ovládali rozhlas. Na rozdíl od ostatních stran vydávali hned několik druhů periodik. Důležitou roli sehrál i fakt, že jim podléhalo ministerstvo vnitra a tím pádem ovládali bezpečnostní sbory.⁷⁶ Stejně tak struktura národních výborů vytvořená hned po skončení války patřila k doméně komunistů.⁷⁷

Dříve než došlo k volbám, rozhořelo se v Národní frontě několik sporů. Komunisté navrhovali, že voliči, kteří nechtějí volit ani jednu ze stran Národní fronty mohou u voleb odhodit pouze bílé lístky.⁷⁸ Národní socialisté se domnívali, že díky této úpravě volebního zákona přijdou o značné procento hlasů. Předpokládali totiž, že je to připraví o voliče republikánské strany a dalších středových a pravicových stran, které byly po válce zakázány.⁷⁹ Mnohem vážnějším problémem se zdálo být oznámení o neočekávaném přesunu sovětských vojsk z Rakouska přes Moravu do Německa v době voleb. Tento transfer vyvolával otázku, zdali nechtějí komunisté spolu se Sověty přítomností vojsk volby zmanipulovat ve svůj prospěch.⁸⁰ Hubert Ripka a prof. Stránský proti tomu vehementně protestovali. Sovětská strana nakonec rozhodla o odložení přesunu.⁸¹ K dalším omezení počtu voličů jiných stran využívalo komunistické ministerstvo vnitra manipulace s voličskými

⁷⁴ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 136-143.

⁷⁵ Tamtéž, s. 146.; KAPLAN, K., *Případ Vladimíra Krajiny*. In: K počtě historika mnichovské konference, Sborník příspěvků k osmdesátinám Bořivoje Čelovského, Slezský sborník, Opava 2003, s. 327–338.

⁷⁶ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 58. Srv. MACHALA, J., *Retribuce a parlamentní volby 1946*, Paměť a dějiny, Revue pro studium totalitních režimů 7/2, 2013, s. 39-42.

⁷⁷ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 149. Srv. MACHALA, J., *Retribuce a parlamentní volby 1946*, s. 49.

⁷⁸ MACHALA, J., *Retribuce a parlamentní volby 1946*, s. 41.

⁷⁹ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 156-157.

⁸⁰ MACHALA, J., *Retribuce a parlamentní volby 1946*, s. 46.

⁸¹ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 159.

seznamy. Asi 250 - 300 tisíc osob bylo vyškrtnuto ze seznamu voličů díky pouhému podezření z kolaborace. Komunisté této taktiky používali čistě účelově.⁸² V mnoha případech však šel ministr vnitra Nosek mnohem dál, když pod různými záminkami byli nepohodlní obyvatelé zatýkáni policií. Většina z nich strávila den nebo noc na policejní služebně a pak byla popuštěna.⁸³ Takovýto postup byl v naprostém rozporu s předvolební dohodou stran Národní fronty, podle které nebyla dovolena žádná negativní kampaň, zaměřená proti jednotlivým vládním stranám.⁸⁴

Předvolební souboj o hlasy voličů byl velmi intenzivní. Přední představitelé stran do posledních chvil agitovali mezi občany za zájmy svých stran. Hubert Ripka, který kandidoval za královehradecký okrsek, si během předvolební kampaně přivodil onemocnění hlasivek a na čas přišel o hlas.⁸⁵ Na setkáních s občany ho museli zastupovat jeho kolegové.⁸⁶

Výsledky voleb byl pro národní socialisty zklamáním. Ukázalo se, že bílé lístky, proti kterým se tak aktivně stavěli, by jejich volební výsledek o moc nevylepšily, neboť tuto možnost volby využilo jen 0, 45 % voličů. Vítězně z voleb vzešli komunisté, kteří získali 37, 94 % hlasů tedy 114 křesel v Národním shromáždění. Druzí byli již zmínění národní socialisté se ziskem 18, 29 % hlasů a s 55 poslanci. Následovali je lidovci s 15, 64 % hlasů a se 46 poslanci, poté demokraté s 14 % a se 43 poslanci, a pak sociální demokraté a strana práce, kteří společně získali 12, 76 % a 39 poslaneckých křesel. Strana slobody nezískala ani jedno procento hlasů, přesto měla tři poslance.⁸⁷

Volby ukázaly, že na vesnici skončil agrarismus a vedoucí roli zde převzali komunisté. Ti povzbuzeni volebním výsledkem věřili, že v příštích volbách získají nadpoloviční většinou voličů. Národní socialisté v mnohém komunisty podcenili. Šlo především o jejich organizovanost, aktivismus, ale také předvolební program. Při hodnocení volebního nezdaru se národní socialisté uchýlili k nové strategii. Od nynějška bylo jejich hlavním cílem zabránit komunistům v nastolení diktatury. Stále však nechápali, že jedinou možností jak tomu zamezit je společný postup všech demokratických stran.⁸⁸

⁸² DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 163. Srv. RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 58- 61. Srv. MACHALA, J., *Retribuce a parlamentní volby 1946*, s. 45.

⁸³ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 166. Srv. MACHALA, J., *Retribuce a parlamentní volby 1946*, s. 49.

⁸⁴ KAPLAN, K., *Československo v letech 1945-1948*, s. 48-49.

⁸⁵ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 152.

⁸⁶ Tamtéž, s. 154.

⁸⁷ KAPLAN, K., *Československo v letech 1945-1948*, s. 48-50.

⁸⁸ Tamtéž.

V červnu se rozjela jednání o podobě nové vlády. Národní socialisty při těchto politických vyjednáváních zastupoval H. Ripka, J. Stránský a P. Zenkl. Hlavní spory se vedli o to, kdo získá jaké vládní posty. Národní socialisté v mnohém Gottwaldovi ustoupili. Souhlasili s účastí dvou odborníků ve vládě.⁸⁹ První z nich byl gen. Ludvík Svoboda jako ministr obrany a druhým z nich byl Jan Masaryk na postu ministra zahraničí.⁹⁰ Na oplátku získali předsedu Národního shromáždění a tři ministerstva. Hubert Ripka a Prokop Drtina zůstali na svých dosavadních ministerstvech.⁹¹ Jaroslav Stránský se stal ministrem školství. Petr Zenkl, který se musel po volbách vzdát postu primátora hlavního města, byl jmenován náměstkem předsedy vlády.⁹² Demokratické strany znovu nezískaly ministerstvo vnitra, které v následujícím souboji o budoucnost Československa hrálo zásadní roli.⁹³

2.3. Uklidnění politické scény po volbách v roce 1946

Systém národní fronty nutil vládnoucí strany ke spolupráci. Třebaže docházelo k střetům mezi vládnoucími stranami, převažovaly mezi politickými subjekty prvky spolupráce.⁹⁴ Demokratické strany v mnoha směrech korigovaly postup komunistů. Přesto se spory množily. Komunisté byli nespokojeni zejména s činností retribučních soudů, které spadaly pod národně socialistického ministra spravedlnosti.⁹⁵ Naopak demokratické strany odmítly podpořit tiskový zákon, kterým chtěli komunisté zakázat protivládní tisk. Vůbec celé kulturní směřování země patřilo mezi velmi ožehavé téma.⁹⁶

Komunistické ministerstvo zemědělství po sovětském vzoru provádělo pozemkovou reformu. Její postup se stal terčem kritiky demokratických stran. Stejně tak bylo tradičně sporným bodem znárodňování a konfiskace. Komunisté se bránili jakémukoliv restitučnímu navrácení průmyslových závodů a naopak prosazovali další znárodňování. Prohlubující se hospodářské problémy vedly k ostrým diskuzím o budoucím směřování země. Komunisté samozřejmě preferovali orientaci na východní trhy, zejména na SSSR, což by však

⁸⁹ KOCIAN, J., *Československá strana národně socialistická v letech 1945–1948, Organizace, program, politika*, Brno 2002, s. 122-127.

⁹⁰ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 185-186.

⁹¹ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 58-59.

⁹² DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 164.

⁹³ Tamtéž, s. 186. Srv. SKILLING, H. G., *The Break-Up of the Czechoslovak Coalition, 1947-8*, *The Canadian Journal of Economics and Political Science*, 26/3, 1960, s. 402.

⁹⁴ KAPLAN, K., *Československo v letech 1945-1948*, s. 55.

⁹⁵ Do retribučních procesů zasahovala i sovětská strana. Zejména pokud šlo o členy protektorátní vlády a o slovenské stoupence luďáckého režimu. Hubert Ripka byl v tomto směru velmi radikální na rozdíl od Prokopa Drtiny. Srv. DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 189-192.; Tamtéž, s. 299.

⁹⁶ KAPLAN, K., *Československo v letech 1945-1948*, s. 57.

muselo být doprovázeno rozvojem těžkého průmyslu v Československu. Naproti tomu národní socialisté viděli vzor ve švýcarském modelu, který předpokládal výrobu a vývoz založený na kvalifikované práci.⁹⁷

Nové volební období nezačalo pro Huberta Ripku zrovna šťastně. V srpnu 1946 měl těžkou autonehodu, kterou našťastí přežil. Na rozdíl od lidoveckého ministra Vošahlíka, který se při dopravní nehodě zabil dva týdny před tím.⁹⁸ Ripka havaroval ve Vyžlovcích u Mukařova. Následně byl převezen do Vinohrad, kde se ze zranění úspěšně zotavoval.⁹⁹

Na konci roku 1946 se situace v „koalici“ značně uklidnila. Do voleb stále ještě zbýval rok a půl, a proto se národní socialisté rozhodli iniciovat dohodu o klidu zbraní. Na jednáních, která se odehrávala u Ripků doma, je zastupoval Hubert Ripka a Vladimír Krajina. Komunisty reprezentoval Antonín Zápotocký a Jaromír Dolanský. K dohodě nakonec nedošlo, protože v otázce znárodnění nechtěla ani jedna strana ustoupit. Národní socialisté prosazovali především efektivitu v rámci dvouletky a další znárodnění by mohlo způsobit státu finanční ztráty. Komunisté chtěli socializaci hned a za každou cenu.¹⁰⁰

2.4. Hubert Ripka a Marshallův plán

Československo se už od roku 1945 snažilo získat úvěry na západě. Takto získané peníze měly sloužit na modernizaci válkou poškozené výroby. Po prvotních úspěších se začalo ukazovat, že úzký vztah k SSSR politicky diskvalifikuje Československo u západních mocností. V září roku 1946 Američané náhle zastavili předprodej přebytků a následně překazili československá jednání s Mezinárodní bankou.¹⁰¹ K odmítnutí dalších úvěrů zřejmě přispěla i komunistická kampaň proti imperialismu dolarů.¹⁰²

Následující rok Američané představili Marshallův plán finanční pomoci Evropě. Země sovětské sféry vlivu jako Jugoslávie a Polsko plán vítaly a přislíbily účast na pařížských jednáních. Československá vláda se účastí na pařížských jednáních zabývala dne 24. června

⁹⁷ KAPLAN, K., *Československo v letech 1945-1948*, s. 58-82. Srv. SKILLING, H. G., *The Break-Up of the Czechoslovak Coalition, 1947-8*, s. 403-404.

⁹⁸ Gottwald poté zakázal svým ministrům, aby sami řídili automobily. Srv. DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 205.

⁹⁹ Tamtéž, s. 203-204.

¹⁰⁰ SKILLING, H. G., *The Break-Up of the Czechoslovak Coalition, 1947-8*, s. 404. Srv. DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 263.

¹⁰¹ KAPLAN, K., *Pravda o Československu*, s. 82-83.

¹⁰² RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 58-61.

1947.¹⁰³ Pro komunisty byl rozhodující kladný postoj Moskvy, proto souhlasili s účastí československé delegace na jednáních v Paříži. Na zasedání vlády dne 4. července, tedy už po odchodu Molotova z porady tří ministrů zahraničních věcí, pověřila československá vláda své předsednictvo, aby byla ustanovena delegace do Paříže.¹⁰⁴ Mezitím z Moskvy přišla zpráva, které vysvětlovala odchod Sovětů z jednání tří ministrů. Na československou vládu však nebyl vyvíjen tlak, aby odstoupila od účasti na Pařížské konferenci.¹⁰⁵ Proto dne 7. července předsednictvo vlády schválilo účast české delegace na první schůzce v Paříži a zároveň byly určeny podmínky pro další setrvání na jednáních.¹⁰⁶

Ripka byl v té době velmi nemocný, přesto se účastnil schůzky s polskými představiteli, kteří ho ujistili, že Polsko svoji delegaci do Paříže také pošle.¹⁰⁷ Následně se Ripka nemohl již v celé záležitosti příliš angažovat, neboť byl schvácen těžkou angínou. Na plánované cestě do Moskvy ho musel tedy zastupovat Prokop Drtina. Československá delegace měla na této schůzce se Sovětskými představiteli projednat návrhy bilaterální francouzsko-československé smlouvy. Přesto ustoupil tento bod jednání do pozadí.¹⁰⁸

Vládní delegace vedená předsedou vlády Gottwaldem, ministrem zahraničí Masarykem a ministrem spravedlnosti Drtinou odletěla do Moskvy 10. července 1947.¹⁰⁹ Nejprve se setkal Gottwald se Stalinem sám, aniž by to ostatní členové vlády věděli. Poté, co zjistil sovětské stanovisko, proběhlo jednání i za účasti obou ministrů. Hlavním probíraným bodem už nebyla spojenecká smlouva s Francií, ale Marshallův plán. Stalin v něm spatřoval počátek amerických protisovětských tendencí. Československým představitelům proto vyhrožoval, že pokud se zúčastní konference v Paříži, tak by to mohli Sověti pokládat za porušení smlouvy se SSSR anebo dokonce přímo jako politický akt namířený proti východnímu spojenci.¹¹⁰ Gottwald proto hned po skončení schůzky informoval náměstka vlády Širokého o nutnosti co nejdříve stáhnout československou delegaci z Paříže. Vláda měla odříct účast na jednáních, stejně to udělali Poláci a další země sovětské sféry vlivu. Pražská vláda takový postup odsouhlasila.¹¹¹

¹⁰³ KAPLAN, K., - A., ŠPIRITOVÁ, ČSR a SSSR 1945 – 1948, s. 347.

¹⁰⁴ KAPLAN, K., *Pravda o Československu*, s. 84-85.

¹⁰⁵ Molotov schůzi opustil 2. července 1947. Srv. KRÁTKÝ, K., *Marshallův plán: příspěvek ke vzniku studené války*, Plzeň 2010, s. 314-315.

¹⁰⁶ Ustanovující se schůze se měla konat 12. července 1947 v Paříži. Srv. KRÁTKÝ, K., *Marshallův plán*, s. 306.

¹⁰⁷ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 68.

¹⁰⁸ KRÁTKÝ, K., *Marshallův plán*, s. 376-380.

¹⁰⁹ KRÁTKÝ, K., *Marshallův plán*, s. 372.

¹¹⁰ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 69.

¹¹¹ KRÁTKÝ, K., *Marshallův plán*, s. 387.

Hubert Ripka se mimořádného zasedání vlády nemohl kvůli své nemoci účastnit, byl však zásadně proti přijetí takového ultimáta. Po zvážení mezinárodní situace nakonec souhlasil, že nemá smysl jít proti Moskvě.¹¹² Podařilo se mu alespoň spolu s národně socialistickými ministry změnit vládní usnesení tak, aby v něm zazněly pravé důvody, které vedly vládu ke změně usnesení ze dne 7. července.¹¹³

Po návratu do Prahy informoval ministr Drtina představitele své strany o průběhu jednání v Moskvě. Následně Hubert Ripka navrhl, že za takto tíživé situace je třeba sjednotit všechny nekomunistické strany v boji za demokracii a svobodu. Členové národní socialistické strany proto měli ke spolupráci přimět ostatní politické subjekty. Hubert Ripka byl velmi kritický také k samotnému Prokopovi Drtinovi. Vyčítal mu, že nezůstal pevný a že neměl Stalinovi ustupovat. Na druhou stranu sám Ripka podpořil stažení delegace z Paříže.¹¹⁴ Přes tyto rozpory postupovali národně socialističtí ministři před veřejností jednotně.¹¹⁵

V souvislosti s Marshallovým plánem Sovětský svaz poprvé zapříčinil izolaci Československa od západních států. Podobně také odmítnutí francouzsko-československé smlouvy prohlubovalo toto odcizení. Sověti už v průběhu války těžce nesli, že se českoslovenští představitelé snaží dohodnout na spojenecké smlouvě s Francií.¹¹⁶ Ripka však samozřejmě pokračoval v těchto jednáních také po válce. V říjnu 1945 se účastnil první oficiální návštěvy Francie a při této příležitosti byla mezi oběma státy uzavřena obchodní smlouva. Ze setkání s předsedou vlády de Gaullem nabyt Ripka dojmu, že se Francouzi obávají sovětského postupu ve střední Evropě.¹¹⁷

Vyjednávání o budoucí spojenecké smlouvě se protáhla, třebaže návrh spojenecké smlouvy s ČSR byl francouzské vládě předložen už v červnu 1946. Vládní krize ve Francii, krach sovětsko-francouzských jednání, tlak Británie, to vše odsouvalo schválení československého propozice. Francie nakonec přišla s vlastním návrhem dohody, který se od toho československého lišil v podstatném bodě. Poskytnutí pomoci podle spojenecké smlouvy se vztahovalo jen na agresi Německa, nikoliv na útok jiného dalšího státu. Změna postoje k Československu souvisela se zhoršujícím se vztahem Francie a SSSR. Zlomovým bodem byl květen 1946, kdy byla poprvé jmenována nová francouzská vláda bez účasti komunistů.

¹¹² RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 67-72.

¹¹³ KAPLAN, K., - A., ŠPIRITOVÁ, *ČSR A SSSR 1945 – 1948*, s. 386.

¹¹⁴ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 323-342.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 348.

¹¹⁶ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 80-85.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 86-87. Srv. KRÁTKÝ, K., *Marshallův plán*, s. 376-380.

Proti smlouvě s Francií se najednou začali stavět i komunističtí členové československé vlády.¹¹⁸

Jednání o československo-francouzské smlouvě v Moskvě se Ripka z již zmíněných důvodů nemohl zúčastnit. Stalin tehdy československé delegaci tvrdil, že francouzský návrh je pro ČSR nevýhodný a že Francie už jednou svoje závazky vůči Československu nesplnila. Třebaže v létě 1947 byli Francouzi ochotni vyjít ve formulaci smlouvy z československých požadavků, o smlouvě už bylo rozhodnuto. Komunisté nový návrh nepřijali.¹¹⁹

2.5. Soupeření národních socialistů a komunistů na podzim 1947

Volby do národního shromáždění se měly konat až na jaře roku 1948, přesto se předvolební souboj rozehrál už na podzim roku 1947. Více než o demokratické soupeření politických stran před zraky voličů se tato volební předehra zvrtila v boj o další směřování Československa. Komunisté se nadobro rozešli s politikou kompromisů a tvrdě postupovali za svým cílem, kterým bylo úplné ovládnutí státu. Nebáli se k tomu použít jakýchkoliv prostředků, protože si byli jisti tím, že za nimi bude stát Moskva.¹²⁰

Velká letní sucha roku 1947 způsobila enormně nízkou úrodu, což mělo velmi negativní hospodářský dopad. Komunisté věřili, že finanční ztráty budou sanovat z milionářské daně, jejímž účelem bylo zdanit majetek nad milión korun. Přes velkou agresivní kampaň proti obhájčům milionářů byl v září návrh zamítnut.¹²¹ Komunistický neúspěch měl však dramatickou dohru. Předseda národněsocialistické strany Petr Zenkl, ministr spravedlnosti Prokop Drtina a ministr zahraničí Jan Masaryk obdrželi balíčky s bombami.¹²² Ministr vnitra záměrně zdržoval vyšetření atentátu, proto až na podnět ministra

¹¹⁸ PROKŠ, P., *Československo a západ 1945-1948: vztahy Československa se Spojenými státy, Velkou Británií a Francií v letech 1945-1948*, Praha 2001, s. 240-256. Srv. RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 90-93.

¹¹⁹ PROKŠ, P., *Československo a západ 1945-1948*, s. 275-278. Srv. RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 95-98.

¹²⁰ KAPLAN, K., *Pět kapitol o Únoru*, Brno 1997, s. 204- 217. Srv. RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 101.

¹²¹ KAPLAN, K., *Pět kapitol o Únoru*, s. 209-211.

¹²² Tamtéž, s. 120-121. Srv. RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 102- 103.

Drtiny bylo zjištěno, že stopy vedou na sekretariát komunistické strany v Olomouci.¹²³ Toto vyšetřování shodou okolností vyvrcholilo v době politické krize na počátku února 1948.¹²⁴

Dalším krokem zaměřeným proti demokratickému táboru bylo plánované sbližování sociálních demokratů a komunistů. V září 1947 uzavřel Gottwald s Fierlingerem dohodu o dalším společném postupu obou stran v socialistické linii. Sociálně demokratická strana se pod vlivem komunistů najednou ocitla ve vnitřní krizi.¹²⁵ Naopak národně socialistická strana se podobnému manévru komunistů vyhnula a k podobnému sbližování nepřistoupila.¹²⁶ Díky velmi dobrým osobním vztahům zejména Huberta Ripky s některými členy lidové strany, začal se proti spojení marxistických stran rýsovat blok demokratické opozice. Představitelé národně socialistické strany také začali utužovat vztahy se svými členy z řad Československé armády. Přípravovali se tak na eventualitu, že by komunisté převzali v republice moc.¹²⁷ Dobré vztahy tradičně udržovali také s prezidentem, který zůstával pevný ve svém protikomunistickém smýšlení.¹²⁸

V říjnu se zrak celého Československa obrátil do Bratislavy, kde komunisté zkompromitovali celou Demokratickou stranu Slovenska tím, že prokázali její napojení na zahraniční představitele luďáckého režimu. Sbor pověřenců vedený Gustavem Husákem podal demisi a komunisté pak bez účasti Demokratické strany Slovenska najmenovali do nového sboru loajální politiky. Řešení se nakonec musela ujmout Praha. Pod tlakem demokratických stran byl jmenován Sbor pověřenců, kde komunisté neměli většinu.¹²⁹

Národním socialistům se zdálo, že v souboji s komunisty zatím vyhrávají. Velmi pozitivně na jejich dosavadní názor zapůsobily i výsledky brněnského sjezdu sociální demokracie, který se konal v polovině listopadu 1947. Při volbě předsedy strany bylo poraženo Fierlingerovo křídlo a novým předsedou se stal ministr průmyslu Laušman.¹³⁰ Zdálo se, že je rozkol ve straně zažehnán. Ripka, který krátce na to podnikl cestu do Moskvy, byl nepříjemně překvapen, jak Sověti těžce nesou Fierlingerovu porážku.¹³¹

¹²³ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 393-408.

¹²⁴ KAPLAN, K., *Pět kapitol o Únoru*, s. 450-451. Srv. RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 159-161.

¹²⁵ KAPLAN, K., *Pět kapitol o Únoru*, s. 175-176.

¹²⁶ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 104-105.

¹²⁷ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 357-362.

¹²⁸ Ministry Drtinu a Ripku přijal prezidenta 13. září a ujistil je o svém odmítavém postoji ke komunistickým praktikám. Srv. DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 383.

¹²⁹ KAPLAN, K., *Pět kapitol o Únoru*, s. 222-242; Tamtéž, s. 401-427., Srv. RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 114-120.

¹³⁰ KAPLAN, K., *Pět kapitol o Únoru*, s. 39-44.

¹³¹ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 121-126.

Ministr Ripka cestoval do Moskvy, aby uzavřel se Sovětským svazem novou obchodní smlouvu. Nejprve se mu dostalo nepříjemného překvapení, když zjistil, že dohoda o navýšení dovozu pšenice do ČSR už byla uzavřena za jeho zády. Komunisté to prezentovali jako svůj politický úspěch. Za získané obilí se Československo muselo zavázat, že dodá výrobky z těžkého i lehkého průmyslu.¹³²

Počátkem roku 1948 konflikt mezi stranami národní fronty postoupil do své poslední fáze. Jednání ve vládě zahrnovaly socializační návrhy komunistů. Nový ministr vnitřního obchodu Čepička prosadil zrušení velkoobchodů a jejich nahrazení distribučními centry.¹³³ Ministr financí se snažil zavést místo znárodněných bank banku jedinou. Ministr zemědělství navrhoval radikální pozemkovou reformu. Nejmarkantnější byla činnost komunistického ministra vnitra Noska. V rámci jeho ministerstva se reorganizovaly policejní složky. Vznikl tak Sbor národní bezpečnosti, plně odpovídající komunistickým centralizačním požadavkům. Vedle toho komunisté zřídili čistě komunistickou zpravodajskou službu ZOB a Státní bezpečnost.¹³⁴ Koncem roku 1947 začaly bezpečnostní složky nabírat velké množství komunistů.¹³⁵ Naopak nekomunisté byli hromadně propouštěni.¹³⁶ Národní socialisté proto požadovali reorganizaci policie a zpravodajských služeb. Tomu se komunisté bránili, protože jim vyhovovalo, že od počátku roku 1948 nebudou tyto složky mít legální statut a budou si moc dělat, co se jim zlíbí.¹³⁷ Spolu s rozhodnutím o Bezpečnosti bylo odsouváno také projednání ústavy.¹³⁸

2.6. Hubert Ripka a únorová krize v roce 1948

Únorová jednání vlády probíhala ve velmi napjaté náladě. Vláda nebyla již schopna dospět ke konsenzu nad jednotlivými body programu. Výchozím okamžikem únorové krize se stalo jednání vlády konané dne 13. února 1948. Během tohoto zasedání ministr Drtina zveřejnil šetření o tzv. mostecké aféře. V této aféře se snažila Státní bezpečnost kompromitovat národně socialistické představitele tak, aby s nimi mohl být zahájen politický

¹³² RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 126-130; Srv. KAPLAN, K., - A., ŠPIRITOVÁ, *ČSR A SSSR 1945 – 1948*, s. 430.

¹³³ Šlo vlastně o znárodnění obchodu. Srv. KAPLAN, K., *Pět kapitol o Únoru*, s. 204-205.

¹³⁴ ZOB byla zkratka pro Zvláštní oddělení bezpečnosti. Srv. KAPLAN, K., *Pět kapitol o únoru*, s. 77.

¹³⁵ KAPLAN, K., *Pět kapitol o Únoru*, s. 74-79.

¹³⁶ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 153.

¹³⁷ Tamtéž, s. 154-155.

¹³⁸ KAPLAN, K., *Pět kapitol o Únoru*, s. 273-285. Srv. RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. s. 165-166.

proces. Poté, co Drtina ukončil svůj referát, se rozhořela diskuze nad postupem Státní bezpečnosti. Navíc se v průběhu zasedání vlády ministři dozvěděli o chystané změně ve vedení pražské SNB. Demokratické strany přehlasovaly komunisty a nařídily ministru Noskovi zastavit obměnu velitelů SNB.¹³⁹

Nekomunističtí ministři se odmítli nadále účastnit zasedání vlády, dokud nebude provedeno nařízení z 13. února. Protože se ministr Nosek neúčastnil schůze vlády, která se konala 17. února, bylo jednání po ostré hádce a na nátlak demokratů předčasně ukončeno. Mezitím se národní socialisté dohodli s ministry lidové a demokratické strany, že podají demisi, pokud ministerstvo vnitra ihned neodvolá nově jmenované velitele SNB. V té době komunisté již přešli do útoku.¹⁴⁰ Dne 19. února je přiletěl podpořit náměstek ministra zahraničí SSSR Zorin, který Gottwaldovi oznámil, že v případě nouze ho Moskva podpoří i vojensky.¹⁴¹

Následujícího den 20. února se členové tří nemarxistických stran odmítli zúčastnit zasedání vlády. Jelikož stále nebylo splněno sporné nařízení, podali demisi. Počítali s tím, že prezident jejich demisi nepřijme a donutí tak komunisty k ústupkům. V úvahu také připadala možnost, že bude muset demisi nakonec podat celá vláda, a tím se otevře cesta k předčasným volbám. K tomu, aby byla rozpuštěna vláda, bylo potřeba také odstoupení sociálnědemokratických ministrů, ti se ale rozhodli ve vládě setrvat. Řešení krize se tak přesunulo na bedra prezidenta Beneše, ten nakonec ustoupil komunistickým požadavkům a jmenoval vládu obnovené Národní fronty.¹⁴²

Členové tří demokratických stran se vystoupením z vlády vlastně dobrovolně zbavili posledního nástroje moci, který jim zůstal. Tím byla jejich vlastní ministerstva. Zároveň všechny své naděje opřeli o rozhodnutí prezidenta, ale nehodlali mu jeho pozici usnadnit. Místo, aby mobilizovali své strany, vyzvali členy k zachování klidu. Naopak komunisté plně využili nastalé situace. Na neděli 22. února svolali sjezd závodních rad a nechali si od jeho zástupců odhlasovat další znárodňování a souhlas s Gottwaldovým způsobem řešení krize. S pomocí akčních výborů se komunisté zbavili opozice ve všech

¹³⁹ KAPLAN, K., *Československo v letech 1945-1948*, s. 127-128.

¹⁴⁰ KAPLAN, K., *Pět kapitol o Únoru*, s. 292-303.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 352-353.

¹⁴² KAPLAN, K., *Československo v letech 1945-1948*, s. 148-151.

institucích. Úspěšný průběh těchto událostí zajišťovaly svou činností sbory SNB a Lidových milic.¹⁴³

Nejhorší role byla v únorové krizi svěřena Edvardu Benešovi. Prezident nejprve odmítal přijmout demisi ministrů a požadoval dohodu mezi stranami Národní fronty. Následně se však ukázalo, že stará Národní fronta je mrtvá. Proto se podřídil žádosti komunistů a jmenoval vládu obnovené Národní fronty. S bývalými představiteli demokratických stran už nikdy nejednal.¹⁴⁴

Hubert Ripka se v době únorové krize naopak stal iniciátorem demise ministrů. Jelikož byl dobře informován o tom, že komunisté usilují o násilné řešení vládní krize, navrhl 16. února svým stranickým kolegům, aby kritickou situaci řešili podáním demise.¹⁴⁵ Věřil totiž, že jediné tak dojde k otevřené krizi, a následně pak k předčasným volbám, v nichž komunisté velmi ztratí. Počítal stejně jako ostatní národní socialisté s podporou prezidenta.¹⁴⁶ Dne 18. února se Ripka a Zenkl sešli s Benešem, ten jim tehdy slíbil, že nikdy nejmenuje vládu bez účasti stran stávající Národní fronty.¹⁴⁷ Zároveň vyzval národní socialisty, aby komunistům neustupovali. Hubert Ripka ve svých pamětech tvrdí, že při setkání s prezidentem došla řeč i na podání demise.¹⁴⁸ Z toho důvodu je zarážející, že demise ministrů posléze Beneše tak zaskočila.¹⁴⁹

Po podání demise se Ripka snažil přimět také Laušmana, aby i sociální demokraté odešli z vlády. Nerozhodný Laušman čekal na výsledek stranického sněmu.¹⁵⁰ Zároveň chtěli národní socialisté koordinovat svojí činnost s prezidentem, proto mu navrhli, jak si představují, že bude v nastalé situaci postupovat. Považovali za vhodné, aby řešil krizi tak, že ji prodiskutuje se zástupci všech vládních stran.¹⁵¹ Zdálo se, že jejich návrh přijal. Národněsocialističtí ministři byli k setkání s prezidentem přizváni v pondělí 23. února. Edvard Beneš je při této poslední schůzce ujistil, že Gottwaldem doplněnou vládu nejmenuje, že to radši abdikuje.¹⁵² Zároveň ministrům slíbil, že s nimi před přijetím demise promluví.¹⁵³

¹⁴³ KAPLAN, K., *Československo v letech 1945-1948*, s. 148-151.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 152- 153.

¹⁴⁵ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 488.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 512.

¹⁴⁷ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 195-198.

¹⁴⁸ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 202.

¹⁴⁹ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 520.

¹⁵⁰ KAPLAN, K., *Pět kapitol o Únoru*, s. 474. Srv. DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 515.; RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 242.

¹⁵¹ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 534.

¹⁵² Tamtéž, s. 543.

V úterý 24. února se Ripka zúčastnil poslední národněsocialistická schůze, na které byli preventivně vyloučeni všichni ti, kteří by přijali nabídku účastnit se v komunistické vládě.¹⁵⁴ Následující den odpoledne se Ripka snažil dovolat na Hrad, aby získal informace o postupujících jednáních. Prezident zrovna jednal s komunisty, proto národní socialisté na Hrad vyslali tajemníka prof. Krajínu. Prezident ho ale odmítl přijmout.¹⁵⁵ Odpoledne se ministři dozvěděli, že prezident přijal jejich demisi a jmenoval novou Gottwaldovu vládu.¹⁵⁶ Na návrh Huberta Ripky se nyní už bývalí ministři rozhodli rezignovat na všechny svoje dosavadní politické a stranické funkce.¹⁵⁷

¹⁵³ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 546.

¹⁵⁴ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 255.

¹⁵⁵ DRTINA, P., *Československo můj osud*, s. 560.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 570.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 570- 571.

3. Odchod Huberta Ripky do Spojených států amerických

Uprostřed boje za demokratické principy ocitl se Hubert Ripka a jeho kolegové náhle ve stavu naprosté beznaděje. Nikdo z nich si nedokázal představit, co se na Hradě v onen osudný den 25. února 1948 skutečně odehrálo. Avšak bylo zřejmé, že nechtěné se stalo skutečností. Ze dne na den se ocitli ve státě plně kontrolovaném komunistickou stranou.¹⁵⁸ Tato kapitola bude věnována odchodu Huberta Ripky do exilu po únorových událostech roku 1948. Představím zde jeho činnost v exilových organizacích a to především v Radě svobodného Československa. Následovat bude vysvětlení důvodů, které vedli Huberta Ripku k přesunu do Evropy v roce 1955.

3.1. Útěk Huberta Ripky z Československa

Ačkoli byl Ripka zcela odsunut z vrcholné politiky, chystali pro něj komunisté ještě odplatu. Nový ministr spravedlnosti sliboval zrádcům, tedy národně socialistickým politikům, vysoké tresty. Z toho důvodu byl Ripka hlídán na každém kroku. Kromě toho ho v následujících týdnech těžce zasáhli další dvě nepříjemné události. Nejprve to byl pokus o sebevraždu Prokopa Drtiny, následně smrt Jana Masaryka.¹⁵⁹

Již v době zostřující se politické krize bylo Hubertu Ripkovi zřejmé, že pokud komunisté převezmou moc ve státě, nebude tolerována žádná politická opozice, ani ta bývalá. Z toho důvodu se hned po únorovém převratu připravoval na odchod ze země.¹⁶⁰ Velkou část těchto příprav vykonala jeho žena Noemi. Za podpory francouzských přátel a zpravodajských služeb byl vypracován plán útěku celé rodiny. Dne 19. března se Hubert Ripka vydal na návštěvu přítele do centra Prahy. Zatímco komunisty dosazený „ochránce“ čekal před domem, Ripka využil zadního východu a odjel připraveným automobilem z Prahy. Dvě noci pak strávil v lese nedaleko Rakovníka, kde měl být vyzvednut francouzským letadlem. Právě, když se objevilo letadlo, byl Ripka spolu s dalšími přáteli překvapen policií.¹⁶¹ Díky své pohotové reakci a notné dávce kuráže z místa odešel, aniž by ho policie zatkla. Zachoval chladnou hlavu, jako by nic vyšel z lesa, v klidu si zapálil cigaretu, a poté zamířil k nedaleké

¹⁵⁸ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 263.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 264-268.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 276-278.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 278-279.

cestě. Převlečení policisté ho zřejmě považovali za někoho z ministerstva vnitra a nechali ho odejít.¹⁶²

Ripka po několika hodinách chůze došel až na nádraží v Příčině a odtud odjel vlakem do Plzně. Zde mu poskytl azyl advokát Vlastimil Bárta a později také člen místního sokola Jindra. Díky nim mohl kontaktovat národněsocialistického poslance Josefa Ševčíka, který ho až do konce dubna ukrýval v mlýně u svého švagra nedaleko Újezdce u Klatov. V té době se jeho zachráncům podařilo navázat spojení s Francouzi. Podruhé se již Ripkův útěk vydařil. Dne 26. dubna 1948 spatřil Hubert Ripka Československo naposled. Francouzský letoun ho přepravil na americkou základnu v Mnichově a odtud již putoval do Francie. Zde musel několik měsíců netrpělivě čekat, zda se podaří utéci i zbylým členům jeho rodiny. Manželka Noemi se spolu se svými syny po odchodu z Prahy schovávala v klášteře. Po několika týdnech čekání jeden po druhém opustili zemi. K přechodu hranic jim pomohly falešné pasy, které jim poskytly francouzské tajné služby. Podle dokladů mělo jít o rodinné příslušníky francouzských diplomatů.¹⁶³ Když se Hubert Ripka 7. července dozvěděl, že se i jeho rodině podařilo utéci, s úlevou si do svého diáře poznamenal: „Konečně, zase svobodni!“¹⁶⁴

3.2. Působení Huberta Ripky ve vznikajících exilových organizacích

Po útěku z Československa se Hubert Ripka stejně jako v roce 1939 plně zapojil do exilových aktivit. Od prvních dnů svého pobytu ve Francii až do posledních měsíců svého života ve Velké Británii patřil Ripka mezi nejviditelnější osobnosti československé emigrace. Na rozdíl od některých bývalých politiků a diplomatů se dokázal oprostit od žabomyších válek vedených v exilových organizacích. Díky stykům s předními osobnostmi západoevropských států a hlavně díky své publikační činnosti potvrdil, že je skutečným „intelektuálem v politice“.¹⁶⁵

Do doby než byl informován o úspěšném útěku své rodiny z Československa, se Ripka skrýval v blízkosti Paříže. Spolu se svým kolegou Josefem Ševčíkem, národně socialistickým poslancem, který mu pomáhal utéct, pobýval nějaký čas ve Fontainebleau.¹⁶⁶

¹⁶² RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 17-18.

¹⁶³ RIPKA, H., *Únorová tragédie*, s. 16-17.

¹⁶⁴ Národní archiv, fond Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1948, zápis ze dne 7. července 1948.

¹⁶⁵ GONĚC, V., *Jak se vymanit z komunismu a co po komunismu: iniciativy pod koordinací Huberta Ripky v padesátých letech*, Brno 2010, s. 15.

¹⁶⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1948, zápis ze dne 25. června 1948.

S rodinou se následně přestěhoval do Paříže.¹⁶⁷ Zde se postupně sešel s dalšími exulanty, jako byl V. Brzorád, J. Firt, I. Ducháček, F. Peroutka nebo například J. Černý.¹⁶⁸ Pravidelně se také setkával se svými francouzskými přáteli. Mezi nimi nechyběl ani bývalý francouzský velvyslanec v ČSR M. M. Dejean.¹⁶⁹

V srpnu 1948 odjel Ripka spolu s L. Feirabendem a J. Černým do Londýna. Během této návštěvy proběhla jednání se zástupci československých politických stran v exilu. Velmi nepříjemná kritika národně socialistické politiky v ČSR přicházela především od představitelů bývalé republikánské strany.¹⁷⁰ Po agrárnících se Ripka v Londýně sešel se zástupci lidové strany (A. Klimkem), sociální demokracie (V. Majerem, B. Vilímem), Slovenské demokratické strany (Š. Kočvarou) a samozřejmě s dalšími národními socialisty (V. Krajinou, J. Stránským).¹⁷¹ Následovala společná schůzka reprezentantů jednotlivých stran, kde se probírala budoucnost exilové spolupráce. Zde byly předneseny návrhy amerických exulantů.¹⁷² Nakonec se představitelé stran dohodli, že budou spolupracovat jak mezi sebou, tak i s americkým exilem. Ripka před odjezdem do Paříže oznámil, že brzo bude vytvořeno shromáždění všech exilových politických stran.¹⁷³ V Londýně se ukázalo, že československý exil dokáže být jednotný. Sám Hubert Ripka se zde poprvé prezentoval jako exilový politik¹⁷⁴, o jehož významu svědčila setkání s Winstonem Churchillem, či jednání na *Foreign Office*, britském ministerstvu zahraničí.¹⁷⁵

Londýnskému jednáním exilových politických stran předcházela červencová setkání v New Yorku, kde se představitelé českého exilu ve Spojených státech dohodli na založení Rady svobodného Československa (RSČ). Hlavním představitelem ustanovujícího výboru měl být dr. Štefan Osuský. Sídlo této organizace pak mělo být ustanoveno ve Washingtonu. Protože Američané, ani Angličané nedovolili vytvořit československou exilovou vládu, mělo jít pouze o exilovou instituci.¹⁷⁶ Dr. Fedor Hodža, člen ustanovujícího výboru Rady svobodného Československa, pak odcestoval do Evropy, aby se zde

¹⁶⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1948, zápis ze dne 12. července 1948.

¹⁶⁸ Tamtéž, zápis ze dne 2. června 1948.

¹⁶⁹ Tamtéž, zápis ze dne 1. srpna 1948.

¹⁷⁰ Tamtéž, zápis ze dne 5. srpna.

¹⁷¹ Tamtéž, zápis ze dne 6-7. srpna 1948.

¹⁷² Tamtéž, zápis ze dne 14. srpna.

¹⁷³ RAŠKA, F., *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa 1949-1961*, Praha 2009, s. 34.

¹⁷⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1948, zápis ze dne 9. srpna.

¹⁷⁵ Tamtéž, zápis ze dne 10-13. srpna 1948.

¹⁷⁶ RAŠKA, F., *Opuštění bojovníci*, s. 15-30.

s evropskými politiky dohodl na organizaci ústřední exilové instituce. Při této cestě se v Londýně zřejmě minul s Hubertem Ripkou.¹⁷⁷

Další fáze londýnských rozhovorů pokračovala po příjezdu Petra Zenkla do Londýna.¹⁷⁸ V září roku 1948 došlo k dohodě o ustanovení Rady svobodného Československa. Iniciativu převzali evropští exulanti. Dr. Hodža musel souhlasit s vytvořením nového přípravného výboru, kterému předsedal P. Zenkl.¹⁷⁹ Dr. Osusuký už nebyl členem tohoto výboru. Přesto sídlem Rady svobodného Československa měl být Washington, jehož význam odpovídal novému mezinárodnímu rozložení sil. Důležité bylo, aby Rada byla zastoupena i v evropských metropolích. Kvůli tomu se počítalo s pobočkami v Londýně a Paříži.¹⁸⁰

Nové angažmá Petra Zenkla, bývalého předsedy národně socialistické strany, vedlo k upozadění Huberta Ripky při jednáních Rady svobodného Československa. Byl to zřejmě důsledek politické profilace Rady, protože se hned od začátku konstituovala na bázi politických stran. Hubert Ripka se angažoval v Paříži. V lednu 1949 zastupoval P. Zenkla na pařížských jednáních se zástupci politických stran a to zejména s republikány a národními demokraty.¹⁸¹ Národní demokraté byli odmítnuti jako strana a pouze některé osobnosti se mohly účastnit jednání konstituující se Rady.¹⁸² Po těchto jednáních Ripka a J. Stránský odjeli do Washingtonu, aby se zde účastnili zasedání přípravného výboru. Završením tohoto setkání byla dohoda ze dne 20. února 1949 o vytvoření Rady svobodného Československa. Hubert Ripka se stal členem výkonného výboru a Petr Zenkl jejím předsedou.¹⁸³ Dne 23. února 1949 informovali představitelé Rady hlavní mocnosti o vzniku jednotné exilové organizace a jejím programu.¹⁸⁴ Rada svobodného Československa prosazovala péči o uprchlíky z ČSR a boj proti komunismu a fašismu.¹⁸⁵ Přestože se navenek tvářila jednotně, od počátku byla zmítána vnitřními spory mezi jednotlivými subjekty. Především mezi bývalými členy Národní fronty a zbytkem demokratů. Paralelně tu existovalo napětí mezi Slováky a Čechy.¹⁸⁶

¹⁷⁷ Ripka nemá o setkání s Hodžou žádný záznam. Srv. NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1948.

¹⁷⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1948, zápis ze dne 29. srpna.

¹⁷⁹ RAŠKA, F., *Opuštění bojovníci*, s. 34-37.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 37.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 39.

¹⁸² Tamtéž, s. 39.

¹⁸³ Tamtéž, s. 42-43.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 43.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 44-50.

Po návratu do Evropy se Hubert Ripka stal předsedou regionálního výboru RSČ v Paříži.¹⁸⁷ Od počátku oba evropské výbory finančně strádaly. Na rozdíl od ústřední organizace, která byla financována prostřednictvím Výboru pro svobodnou Evropu, neměly výbory trvalé zdroje prostředků.¹⁸⁸ Francouzská pobočka trpěla odchodem svých členů do Spojených států. Sám její prezident Hubert Ripka trávil od roku 1949 většinu času v Americe, proto byl výbor řízen viceprezidentem dr. Tiborem Šabem. V lednu 1950 došlo k volbě nového předsedy, kterým se stal dr. Šabo.¹⁸⁹

Centrum exilových aktiv se přesunulo do Spojených států. I Ripka musel opustit Evropu, pokud chtěl zůstat politicky činný. Na žádost svých přátel z exilu přesídlil na podzim 1949 do Ameriky.¹⁹⁰ V souvislosti se svým odchodem se Ripka vzdal i své funkce v orgánech Evropského hnutí, kde od jara 1949 působil na přání Winstona Churchilla.¹⁹¹ Po svém odchodu zůstal pouze členem Výboru pro střední a východní Evropu, která fungovala pod hlavičkou Evropského hnutí.¹⁹² Ripka nikdy nepřetrhl kontakty s předními osobnostmi západní Evropy a byl nadále v písemném styku s představiteli hnutí. Díky svým pravidelným cestám do Evropy se mohl účastnit konferencí, které tato organizace pořádala. I přesto Ripka nadále přispíval svými články do celé řady evropských periodik.¹⁹³

V době svého pobytu v USA Ripka pokračoval v dráze vysokoškolského učitele, kterou započal už v Praze, kde přednášel na Filozofické fakultě Karlovy univerzity.¹⁹⁴ V New Yorku působil na *New School of Social Research* a na prestižní *New York University*. Ve svých přednáškách se soustředil zejména na dějiny politických systémů střeoevropských států a Ruska. Pořádal přednášky pro různé nadnárodní organizace a exilové instituce. Pro *Canadial Institute of International affairs* realizoval celou řadu přednášek.¹⁹⁵ Vedle toho během svého pobytu v exilu publikoval Ripka řadu politologických studií a několik monografií. Jeho politickým a politologickým úvahám je věnována podkapitola 3.5.

¹⁸⁷ RAŠKA, F., *Opuštění bojovníci*, s. 58.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 53-59.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 59.

¹⁹⁰ PALEČEK, P., *Ministr Hubert Ripka a jeho osobní archiv: inventář osobního fondu, dokumenty*, Brno 2000, s. 52-53.

¹⁹¹ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu: z myšlenek a programů Huberta Ripky*, Brno 2004, s. 73.

¹⁹² Tamtéž, s. 74.

¹⁹³ Srv. NA, f. Hubert Ripka, k. 11, i. č. 599, korespondence s institucemi, European Movement.; NA, f. Hubert Ripka, k. 26-27, i. č. 819-920, články v tisku od H. Ripky.

¹⁹⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 7, životopisy, květen 1954

¹⁹⁵ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 74. Tyto přednášky se konaly v prosinci roku 1954. Srv. NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1954, zápisy z prosince 1954.

3.3. Hubert Ripka a permanentní krize Rady svobodného Československa

Hubert Ripka přesídlil do Spojených států proto, aby se zde mohl plně věnovat činnosti v Radě svobodného Československa, ale ta od října 1950 procházela krizí. Dlouhodobě napjatá situace ve vedení vyvrcholila odstoupením místopředsedy dr. Lettricha. Podle jeho slov již nadále nemohl spolupracovat s předsedou Rady P. Zenklem. Představitelé Rady se snažili nastalou situaci řešit. Tak se rozhořely spory o způsobu vedení Rady. V lednu 1951 se krize prohloubila. Posledním hřebíčkem do rakve jednotné Radě svobodného Československa byla diskuze okolo volebního období jejich představitelů. Národní socialisté se ostře ohradili proti zavedení funkčního období představitelů Rady. Tím nepřímo zapříčinili neúspěch dr. Zenkla ve volbě předsedy Rady, kterým se nakonec stal sociální demokrat V. Majer.¹⁹⁶

Národní socialisté na to reagovali prohlášením, podle kterého RSČ zaniká a bude reorganizována na Národní výbor svobodného Československa.¹⁹⁷ Nové vedení Rady o ničem podobném neuvažovalo, a tak vznikla opoziční exilová organizace. Hubert Ripka byl jedním z třinácti bývalých členů vedení Rady svobodného Československa, kteří v lednu 1951 založili Národní výbor svobodného Československa. Do čela Výboru se postavili J. Papánek a A. Klimek.¹⁹⁸ Ripka v *New York Times* vysvětloval důvody, které vedly k rozpadu RSČ.¹⁹⁹ Angažmá osobností jako Huberta Ripky a Petra Zenkla na tomto projektu přimělo představitele Výboru pro svobodnou Evropu k akceptování nového proudu v Československém exilu. Hned od samého vzniku Národního výboru se jeho představitelé snažili koordinovat své aktivity s RSČ. Nemalý tlak na sjednocení organizací vyvíjel Výbor pro svobodnou Evropu. Ripka se jako přední představitel Národního výboru účastnil jednání s členy Rady o sjednocení. Velmi dobře chápal, že je potřeba rychle dosáhnout shody, aby nebyla ještě více pošpiněna reputace exilové organizace.²⁰⁰

Návrhem nové exilové instituce se zabýval nově vytvořený výkonný výbor exilu. Sporným bodem, který jeho členové museli vyřešit, byla otázka funkčního období. Ripka se spolu s Papánkem účastnil jednání ve výboru a také „soukromých“ setkání s J. Lettrichem a Majerem. Nakonec se nedokázali dohodnout na otázce politických stran. Rada trvala na tom,

¹⁹⁶ RAŠKA, F., *Opuštění bojovníci*, s. 62-73.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 74.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 82.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 83.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 84.

aby zastoupení v exilových orgánech bylo podle příslušnosti k politickým stranám. Národní výbor naproti tomu prosazoval, aby exulanty zastupovali v Radě jen významné osobnosti bez ohledu na jejich stranickou příslušnost.²⁰¹ Neúspěch jednání mezi představiteli exilových organizací byl připisován Ripkově neústupnosti.²⁰²

Výbor pro svobodnou Evropu se snažil obě frakce smířit. V lednu 1952 vznikl vyjednávací výbor tvořený dvaceti čtyřmi členy, kteří měli vytvořit politický program a strukturu nové RSC.²⁰³ Ripka, člen tohoto výboru, byl spolu s M. Franekem pověřen vypracováním návrhu česko-slovenského vyrovnání v budoucí ČSR. Sjednocení bránilo problémy čistě politického rázu. Zejména negativní postoj republikánů bránil úspěšnému sjednocení. Výbor pro svobodnou Evropu proto pověřil F. Peroutku, aby využil svých kontaktů a zprostředkoval dohodu mezi oběma tábory. V dubnu 1952 se podařilo československý exil znovu sjednotit. Následovala demonstrace jednoty za účasti představitelů americké vlády, která se konala v červenci 1952 v New Yorku.²⁰⁴

V 1952 vyhrál volby D. D. Eisenhower a republikánská vláda v USA začala podporovat pravicové exilové strany.²⁰⁵ Z příznivé politické atmosféry těžili hlavně českoslovenští republikáni, kteří při jednáních v první polovině roku 1952 nezískali adekvátní zastoupení v Radě a odmítli se účastnit jejího zasedání. Ripka spolu s Majerem a Procházkou jednal s republikány na počátku roku 1953, ale bezvýsledně.²⁰⁶ Ripka navrhoval, aby se současný výkonný výbor Rady a nový výbor, tvořený odborníky bez stranické příslušnosti, rozpustil. S tímto návrhem neuspěl. Zároveň odmítl verzi, že by přechodné období překlenul dočasný výkonný výbor. Proto prosazoval dokončení volebního období současného výboru, který by byl doplněn o tři republikány. Národní socialisté odmítli ze své pozice ustoupit.²⁰⁷ Peroutka velmi ostře zkritizoval Ripku a jeho skupinu, protože prý brání připojení republikánů. Naopak J. Papánek vystoupil proti zasahování Výboru pro svobodnou Evropu do záležitostí Rady. Krize pokračovala.²⁰⁸

²⁰¹ RAŠKA, F., *Opuštění bojovníci*, s. 87-88.

²⁰² Tamtéž, s. 90.

²⁰³ Tamtéž, s. 91.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 94-97.

²⁰⁵ BELMONTE, L. A., *Selling the American Way, U. S. Propaganda and Cold War*, Philadelphia 2011, s. 50-52.

²⁰⁶ RAŠKA, F., *Opuštění bojovníci*, s. 100.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 101-103.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 105-106.

Po nástupu Eisenhowerovy administrativy v roce 1953 se ještě více přiosťřila protilevicová politika ve Spojených státech.²⁰⁹ Hubert Ripka to zažil poprvé na vlastní kůži v prosinci 1953. Ripka se účastnil konference „*The National Conference on Freedom and Peace through Liberation*“. Zde si zástupci Jednoty za svobodu a demokracii v ČSR a Slovenské ligy v Americe odhlasovali rezoluci určenou prezidentu Eisenhowerovi a americkému kongresu. Přítomní zástupci Rady (Ripka, Zenkl, Procházka) protestovali proti pasáži, ve které se uvádělo, že každý národ má právo na svoje sebeurčení a na návrat na území, ze kterého byl odsunut, stejně jako na náhradu či restituci majetku. Národní socialisté cítili, že je tato rezoluce namířena proti odsunu českých Němců. Jeden z přítomných exulantů M. B. Vobořil vystoupil na obranu rezoluce. Citoval z Ripkovy knihy *East and West* pasáž, kde Ripka uvádí, že svobodné Československo může existovat pouze díky přátelství se SSSR. Nezapomněl připomenout, že to bylo právě ministerstvo zahraničního obchodu, které uzavřelo se Sovětským svazem smlouvu o pronájmu jáchymovských uranových dolů. Zároveň narážel na Ripkovu spolupráci s komunisty v rámci Národní fronty. Petr Zenkl se pokusil Ripku bránit, ale Vobořil znovu zaútočil tím, že národní socialisté spolu s komunisty zestátnili majetek jeho otce a tím nepřímou způsobili jeho smrt. Senátor Amstrong již neudělil Ripkovi slovo.²¹⁰

Na počátku roku 1954 začal senátní podvýbor pro vnitřní bezpečnost vyšetřovat národní socialisty. Senátní podvýbor rozšířil vyšetřování komunistických převratů i na Československo. V dubnu o tom Zenkl informoval Radu a zároveň uvedl, že národní socialisté nebudou kandidovat na posty ve vedení.²¹¹ Národní socialisté se tak dobrovolně vzdali své pozice v Radě. Toho se snažil využít Š. Osuský, který po vzoru americké propagandy upozorňoval na nebezpečí infiltrace exilových orgánů komunistickými agenty.²¹² Do celého sporu o koncepci Rady se vložil prof. Hlavatý, významný exilový matematik. V září 1954 kritizoval způsob financování a navrhl revizi vedení Rady.²¹³ Díky stykům s V. Brzorádem a H. Ripkou získal jeho návrh podporu národních socialistů. Ripka se shodoval s Hlavatým v tom, že Rada je příliš postavena na stranických základech.²¹⁴ Reorganizace Rady, která proběhla v listopadu 1954, neakceptovala návrh prof. Hlavatého. Národní

²⁰⁹ BELMONTE, L. A., *Selling the American Way*, s. 50-52.

²¹⁰ CHOLÍNSKÝ, J. *Nesmiřitelný rozkol 1948–1956, Politický aktivismus v první etapě českého exilového hnutí*, *Securitas imperii* 16, 2010, s. 79-80.

²¹¹ RAŠKA, F., *Opuštění bojovníci*, s. 108-109.

²¹² Tamtéž, s. 111-114.

²¹³ Tamtéž, s. 123.

²¹⁴ Tamtéž, s. 128.

socialisté se nového programu zřekli.²¹⁵ V té době se zdálo, že jejich strana prochází vnitřní krizí. Zejména Julius Firt kritizoval H. Ripku a P. Zenkla, že stranu rozkládají, prosazují nestranictví a nadstranictví. Nakonec k rozštěpení strany nedošlo.²¹⁶

Na přelomu let 1954 a 1955 se rýsovala dohoda o reorganizaci Rady. Otázka jejího vedení měla být řešena tak, že se v jejím čele budou střídát členové výkonného výboru. Tvorbou programu Rady byl pověřen nově ustanovený pracovní sbor. Avšak po celý rok 1955 probíhaly spory mezi výkonným výborem a pracovním sborem o to, kdo bude Radu zastupovat.²¹⁷ V té době se už Hubert Ripka v Radě svobodného Československa příliš neangažoval. Význam této exilové instituce definitivně poklesl poté, co ji v prosinci 1955 přestal finančně podporovat Výbor pro svobodnou Evropu (FEC).²¹⁸

V průběhu léta 1954 se díky finanční podpoře Výboru pro svobodnou Evropu začala formovat nová exilová instituce nazvaná Shromáždění porobených evropských národů (ACEN). Oficiálně zahájila činnost 20. září 1954.²¹⁹ Organizace byla zaměřena na činnost OSN. Snažila se zde hájit zájmy exulantů. Samotný ACEN byl tvořen představiteli devíti zemí východního bloku. Každá země zde byla zastoupena šesti členy národní exilové organizace.²²⁰ Zaměstnanci a delegáti ACEN měli od Výboru pro svobodnou Evropu proplacené cestovné, výdaje na kanceláře a život v New Yorku.²²¹ Hubert Ripka od počátku patřil mezi zástupce Rady svobodného Československa v ACEN. Postupně přenesl pole své působnosti do této instituce.²²² Jeho činnosti v ACEN se věnují následující kapitoly.

3.4. Negativní kampaň namířená proti Hubertu Ripkovi

Od svého útěku z ČSR byl Hubert Ripka v československých médiích označován za „agenta západního imperialismu“. Vedle toho o něm komunisté tvrdili, že je nejen nacistickým kolaborantem, ale také stoupencem Habsburků. Naproti tomu sudetští Němci, čeští a slovenští nacionalisté ho označovali za komunistického kolaboranta a sovětského

²¹⁵ RAŠKA, F., *Opuštění bojovníci*, s. 131.

²¹⁶ Tamtéž, s. 135.

²¹⁷ Tamtéž, s. 144.

²¹⁸ Tamtéž, s. 146.

²¹⁹ Ripka se tohoto zasedání účastnil. Srv. NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1954, zápis ze dne 20. září 1954.

²²⁰ PALEČEK, P., *Ministr Hubert Ripka a jeho osobní archiv*, s. 90-100.

²²¹ RAŠKA, F., *Opuštění bojovníci*, s. 103.

²²² Tamtéž, s. 224-228.

agenta. Snažili se tímto způsobem Ripku kompromitovat před americkou společností.²²³ Celá tato negativní kampaň skončila tím, že byl v únoru roku 1954 Ripka vyšetřován podvýborem amerického senátu (*Internal Security Subcommittee of the Senate Judiciary Committee*). Výslech Huberta Ripky se konal na tajném zasedání tohoto podvýboru, který pořádala Jennerova komise.²²⁴ Ta se snažila zjistit podrobnosti o Ripkově spolupráci s komunisty v letech 1945 až 1948 a tázali se ho, jakým způsobem opustil Československo. Sám Ripka tvrdí, že se zde bránil z nařčení, že je komunistický špion. Takovéto spekulace měla šířit skupina československých exulantů kolem V. B. Vobořila. Ripka se na konci výslechu zhroutil.²²⁵

Ripkově výslechu byl přítomen i americký novinář německého původu Kurt Glaser, který od listopadu 1954 publikoval řadu článků, v nich se snažil Huberta Ripku diskreditovat. Upozorňoval na Ripkův kladný vztah k Sovětskému svazu během druhé světové války. Překrucoval jeho projevy ve vysílání BBC. Hubert Ripka byl podle něj komunistický agent, kterého komunisté poslali na západ. Měli o tom svědčit styky s některými komunisty žijícími ve Francii a ve Spojených státech. Hubert Ripka se samozřejmě takovým nařčením veřejně bránil. Nakonec tato aféra přispěla k jeho rozhodnutí přesídlit zpět do Evropy.²²⁶

3.5. Ripkovy úvahy o nové Evropě

Ústředním tématem exilových diskuzí se stalo nové upořádání Evropy. Přední zástupci východoevropské intelektuální emigrace se pustili do politických a politologických debat nad tím, jak by měla Evropa vypadat poté, co se zhroutí východní blok. Hubert Ripka mezi nimi nemohl chybět. Plynule navázal na své teoretické závěry, které formuloval již během války.

Hubert Ripka se naprosto ztotožňoval s myšlenkou, že zárukou budoucího míru je především evropská integrace. Nepřijatelný pro něj byl fakt, že bude sjednocena jen západní část Evropy. Neustále upozorňoval na to, že přítomnost východní velmoci v centru Evropy znamená nepřetržité bezpečnostní riziko pro západoevropské země. Podle jeho mínění měla

²²³ PALEČEK, P., *Ministr Hubert Ripka a jeho osobní archiv*, s. 116.

²²⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1954, zápisy ze dnů 2. února, 16. února, 3. března 1954.

²²⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, i. č. 535, dopisy senátorovi Welker Hermanovi z března 1954.

²²⁶ PALEČEK, P., *Ministr Hubert Ripka a jeho osobní archiv*, s. 109-127.

být evropská integrace zaměřena proti Sovětskému svazu. Sjednocené země Západu měly usilovat o užší spolupráci se středoevropskými státy. Ty pak v rámci Ripkovi koncepce hrály stěžejní roli pro osvobození a sjednocení Evropy.²²⁷ Vedle západní ofenzívy Ripka znovu prosazoval sblížování středoevropských států do konfederace. Tak měla být navždy ukončena rozdrobenost střední Evropy. Primárním cílem bylo uchránit malé státy před velmocenskými zájmy Ruska a Německa.²²⁸ Po rozpadu východního bloku mělo dojít k evropské integraci středoevropské konfederace. Ripka na realizaci tohoto modelu pracoval od roku 1949, kdy navázal kontakt s polskými a maďarskými exilovými představiteli.²²⁹ Než mohl být vypracován podrobný plán východoevropské integrace, muselo se v západoevropských zemích zlepšit mínění o východních státech. Ripka prosazoval solidaritu s východní Evropou.²³⁰

Prvním krokem k federalizaci východoevropského prostoru se mělo stát Česko-polské společenství. V prosinci roku 1952 zveřejnil Hubert Ripka spolu s E. Raczińským návrh takovéto konfederace. Vzápětí společně vypracovali plán Středoevropského společenství uhlí a oceli.²³¹ Spolupráce Polska a Československa neměla být vázána jen společným východním nepřítelem. Měla být založena na hospodářské spolupráci a na garanci bezpečnosti v regionu. Hubert Ripka prosazoval pozitivní program společenství, zaměřený na budoucí hospodářskou prosperitu. Na druhou stranu chtěl zabránit velmocenské politice Polska. Celkem správně předpokládal, že se Sovětský svaz jednou rozpadne na jednotlivé státy a proti silné Ukrajině musí stát polsko- československé partnerství. Velmi zajímavým momentem, o kterém Ripka v rámci sblížování se s Polskem uvažuje, je katolictví. Společná víra v Boha má napomoci k lepší společenské integraci obou zemí.²³² Po vytvoření Česko-polského společenství bude následovat rozšiřování této federace i na další země střední a východní Evropy. Kromě Maďarska a Rumunska by mělo být členem i Rakousko.²³³ Detaily nového středoevropského společenství zatím nebyly rozpracovány. Bránila tomu především špatná mezinárodní situace a neustálé spory mezi jednotlivými exilovými představiteli.

V průběhu roku 1953 se zdálo, že východní satelity procházejí vnitřní krizí. Ripka se rozhodl napsat studii s názvem *Co po komunismu?*. Zde zcela odmítl silnou centralizaci moci a bolševismus přirovnal k formám vlády Ivana Hrozného a Petra Velikého. Tento

²²⁷ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 76.

²²⁸ Tamtéž.

²²⁹ Tamtéž, s. 78.

²³⁰ Tamtéž, s. 79.

²³¹ Tamtéž, s. 79.

²³² Tamtéž, s. 81.

²³³ Tamtéž, s. 84.

zastaralý způsob vlády musí být podle Ripky překonán, neboť je antiliberální a nenavazuje na tradici americké a francouzské revoluce. Jako elementární prvek evropské integrace chápe Ripka liberální demokratický stát, který je sám o sobě federací. Potlačením moci státu do popředí staví mezilidské vztahy. Moderní stát musí především zachovávat lidskou individualitu. V občanské společnosti je nejdůležitější služba člověka člověku a zároveň služba občanské společnosti. Do těchto vztahů nemůže zasahovat stát. Ten umožňuje jen základní východisko, kterým je garance lidské důstojnosti a svobody. Nelze tu přehlédnout vliv Masarykova humanismu a křesťanské etiky.²³⁴ Kromě toho se Ripka ve svém konceptu státu snažil zamezit přechodu k totalitě. Nutně proto musel počítat s větším rozložením moci. Občané nového státu by měli být kontrolováni jednak ústředními orgány, ale také jednotlivými stranami a syndikáty. Tato centra moci měla tvořit vůči sobě mocenskou protiváhu a zajišťovat pluralitu moci.²³⁵

V rámci jednotlivých států Ripka počítal s federalismem podle německého modelu. Uvnitř státu by existovaly autonomní, ale navzájem spolupracující územní a zájmové celky. Zastřešujícím prvkem by byly ústřední orgány, které by však postrádaly výkonnou moc. Ta by byla delegována na nižší správní celky. Vedle státního aparátu by existoval samostatný hospodářský a sociální sektor podléhající veřejné kontrole. Oslabenou pozici centrálních orgánů by měla do jisté míry substituovat posílená role prezidenta. Přímou volenou hlavu státu by se ve volbách zodpovídala občanům. Zato by obdržela širší pravomoci.²³⁶

Pokud Ripka mluví o vnitřní federaci státu, nemůže se vyhnout poměru Čechů a Slováků v budoucím Československu. V rámci federativního uspořádání uvažuje o značně autonomním postavení Slovenska, načež tato autonomie není v rozporu s federací.²³⁷ Naproti tomu naprosto odmítá česko-slovenský dualismus, protože by zemi přivedl do permanentní krize. Místo toho počítá s federací, kde by oba národy, díky vzájemné sounáležitosti a odpovědnosti za zděděný stát, měly vůči koexistovat. I tady uvažuje v rámci principu subsidiarity o rozložení moci. Česko-slovenská federace by měla mít společnou zahraniční politiku a jednotné ozbrojené složky. Na centrální úrovni by mělo existovat jedno ministerstvo spravedlnosti, financí a společná by měla být také správa hospodářského sektoru. Naopak kompetence ministerstva vnitra by měly přejít na územní orgány.²³⁸

²³⁴ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 93.

²³⁵ Tamtéž, s. 95.

²³⁶ Tamtéž, s. 98.

²³⁷ Tamtéž, s. 99-100.

²³⁸ Tamtéž, s. 103.

V knize *Co po komunismu?* Ripka dále rozšířil svoji koncepci „středoevropské konfederace“. Toto federativní uskupení nesmí fungovat jako centralizovaný celek, ale mělo by tvořit více stupňovou soustavou samospráv. Z tohoto důvodu by neměly být základními organizačními jednotkami federace centralizované národní státy. Složky federace nemají být pouze dalšími malými centralizmy, ale skutečnými samosprávami. Proto i jednotlivé státy musí být vnitřně diferenciovány. Navrhovaná federace nesmí vznikat jako ideální model, ale od počátku se musí rozvíjet především jako funkční těleso, které uchovává tradiční Evropskou kulturní diverzitu.²³⁹

V prostoru mezi Ruskem a Německem počítal Ripka s existencí několika federací. Nejdůležitějším motivem bylo posílení bezpečnosti malých národů. Pro střední Evropu navrhl spojení Polska, Československa, Rakouska, Maďarska a Rumunska, vedle toho měla vzniknout konfederace balkánská obsahující Jugoslávii, Bulharsko, Albánii, Řecko a Turecko. Na severu Evropy pak ještě skandinávsko-baltská federace, kam by patřily i pobaltské státy. V tomto modelu federací, by zůstaly zachovány některé národní instituce. Vznikly by ale i supranacionální orgány, pro které hledal inspiraci ve vznikajícím Evropském společenství uhlí a oceli (ESUO). Postupem času by i zde vznikla celní a měnové unie. Společné nadnárodní orgány by pak dohlížely stejně jako v případě ESUO na průmyslový sektor, ale také na komunikační služby a dopravní infrastrukturu.²⁴⁰

Ripka rozhodl o tom, že by Polsko mělo patřit do konfederace středoevropské, protože ho nelze nechat jen s Pobaltskými státy Rusku na pospas. Na druhou stranu ve střední Evropě by nebylo vhodné z historického hlediska vytvářet novou rakouskou monarchii, proto by se mělo Polsko připojit k střední Evropě. Ripka vidí potřebu silného Polska, aby bránilo německému rozpínání na východ.²⁴¹ Někteří Poláci mohou mít problém se začleněním Rakouska do středoevropské konfederace, ale Ripka tak chce zabránit spojení Rakouska a Německa v budoucnosti.²⁴²

Tři velké východoevropské celky by postupně vytvořily jednotnou konfederaci států táhnoucí se od severu až po jih Evropy, oplývající velkým lidským a hospodářským potenciálem. Armáda této konfederace států by mohl dosáhnout až 40% té sovětské. Při plné mobilizaci by konfederace mohla postavit až osm milionů vojáků, tak by se stala hybnou silou

²³⁹ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 104-107.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 107-109.

²⁴¹ Tamtéž, s. 124-125.

²⁴² Tamtéž, s. 127-128.

na mezinárodní úrovni. Hotovostní armáda by však již nebyla držena v takové výši, jako tomu bylo v padesátých letech.²⁴³

Vytvoření takto velké konfederace by mohlo činit státům i jisté problémy, proto Ripka později uvažoval jen o dvou konfederovaných federacích, Polsko-dunajské a Balkánské, v nichž by státy úzce spolupracovaly a měly některé společné instituce. Ripka nebyl ochoten předkládat nějaký podrobný plán toho, jak by měli konfederace fungovat, přikláněl se k tomu, aby nejprve byly vyřešeny problémy nacionalismů a vnitřního sblížení. Nacionalismus hrál pro něj ambivalentní roli. Viděl v něm sílu, která roztrhá Sovětský svaz, ale která se musí ve střední Evropě oslabovat, aby mohli být jednotlivé státy integrovány do většího celku.²⁴⁴

Ripka nechtěl do detailů rozpracovávat mechanismus řízení vzniklé konfederace, přesto jistou představu o něm měl. Předně počítal s tím, že by neměla vzniknout žádná nadnárodní federální vláda, jen nadnárodní parlament. Tomu by se zodpovídaly výbory ministru a jednotlivé nadnárodní organizace. Rozhodnutí federálních výborů ministrů by byla schvalována jednotlivými národními vládami, ale žádná supranacionální vláda by nezasedala. Nejdůležitějším výborem by měl být výbor předsedů vlády, ministrů zahraničí a hospodářství. Výbory ministrů by neměly žádný aparát. Potřebný servis by zajišťoval federální ústřední sekretariát. Mělo se tak zamezit velké centralizaci. Na to vše by dohlížel nadnárodní parlament a také celoevropský arbitrážní soud, zastupující soud ústavní.²⁴⁵

Dokud je ale polovina Evropy obsazena Sověty, existuje tu permanentní hrozba i pro zbytek kontinentu a Ripkovy návrhy nemohou být uskutečněny. Evropa a svět bude muset nejprve najít cestu jak se této hrozby zbavit. Ripka proto své koncepcie chápal jako plán, který by mohl být realizován, až pokud padne Sovětský režim. Než se tak stane, musí být připraveno pozitivní řešení jak se s nastalou situací vypořádat. Prvním krokem by podle Ripky měla být integrace Německa do západní Evropy, aby se do budoucna zamezilo vzniku rusko-německému spojení. Takováto aliance by si totiž rozdělila stření Evropy a stala by se hrozbou pro západoevropské státy. Proto i západní velmoci musí už teď připravovat vedle integrace Německa, také vznik středoevropských federací nebo velké konfederace, která se

²⁴³ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 129-131.

²⁴⁴ Tamtéž, s. 132-136.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 142-149.

ubránila nebezpečí z obou stran. Poučen z dějin staví Ripka novou bariéru mezi Německem a Ruskem, aby zachránil Evropu.²⁴⁶

Po pádu sovětského Ruska pak Ripka počítal s tím, že se změní v Evropě poměr sil. Vedle již jednotného a silného Německa vznikne rozpadem SSSR také silná Ukrajina, která bude hnána nacionalismem a bude mít i expanzivní ambice. Vznikne tak napětí mezi Ruskem a Ukrajinou a oba státy budou hledat oporu v Německo, nebo v USA. Proto musí být Evropa jednotná, aby tomu tlaku mohla čelit. Integrace musí postupovat v několika krocích. Jakmile se ustanoví středoevropská federace, bude se snažit být zapojena do západoevropské unie. Tehdy už nebude na východoevropské státy pohlíženo jako na břemeno a dojde k propojení těchto dvou integračních uskupení. Znovu tak Ripka ukázal, že evropská integrace musí být založena na postupném sbližování. Počítal s tím, že nepolitické instituce se budou integrovat mnohem úspěšněji a tím pádem i rychleji.²⁴⁷

Důležitou roli v osvobozených satelitech musí hrát také odstraňování negativních fenoménů zavedených sovětskou nadvládou, jako je kolektivní vlastnictví výrobních prostředků a půdy. Poté by měl následovat návrat k demokratickému zřízení, v rámci něhož by byla provedena důkladná decentralizace v rovině správní a politické. Místo národních autorit by vznikly autority nadnárodní. Vzájemná důvěra v takto široké konfederaci by pak měla být zajištěna společnými institucemi jako je armáda a policejní sbor. Další společné instituce jako společná doprava a ekonomické instituce by byly řešeny později. Ripkovi šlo především o to, vytvořit funkční a pružný systém konfederace, která by se jako celek začlenila do širší Evropy.²⁴⁸

²⁴⁶ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 118-122.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 110-112.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 136-142.

4. Příprava Huberta Ripky na odchod do Velké Británie

O tom, že by Ripkovi mohli opustit USA, uvažovali již během roku 1954. Nepodařilo se jim však zajistit pro Ripkovu ženu Noemi místo na francouzském lyceu v Londýně. Po nedorozuměních, která způsobila zdlouhavá korespondence mezi paní Ripkovou a jejími nadřízenými v Paříži, došli manželé ke zjištění, že pomůže jedině jejich osobní intervence v Paříži.²⁴⁹

V té době si Hubert Ripka, poté co přestal být aktivní v exekutivě Rady svobodného Československa, začal připadat ve Spojených státech zbytečný. Přestože učil na *New School for Social Research*, postrádal činnost, kterou by mohl být nápomocný „československé věci“. Uvědomoval si, že pokud přestane být zcela aktivní v exilových institucích, ztratí ve Spojených státech možnost intervenovat ve prospěch československých záležitostí. Jako vhodné řešení se mu proto zdálo přesídlení do Evropy, kde by už nemusel působit pouze v rámci exilové organizace a mohl by na osobní úrovni ovlivňovat evropskou politiku.²⁵⁰ Zároveň se bál, že poté co skončil práci v Radě svobodného Československa, přijde i o stipendium, které pravidelně dostával od Výboru pro svobodnou Evropu (FEC). Jestliže by tedy zůstal v Americe, nemohl by již být politicky aktivní a zároveň by přišel o pravidelný příjem.²⁵¹

Tato kapitola je věnována snahám Huberta Ripky zajistit sobě a své ženě trvalé zaměstnání v Evropě. Vedle toho představím jeho snahy o ovlivnění zahraniční politiku západoevropských států vůči Sovětskému svazu v roce 1955. Půjde především o to ukázat, jakým způsobem se snažil u evropských politiků oživit zájem o středoevropské státy. Ve druhé části této kapitoly pak představím konkrétní kroky, které učinil proto, aby byla na ženevské konferenci čtyř velmocí v červenci 1955 řešena otázka budoucího směřování středoevropských států. Závěr kapitoly bude věnován jeho reakci na vývoj ženevských jednání.

²⁴⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 28. března 1955.

²⁵⁰ Tamtéž, dopis ze dne 1. května 1955.

²⁵¹ Tamtéž, dopis ze dne 16. dubna 1955.

4.1. Hubert Ripka vtažen do francouzské politiky

Od počátku roku 1955 se Hubert Ripka připravoval na přesun do Anglie.²⁵² V únoru téhož roku pak odcestoval do Evropy, aby zde zařídil vše potřebné pro odchod rodiny do Londýna.²⁵³ Nejdůležitějším jeho úkolem bylo získat pro sebe i pro ženu zaměstnání. V tomto směru spoléhal na pomoc jeho francouzských a anglických přátel. Ripka do Evropy cestoval sám, neboť jeho žena byla zaměstnána výukou na francouzském lyceu a zároveň musela čekat, než ji pustí americké úřady.²⁵⁴ Ripka proto nejprve zamířil do Francie, aby na ředitelství francouzských lyceí zajistil ženě místo na škole v Londýně. V Paříži byl velmi mile překvapen tím, jak jsou mu francouzské kruhy nakloněny. V porovnání s New Yorkem, se mu zde nedostávalo žádných ústrků ze strany úřadů a politické reprezentace.²⁵⁵

Po příjezdu do Francie Ripka velmi rychle zpozoroval, že je francouzskými politiky považován za předního československého exulanta. Jeho význam byl založen na osobních konexích a neodvíjel se od vztahu Francie k Radě svobodného Československa. Ripka tak pochopil, že Francouzi o činnost Rady už vůbec nejevili zájem.²⁵⁶ Po setkání s československými emigranty ve Francii se přesvědčil, že jedním z důvodů tohoto nezájmu je špatná situace v evropských exilových institucích. Přišlo mu zcela nemyslitelné, že by tito lidé měli mít nějaký vliv ve vedení osvobozeného Československa. Sám pak litoval, že strávil tolik času činností pro Radu svobodného Československa.²⁵⁷

Ripka se cítil být ve Francii více užitečný než v New Yorku.²⁵⁸ Zároveň pozoroval, že ani francouzští politici ani francouzská veřejnost nejeví o Československo příliš velký zájem. Francie se v té době topila ve vlastních hospodářských a politických problémech. Ripka sledoval marnou snahu Francie stát se světovou velmocí. Sám pokládal její politickou scénu za příliš slabou na to, aby mohla hrát takovou roli.²⁵⁹ Ripka pozoroval zklamání, které pro velkou část Francouzů znamenal pád vlády P. Mendés-France. Po setkání se svými francouzskými přáteli zjistil, že francouzská společnost je rozdělena v pohledu na tohoto levicového radikála, jehož vláda podala demisi jen krátce před Ripkovým příjezdem do

²⁵² NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 5. leden 1955.

²⁵³ Tamtéž, dopis ze dne 1. března 1955.

²⁵⁴ Tamtéž, dopis ze dne 8. března 1955.

²⁵⁵ Tamtéž, dopis ze dne 12. března 1955.

²⁵⁶ Tamtéž, dopis ze dne 12. dubna 1955.

²⁵⁷ Tamtéž, dopis ze dne 1. května 1955.

²⁵⁸ Tamtéž, dopis ze dne 3. dubna 1955.

²⁵⁹ Tamtéž, dopis ze dne 27. března 1955.

Francie.²⁶⁰ Ripka věřil, že přesídlením do Evropy, pomůže ve Francii oživit zájem o střední Evropu. Přispět k tomu měl právě věhlas, kterého nabyl mezi členy ve vyšších francouzských kruzích.²⁶¹

Během své návštěvy Francie vedl Ripka mnoho jednání s francouzskými politiky.²⁶² Tyto diskuze korunovalo setkání s generálem de Gaullem, ke kterému došlo 4. května 1955. Generál velmi vítal Ripkovu snahu usadit se v Evropě. Ripka využil tohoto setkání a osobně de Gaullovi předal své memorandum o neutralizaci střední Evropy. Generál, podle Ripkových slov, tento návrh s nadšením přijal. Zároveň při této příležitosti Ripku seznámil se svým pohledem na mezinárodní situaci. Podle de Gaullova mínění nemají západní velmoci jednotnou koncepci toho, co by od Sovětů při nadcházejících jednáních měli požadovat. Nevědí si rady s tím, jak uspořádat poválečnou Evropu. De Gaulle proto podpořil Ripkův návrh, že neutralizace střední Evropy by mohla být od Sovětů požadována jako ústupek Západu. Nevěřil ale, že by se neutralizace mohla uskutečnit už po nadcházející konferenci čtyř velmocí v Ženevě.²⁶³ Po tomto setkání nabyl Ripka přesvědčení, že jeho plán na neutralizaci střední Evropy získá ve Francii více příznivců.²⁶⁴

Během svého pobytu ve Francii Ripka obnovil svojí spolupráci s Výborem pro střední a východní Evropu, jejímž členem byl od roku 1949. Tento výbor se oddělil od Evropského hnutí a fungoval jako samostatná instituce spolupracující s ACEN.²⁶⁵ Na konci dubna přednesl v této komisi referát o požadavcích, které by měli mít českoslovenští exulanti při nadcházejících jednáních Francouzů se Sověty.²⁶⁶ I v tomto svém projevu se postavil za neutralizaci střední Evropy.²⁶⁷ Díky úspěchu své koncepce mezi členy Výboru byla Ripkovi učiněna nabídka, aby ji zastupoval na jednáních s představiteli francouzského a britského

²⁶⁰ WILLIAMS, P. M., *Compromise and Crisis in French politics*, Political Science Quarterly 72/3, 1957, s. 322-323.

²⁶¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 12. dubna 1955

²⁶² Nechyběli mezi nimi G. Bidault, nebo G. Mollet. Srv. NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1955, zápis ze dnů 17. a 23. března 1955.

²⁶³ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 4. května 1955.

²⁶⁴ Tamtéž, dopis ze dne 13. května 1955.

²⁶⁵ Tamtéž, dopis ze dne 8. května 1955.

²⁶⁶ Tamtéž, dopis ze dne 27. dubna 1955.

²⁶⁷ Tamtéž, dopis ze dne 29. dubna 1955.

ministerstva zahraničí.²⁶⁸ Z tohoto důvodu mu Výbor pro střední a východní Evropu zaplatil let do Londýna.²⁶⁹

Dříve než Ripka odletěl do Londýna, podařilo se mu díky intervenci přátel z *Quai* získat pro svojí ženu místo na francouzském lyceu v Londýně. Zatím šlo pouze o místo profesorky německého jazyka, ale byl jí přislíben velmi slušný plat a také vyhlídka na získání místa na francouzském institutu.²⁷⁰ Ripka si sám vyjednal nepravidelnou práci ve francouzském rozhlase, ve kterém by při svých návštěvách Francie fungoval jako politický komentátor.²⁷¹ Stanice mu dokonce přislíbila, že by v důležitých komentářích mohl vystupovat pod svým jménem, čímž i zde uznali jeho výjimečné postavení.²⁷²

4.2. Cesta Huberta Ripky do Londýna v květnu 1955

Květnová návštěva Londýna měla pro Huberta Ripku dvojí rozměr. Vedle práce politické ho zde čekalo zařizování spojené s přesunem rodiny do Velké Británie. V obou případech byla jeho návštěva především informativní. V politické rovině ho zajímal vývoj na britské politické scéně po volbách do britského parlamentu a to především ve vztahu k nadcházejícím jednáním mezi západem a východem. V rovině osobní mu šlo o získání informací o možnostech zaměstnání a také záležitostech spojených s jeho přesunem do Anglie - ceny bytů, nábytku a podobně.²⁷³

Ripka přiletěl do Londýna 19. května 1955 a hned druhý den se zde účastnil zasedání Výboru pro střední a východní Evropu. Při této příležitosti se přivítal s exilovými kolegy, kteří pobývali ve Velké Británii. Velmi vřelého přijetí se mu dostalo od polského exulanta Edwarda Raczyňského.²⁷⁴ Naopak po setkání s Jaroslavem Stránským²⁷⁵ se své ženě svěřil, že se s bývalým kolegou názorově zcela rozešel.²⁷⁶ Během návštěvy rodiny Seton-Watson byl Ripka ujištěn Hughem Seton-Watsonem, že nebude problém pro Ripku získat místo na nějaké z britských univerzit. Podle jeho slov budou mít Britové velký zájem na tom,

²⁶⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 30 dubna 1955.

²⁶⁹ Tamtéž, dopis ze dne 21. května 1955.

²⁷⁰ Tamtéž, dopis ze dne 28 března 1955.

²⁷¹ Tamtéž, dopis ze dne 27. března 1955.

²⁷² Tamtéž, dopis ze dne 20. dubna 1955.

²⁷³ Tamtéž, dopis ze dne 13. července 1955.

²⁷⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 21. května 1955.

²⁷⁵ Tamtéž, dopis ze dne 22. května 1955.

²⁷⁶ Tamtéž, dopis ze dne 30. května 1955.

aby zde Ripka působil.²⁷⁷ Po setkání s představiteli BBC dostal také nabídku pracovat pro tuto rozhlasovou stanici.²⁷⁸

Ripkova pobytu v Londýně využil jeho přítel E. Raczynski a zorganizoval setkání polské exilové organizace, na které Ripka vystoupil s přednáškou o řešení mezinárodní situace v Evropě.²⁷⁹ Ripka zamýšlel přesvědčit britské politiky k tomu, aby se postavili za neutralizaci střední Evropy a přiměli tak Sověty k zorganizování svobodných voleb v satelitech.²⁸⁰ Jednání s britskými politiky Ripka ale úmyslně odložil až na dobu po parlamentních volbách, které probíhaly právě za jeho pobytu ve Velké Británii.²⁸¹ Jakmile bylo jasné, že z voleb vyšli vítězně konzervatisté, začala jeho jednání na vlivných místech, a to především na *Foreign Office*. Dostalo se mu tu velmi pěkného přijetí.²⁸² Zároveň byl ujištěn, že i Angličané považují jeho návrh na neutralitu Československa za velmi přínosný podnět pro jednání západních velmocí se Sovětským svazem.²⁸³

Jak již bylo uvedeno výše, Ripka se v Londýně zajímal o možnosti získání trvalého zaměstnání ve Velké Británii, vedle toho zjišťoval informace týkající se získání bytu a cen nábytku. V tomto ohledu byla jeho cesta plná starostí o to, jak v Londýně vyžijí.²⁸⁴ V tomto smyslu na něj optimisticky působil pocit vlastní důležitosti, o které ho přesvědčovali ze všech stran.²⁸⁵ Ještě během pobytu v Londýně ho dostihla pozvání na setkání s tehdejšími předsedou francouzské vlády Edgarem Faurem a také s jeho předchůdcem Pierrem Mendés-Francem.²⁸⁶ Z Londýna odjel Hubert Ripka 8. června 1955 zpět do Paříže,²⁸⁷ kde se měl zúčastnit konference Evropského hnutí.²⁸⁸

²⁷⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 31. května 1955.

²⁷⁸ Tamtéž, dopis ze dne 2. června. 1955.

²⁷⁹ Tamtéž, dopis ze dne 30. května 1955.

²⁸⁰ Tamtéž, dopis ze dne 15. června 1955.

²⁸¹ Tamtéž, dopis ze dne 27. května 1955.

²⁸² Tamtéž, dopis ze dne 9. června 1955.

²⁸³ Tamtéž, dopis ze dne 4. června 1955.

²⁸⁴ Tamtéž, dopis ze dne 9. června 1955.

²⁸⁵ Tamtéž, dopis ze dne 9. června 1955.

²⁸⁶ Tamtéž, dopis ze dne 30. května 1955.

²⁸⁷ Tamtéž, dopis ze dne 8. června 1955.

²⁸⁸ Tamtéž, dopis ze dne 13. června 1955.

4.3. Hubert Ripka a ženevský summit čtyř velmocí v červenci 1955

Všechno úsilí, které v průběhu léta 1955 Hubert Ripka vyvíjel, bylo směřováno k nadcházejícímu setkání velmocí v Ženevě. Ripka se snažil získat zástupce exilových organizací stejně jako britské a francouzské vlády pro svůj návrh nového uspořádání střední Evropy. Snažil se přijít s konstruktivním plánem, se kterým by mohly západní velmoci vystupovat na ženevské konferenci.

Po návratu z Londýna se Ripka v Paříži zúčastnil konference Evropského hnutí.²⁸⁹ Hlavním cílem jeho účasti byla snaha představit svojí koncepci neutralizace střední Evropy. Díky úspěchu svého návrhu dosáhl toho, že byly do rezoluce Evropského hnutí, která byla určena vládám západních zemí, zahrnuty jeho požadavky na nové uspořádání střední Evropy.²⁹⁰ V polovině června 1955 byl pak Ripka informován o tom, že o podobném návrhu uvažuje také americký ministr zahraničí John Foster Dulles.²⁹¹ Zároveň zjistil v *Quai*, že pokud Američané na konferenci v Ženevě přijdou s návrhem neutralizace střední Evropy nebo Československa, tak také francouzská diplomacie podpoří tento návrh. Na druhou stranu bylo Ripkovi sděleno, že Francouzi podobně jako další západní velmoci nedoufají v to, že budou tyto návrhy Sověty akceptovány.²⁹²

Vedle prosazování svého návrhu byl Ripka zaměstnán přípravou na červencové plenární zasedání ACEN ve Štrasburku. Během příprav se po půl roce znovu setkal se svým velkým a dlouhodobým politickým rivalem Štefanem Osuským. Podle toho, co Ripka sdělil v dopisu své ženě, se s Š. Osuským na zasedání přípravného výboru ani nepozdravili.²⁹³ Přítomnost Š. Osuského však nebyla náhodná. Byl pověřen vedením delegace Rady svobodného Československa při ACEN. Ripka na zasedání ACEN byl pouze sám za sebe a od delegace Rady se distancoval.²⁹⁴ Protože si Ripka od nadcházejícího zasedání ACEN hodně sliboval, byl sklíčen absolutním nezájmem britských a francouzských médií o zasedání.²⁹⁵

²⁸⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 13. června 1955.

²⁹⁰ Tamtéž, dopis ze dne 14. června 1955.

²⁹¹ Tamtéž, dopis ze dne 15. června 1955. Srv. LAFABER, W., *America, Russia and the Cold War 1945-1992*, New York 1993, s. 180-181.

²⁹² Tamtéž, dopis ze dne 29. června 1955. Srv. LAFABER, W., *America, Russia and the Cold War 1945-1992*, s. 181.

²⁹³ Tamtéž, dopis ze dne 28. června 1955.

²⁹⁴ Tamtéž, dopis ze dne 18. června 1955.

²⁹⁵ Tamtéž, dopis ze dne 18. června 1955.

Na konci června 1955 se Ripka přesunul do Štrasburku, aby se tu zúčastnil plenárního zasedání ACEN.²⁹⁶ Podle jeho očekávání se nedostalo tomuto zasedání velké přízně od francouzských úřadů. Přestože byla v úvodu vyzdvížena Ripkova osoba, také on hodnotil průběh zasedání jako nezajímavý. I během jednání pokračovala vzájemná ignorace tandemu Ripka a Osuský.²⁹⁷ Š. Osuský, podle Ripkových slov, ztropil velkou scénu poté, co mu bylo při projevu odebráno slovo z důvodu vypršení časového limitu. Ačkoli jeho vystupování velmi pobouřilo zástupce francouzského Výboru pro svobodnou Evropu stejně jako britské představitele, musel Ripka uznat, že výroky Š. Osuského o slabé západní Evropě se zakládají na pravdě.²⁹⁸ Zároveň Ripka pochopil, že také záměr představitelů ACEN, kterým bylo docílení užší spolupráce mezi ACEN a Radou Evropy, je jen naivní počín.²⁹⁹

Závěr zasedání ACEN ve Štrasburku byl korunován Ripkovým úspěchem, když se s ním osobně setkal britský ministr zahraničí Harold Macmillan a v rozhovoru mu naznačil, že má podporu i některých britských kruhů. Pro něj to znamenalo, že i Britové jsou ochotni jednat se Sověty o středoevropské problematice.³⁰⁰ Zároveň během Ripkovy přítomnosti ve Štrasburku mu francouzský předseda vlády E. Faure vzkázal, že s Ripkovými návrhy obeznámil své ministry a že je vezmou jako základ pro jednání se Sověty. Premiéra Faureho zaujala především myšlenka postupného osvobození zemí střední Evropy.³⁰¹ Ze Štrasburku odjel Ripka 8. července 1955 zpět do Paříže, kde netrpělivě očekával výsledky ženevského jednání velmocí.³⁰²

V Paříži Ripka využíval svých kontaktů v *Quai*, a tak se mu v průběhu července dostávalo čerstvých informací o průběhu jednání na ženevské konferenci. Podle Ripky se ženevská konference neodvíjela pro středoevropský prostor příliš pozitivně. Eisenhower se sice o problematice střední Evropy zmínil, ale Francouzi ho nepodpořili v tom, aby bylo toto téma zařazeno mezi body jednání. Francie se snažila o nastavení dobrých vztahů se Sovětským svazem.³⁰³

²⁹⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 30. června 1955.

²⁹⁷ Tamtéž, dopis ze dne 3. července 1955.

²⁹⁸ Tamtéž, dopis ze dne 10. července 1955.

²⁹⁹ Tamtéž, dopis ze dne 7. července 1955.

³⁰⁰ Tamtéž, dopis ze dne 7. července 1955.

³⁰¹ Tamtéž, dopis ze dne 13. července 1955.

³⁰² Tamtéž, dopis ze dne 8. července 1955.

³⁰³ Tamtéž, dopis ze dne 19. července 1955. Srv. LAFABER, W., *America, Russia and the Cold War 1945-1992*, s. 180.

Ripka si stěžoval, že politika vedená v Ženevě byla především politikou Faueroва než Pinayovou. Francouzský ministr zahraničí Pinay sice podpořil Dullese na schůzi zahraničních ministrů v tom, aby se jednalo i o střeoevropských státech, ale Molotov s tím nesouhlasil a více se již o tom na tomto setkání nemluvílo. Když pak jednali šéfové vlád, Eisenhower znovu připomněl otázku střeoevropských zemí, ale Bulganin poukázal na to, že musí probrat body týkající se bezpečnosti a vztahu mezi západem a východem a že na jednání o střeoevropských satelitech nezbude již prostor. Podle Ripkových informací se o satelitech mluvílo jen při neoficiálních rozhovorech. A nakonec ani Eisenhower nebyl ochoten otázku střeoevropských států zařadit mezi stěžejní problémy, na jejichž vyřešení závisí budoucí vztah Západu s Východem.³⁰⁴

Ripka se domníval, že také Sověti chtějí udržet dobré vztahy s Američany, ale nechtějí ustoupit z východního Německa ani v otázce střeoevropských satelitů.³⁰⁵ V Ženevě se také ukázalo, že Západ není v otázce východního Německa ani střední Evropy jednotný.³⁰⁶ První kolo jednání v Ženevě tedy nedopadlo z pohledu československého exilu nijak pozitivně. Ripka to také přiznal své ženě. Neztrácel však odhodlání a rozhodl se svoje diplomatické snažení směřovat k dalšímu ženevskému jednání, které bylo naplánováno na říjen téhož roku.³⁰⁷

Po vyčerpávajících červencových jednáních odjel odpočívat do východofrancouzského Guebwiller.³⁰⁸ S napětím vyčkával na příjezd manželky do Evropy. Ta stále ještě váhala, jestli má zůstat v New Yorku s nemocným synem Michele, anebo se vydat za manželem do Francie.³⁰⁹ Nakonec se rozhodla pro cestu do Evropy. Přelom srpna a září tak strávil Hubert Ripka se ženou Noemi a synem Georgem u příbuzných ve Francii. V první polovině září se rodina přesunula do Londýna. Protože Ripka musel odjet na zimní semestr do Spojených států, zůstala příprava nového bydliště zcela na bedrech jeho ženy Noemi.³¹⁰

³⁰⁴ NA, fond Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 3. srpna 1955. Ripkova zpráva o konferenci čtyř velmocí.

³⁰⁵ Tamtéž, dopis ze dne 21. července 1955.

³⁰⁶ Tamtéž, dopis ze dne 3. srpna 1955, Ripkova zpráva o konferenci čtyř velmocí.

³⁰⁷ Tamtéž, dopis ze dne 2. srpna 1955.

³⁰⁸ Tamtéž, dopis ze dne 4. srpna 1955.

³⁰⁹ Tamtéž, dopis ze dne 12. srpna 1955.

³¹⁰ Tamtéž, dopis ze dne 14. září 1955.

5. Půlroční pobyt Hubert Ripka v New Yorku

Během zimního semestru 1955 – 1956, který Hubert Ripka trávil znovu ve Spojených státech, se rozhodovalo o jeho budoucím profesním směřování. Třebaže se znovu zapojil do jednání o budoucnosti Rady svobodného Československa, svojí vlastní budoucnost již viděl především v činnosti pro ACEN. Spolupráce s ACEN mu totiž umožňovala delší pobyt v Evropě a v žádném směru neomezovala jeho diplomatické aktivity.

V této kapitole se věnuji pobytu Huberta Ripky ve Spojených státech na přelomu let 1955 a 1956. Třebaže jsem se pokusil zachytit celou šíři aktivit Huberta Ripky, je ústředním tématem této kapitoly jeho poslední snaha usmířit situaci v orgánech Rady svobodného Československa. Na kontrastu s předchozí kapitolou chci poukázat na to, jak chudý byl Ripkův život v Americe, co se týká jeho politické a diplomatické aktivity, oproti pobytu v Evropě. Závěr této kapitoly bude věnován změně postoje amerických představitelů k osobě Huberta Ripky. Tato změna umožnila Ripkovi získat stipendium FEC na individuální bázi a zároveň podpořila jeho přesun do Evropy.

5.1. Hubert Ripka naposledy vtažen do záležitostí RSČ

V polovině září odjel lodí do New Yorku, kde ho čekal další semestr přednášek na *New York University* (NYU) a na *New School*.³¹¹ Po příjezdu do Ameriky se přivítal se synem Michele a poté zahájil kolečko návštěv u známých, které více jak půl roku neviděl. Chybět mezi nimi nemohla ani rodina Ševčíkova stejně jako Petr Zenkl. Právě díky Zenklovi se Ripka seznámil se situací v pracovním výboru Rady svobodného Československa. Zenklovi se od zpravodajců doneslo, že je v Československu považován za velmi důležitého emigranta a plánoval návrat do výkonného výboru rady. Ripka o činnosti v exekutivě RSČ již neuvažoval.³¹²

Jelikož byl Ripkův návrat do Ameriky motivován především možnostmi přednášet na *New York University*, velmi ho znepokojovaly komplikace spojené s kurzem, který zde měl vyučovat. Na seminář o střední Evropě a Rusku, který Ripka vedl v rámci *Institut of Public*

³¹¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 18. září 1955.

³¹² Tamtéž, dopis ze dne 21. září 1955.

Affairs and Regional Studies na NYU, se totiž nepřihlásil ani jeden student.³¹³ Po prvním týdnu zimního semestru se na Ripku usmálo štěstí a dva studenti se mu přece jen do kurzu zapsali.³¹⁴ V průběhu semestru se mu však stávalo, že přednášel pouze pro jednoho studenta nebo mu do hodiny nepřišel student ani jeden. Vedení institutu mu proto oznámilo, že jeho seminář nebude v příštím roce již otevřen.³¹⁵ Jediným pozitivem tak zůstalo, že příprava kurzu přiměla Ripku k důkladnému studiu ruské historie.³¹⁶

Zároveň s přednáškovou činností pokračoval Ripka v práci pro ACEN. Hned po příjezdu se jako člen politické komise účastnil zasedání ACEN. Měl při té příležitosti seznámit členy s posledním vývojem mezinárodní politiky.³¹⁷ Po zasedání ACEN odjel do Washingtonu, aby se na *State Department* informoval o tom, jak se na nadcházejících jednáních se Sověty americká diplomacie postaví k otázce střední Evropy. Protože ve Spojených státech neoplýval takovými konexemi jako ve Francii, příliš se toho nedozvěděl.³¹⁸ Využil proto cestu do Washingtonu k tomu, aby zavítal mezi československé emigranty.³¹⁹ V polorozpadlé Radě svobodného Československa se v té době Jozef Lettrich pokoušel najít globální řešení, kterým by se do jisté míry vyhovělo znesvářeným stranám. Lettrichův plán předpokládal návrat k struktuře Rady z roku 1949, ale zároveň obsahoval požadavek na to, aby Š. Osuský působil jako předseda delegace Rady pro ACEN. S tímto návrhem však nemohl Ripka souhlasit. Ripka se pokoušel v jednáních odstavit Š. Osuského a to tak, aby mohl Zenkl vstoupit do výkonného výboru Rady. Kompromisu však bránil Peroutka, který se spoléhal na svoji podporu ve vedení FEC. Ripka proto znechucen situací v Radě odjel zpět do New Yorku.³²⁰

Potíže spojené s Radou se však přenesly do New Yorku. Na zasedání ACEN, kterého se Ripka po návratu z Washingtonu účastnil, vystoupil Osuský s kritikou složení československé delegace při ACEN. Vedení ACEN na tuto kritiku odmítlo reagovat, a proto Osuský, Hodža, Černý a další demonstrativně opustili československou delegaci. Š. Osuského k takovému jednání přiměl fakt, že byl vedením delegace pověřen Papánek a ne on sám.

³¹³ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 24. září 1955.

³¹⁴ Tamtéž, dopis ze dne 7. října 1955.

³¹⁵ Tamtéž, dopis ze dne 19. října 1955.

³¹⁶ Tamtéž, dopis ze dne 6. listopadu 1955.

³¹⁷ Tamtéž, dopis ze dne 28. září 1955.

³¹⁸ Tamtéž, dopis ze dne 12. října 1955 - druhá část.

³¹⁹ Tamtéž.

³²⁰ Tamtéž, dopis ze dne 12. října 1955.

Jakmile opustili stoupenci Š. Osuského československou delegaci, rozhodli se vystoupit také z výkonného výboru Rady. Ripka nabyl dojmu, že celý tento puč byl kryt vedením FEC.³²¹

Na žádost J. Lettricha byl Ripka znovu vtažen do záležitostí Rady. Byl pověřen sestavením národně socialistického plánu na nové uspořádání výkonného výboru Rady. Ripka navrhl, aby bylo vedení rady rozšířeno o odborníky ze všech „stran“ a o další mladé Čechy i Slováky. Ve vedení měl stanout také Sergej Ingr, což by podle Ripkových slov jistě ocenila CIA. Tímto zákrokem se mělo oslabit křídlo Osuský - Peroutka. Ripka ale nepočítal s tím, že by jeho návrh uspěl. Obával se však, že pro zdání politické jednoty v Radě bude nyní vtažen do pracovního výboru také Zenkl. Takto by Zenkl nezískal moc v exekutivě rady, ale pouze by se zdiskreditoval činností v pracovním výboru.³²² V průběhu těchto peripetií se Ripka znovu přesvědčil, že je celá exilová organizace v rozkladu.³²³ Zároveň mu došlo, že už není v Radě vítán.³²⁴

Protože se Rada nebyla dlouhodobě schopna dohodnout a nemohla tak efektivně pracovat, rozhodl se FEC, že již nebude dále vyplácet stipendium členům výkonného výboru Rady. Podle Ripky za tímto rozhodnutím stál odchod Osuského, Hodži a dalších z výkonné rady. Na rozdíl od ostatních byl Ripka ujištěn předsedou FEC B. Yarrowem, že s ním hodlá FEC spolupracovat na individuální bázi. Stipendium mu tedy bylo vypláceno i nadále. Stejnou nabídku obdržel i Petr Zenkl.³²⁵ Pro Ripku to byla příznivá zpráva. Protože se už pomalu smiřoval s tím, že o stipendium přijde, přihlásil se do konkurzu na místo reportéra v československé sekci v BBC. Pomocí kontaktů se snažil, aby byl na místo vybrán právě on. Místo v rozhlasové stanici mu mělo zajistit stálou práci v Londýně.³²⁶ Po prodloužení výplaty stipendia se však situace změnila. Ripka se zase mohl naplno věnovat politickým záležitostem.³²⁷

Proto celý podzim a zimu roku 1955 Ripka zasvětil práci pro ACEN. Vyhovovalo mu, že má v New Yorku klid od záležitostí RSČ. Přesto ani s činností pro ACEN nebyl spokojen, setkání se mu zdála být nudná a bez většího zájmu tisku. Proto ho těšilo, když

³²¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, i. č. 547, Korespondence s Petrem Zenklem, dopis Petru Zenklovi z 12. října 1955.

³²² Tamtéž, dopis ze dne 12. října 1955.

³²³ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 12. října 1955, druhá část.

³²⁴ Tamtéž, dopis ze dne 13. října 1955.

³²⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, i. č. 547, Korespondence s Petrem Zenklem, kopie dopisu pro Josefa Lettricha v dopise Petru Zenklovi z 13. října.

³²⁶ NA, fond Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopisy ze dne 7. a 9. října 1955.

³²⁷ Tamtéž, dopis ze dne 19. prosince 1955.

některý z jeho projevů vzbudil mediální zájem.³²⁸ Tyto projevy pak posílal do Washingtonu na *State Department* a také do Evropy na britské a francouzské ministerstvo zahraničí.³²⁹ Práce v komisích ACEN tak byla hlavní náplní Ripkova pobytu v New Yorku.³³⁰

Na konci listopadu znovu přilákala RSČ Ripkovu pozornost. Ve dnech 26. až 27. listopadu 1955 se konala schůze zastupitelstva Rady, jejíž členové již nebyli placeni ze zdrojů FEC. Ripka se tohoto zasedání účastnil, protože se zde mělo volit předsednictvo rady. Od volby si sliboval změnu poměrů v RSČ. Z volby předsedy rady vzešel vítězně J. Slávik. Vysoké počty hlasů získali také A. Klimek, O. Machotka a J. Ševčík. Naopak členové starého vedení jako J. Lettrich, V. Majer a Procházka ve volbě neuspěli. Frakce Osuský-Peroutka se zastupitelstva vůbec neúčastnila, chtěli tak snížit kvórum, aby nebylo možné rozhodnutí hlasování považovat za právoplatné. Tím však nezabránili hlasování, které ukázalo poměr sil v Radě.³³¹

Ripka se po hlasování zapojil do debaty o struktuře orgánů Rady. Navrhl, že prozatím má zůstat v činnosti výkonný i pracovní výbor. Zároveň měla být vytvořena komise za účasti Zenkla, Lettricha, Peroutky, Fraňka a Heidricha, která měla vytvořit koncept nové exekutivy Rady, kde by hrála dominantní roli odbornost jednotlivých účastníků. Tento návrh získal podporu a Ripka celý tento zvrat ve vedení Rady považoval za úspěch protiperoutkovské frakce.³³² Arnošt Heidrich po skončení jednání informoval Ripku o tom, že s ním FEC počítá i v Radě. Američané si zřejmě uvědomili, jak je Ripka důležitý. Ripka však již s nějakou větší spoluprací s RSČ do budoucna nepočítal.³³³ Jednání o nové podobě exekutivního orgánu Rady pokračovala i v závěru roku 1955. Zejména Peroutka se bránil dohodě na novém orgánu. Ripka se však těchto jednání neúčastnil, pouze pozoroval, jak i Petr Zenkl ztrácí iluze o tom, že by mohlo dojít v Radě k nějaké dohodě.³³⁴

Když v polovině ledna 1956 přijel Ripka znovu do Washingtonu, našel zde sklíčeného Petra Zenkla. Ten jako člen nové komise nebyl schopen čelit tlaku Heidricha a Peroutky. Ripka mu navrhl, aby přes všechny potíže setrval v struktuře Rady.³³⁵ Uvědomil si, že pokud by Zenkl přestal participovat na činnosti nové komise, nebyla by v Radě už žádná

³²⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 18. října 1955.

³²⁹ Tamtéž, dopis ze dne 21. října 1955.

³³⁰ Tamtéž, dopis ze dne 15. listopadu 1955.

³³¹ Tamtéž, dopis ze dne 28. listopadu 1955.

³³² Tamtéž, dopis ze dne, dopis ze dne 28. listopadu 1955.

³³³ Tamtéž, dopis ze dne 12. prosince 1955.

³³⁴ Tamtéž, dopis ze dne 30. prosince 1955.

³³⁵ Tamtéž, dopis ze dne 11. ledna 1956.

protiperoutkovská frakce. Tím, že FEC přestalo financovat členy výkonného výboru Rady, byla veškerá protiperoutkovská opozice zničena. Členové se začali potýkat s existenčními potížemi a neměli již čas věnovat se činnosti v Radě. Ripka uvádí, že například Majer se musel živit prací na stavbě a Klimek přijal místo ve firmě na ladění pian. Ripka proto radil Zenklovi, aby setrval ve své funkci a snažil se přesvědčit členy zastupitelstva Rady, aby souhlasili s reorganizací výkonného výboru jako hlavního orgánu Rady. Přetrvávající problémy by pak mohl vyřešit tlak vyšších míst ve Washingtonu na FEC, která by musela usmířit soupeřící frakce v RSČ.³³⁶

Ripkova lednová návštěva Washingtonu však měla zcela jiný cíl. Díky vstřícné politice amerického ministra zahraničí Dullase k ACEN byl Ripka přijat na vysokých místech na *State Department*. Setkal se tak například se sestrou ministra zahraničí Eleanor Lansign Dulles. Potvrdilo se mu, co už Dulles řekl při setkání s představiteli ACEN, že Spojené státy nikdy neuznají existenci sovětských satelitů. Z konkrétní politiky se toho na druhou stranu moc nedozvěděl. Vstřícný postoj ministra připisoval z velké části předvolební politice republikánů.³³⁷

V únoru 1956, kdy se již Ripka chystal na odjezd do Evropy, dostal od šéfa FEC B. Yarrows nabídku stát se vyslancem ACEN v Evropě. Bez váhání ji přijal.³³⁸ Díky tomuto rozhodnutí mu bylo potvrzeno stipendium i na další rok.³³⁹ Ripka se však nezbavil svého vztahu k RSČ, protože ho zástupci FEC pověřili vyřešením problému zastoupení Rady při ACEN. Z tohoto důvodu musel Ripka ještě na konci února 1956 několikrát navštívit Washington, aby v Radě tento problém projednal. Osuského skupina samozřejmě tato jednání blokovala.³⁴⁰ Přesto Ripka významně přispěl ke konečnému vyřešení problému. Bylo dohodnuto, že Osuský povede delegaci, což byla spíše jen čestná funkce, a Zenkl se stane členem generálního komitétu ACEN. Tím se Zenkl propracoval do exekutivy organizace a zástupci ACEN toto rozhodnutí podle Ripky přijali s nadšením.³⁴¹ Předseda FEC B. Yarrow Ripku za úspěšné vyřešení situace v Radě ocenil tím, že přislíbil stipendia pro oba Ripkovi syny. FEC také zaplatil náklady na Ripkovu cestu zpět do Evropy.³⁴²

³³⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 17. ledna 1956.

³³⁷ Tamtéž, dopis ze dne 14. ledna 1956

³³⁸ Tamtéž, dopis ze dne 15. února 1956

³³⁹ Tamtéž, dopis ze dne 17. února 1956

³⁴⁰ Tamtéž, dopis ze dne 24. února 1956

³⁴¹ Tamtéž, dopis ze dne 29. února 1956

³⁴² Tamtéž, dopis ze dne 12. března 1956

6. Hubert Ripka a události roku 1956

Když Hubert Ripka spolu se svým synem Michelelem přijel v březnu 1956 do Londýna, byl konečně dokončen přesun rodiny do Evropy. V té době již byla přestěhována také celá newyorská domácnost do nového bydliště v londýnské *Queen's Gate*. Ripka však ani po přesunu do Londýna v Anglii příliš času netrávil. Londýn se proto stal místem, kde se věnoval rodině a odkud vyrážel na své pracovní cesty do Francie a do Spojených států. Volné dny pak trávil psaním memorand, projevů a publikací.

Tato kapitola bude věnována Ripkově činnosti v exilových organizacích v průběhu protestů v polské Poznani a především v době maďarského povstání. Chci tu poukázat na fakt, že Hubert Ripka vkládal do vývoje ve východní Evropě velké naděje. Zároveň pochopil, že se o budoucnosti sovětských satelitů bude znovu rozhodovat ve Spojených státech, proto se zaměřím na jeho činnost, kterou jako zástupce ACEN rozvíjel během listopadového plenárního zasedání OSN. Závěr kapitoly bude věnován jeho cestě do Chicaga, kde se snažil vzbudit mezi československými emigranty větší zájem o události v Evropě.

6.1. Exilová činnost Huberta Ripky v první polovině roku 1956

Poté co se Ripka 16. března rozloučil se přáteli, odplul spolu se svým synem Michelelem ze Spojených států do Evropy.³⁴³ V Londýně je již čekala Noemi Ripková. Rodina strávila společně několik dní v Londýně a následně se vydala na dovolenou do Paříže.³⁴⁴ Odtud pak Ripka v polovině dubna pokračoval do Štrasburku na evropské setkání ACEN.³⁴⁵ Po setkání ACEN následovalo zasedání Rady Evropy, kterému byl Ripka také přítomen.³⁴⁶ Znovu tu měl možnost se přesvědčit o tom, že si západní velmoci nevědí rady, jak mají přistupovat k transformujícímu se SSSR. Třebaže v Evropě panovala nedůvěra vůči Sovětům, nikdo nebyl ochoten jít do jakéhokoli diplomatického rizika.³⁴⁷ Ripkovým jednáním ve Štrasburku nakonec korunovalo setkání s Paul-Henrim Charlesem Spaakem, tehdejším

³⁴³ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1956, zápis ze dne 16. dubna 1956

³⁴⁴ Tamtéž, zápis ze dne 4. dubna 1956.

³⁴⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 17. dubna 1956; NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1956, zápis ze dnů 11 a 12. dubna 1956.

³⁴⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1956, zápis ze dne 16. až 19. dubna 1956.

³⁴⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 17. dubna 1956.

belgickým ministrem zahraničí. Společně hovořili o dalším vývoji v Sovětském Svazu. Podle Ripky si byl Spaak jist, že v Sovětském svazu probíhají velké změny. S tím Ripka plně souhlasil.³⁴⁸

Ze štrasburských jednání se Ripka společně s dalšími exulanty, včetně Petra Zenkla³⁴⁹, vrátil do Paříže. Tady strávil několik dní se svým synem Michelelem, který se v Paříži připravoval na studia práva a politických věd na École Libre des Sciences Politiques. Ripka se během pobytu v Paříži snažil synovi najít lékařského specialistu, který by definitivně určil diagnózu jeho nemoci.³⁵⁰ Zároveň s tím absolvoval pravidelné kolečko návštěv u starých přátel a jednání na francouzském ministerstvu zahraničí v *Quai d'Orsay*.³⁵¹

Počátkem května pak odjel Ripka zpátky do Londýna,³⁵² aby se tu mohl konečně věnovat své rodině a záležitostem spojeným se zařizováním nové domácnosti.³⁵³ Snad i v důsledku této činnosti byl 6. května 1956 přijat v nemocnici s bolestmi způsobenými kýlou. Krátce nato podstoupil Ripka v londýnské *University College Hospital* operaci. Z léčebných důvodů si tu poležel ještě celé dva týdny.³⁵⁴ Na konci května se jeho stav zlepšil natolik, že mohl jít se ženou Noemi do biografu.³⁵⁵ Během jeho rekonvalescence ho navštívili někteří jeho staří přátelé, jako byl Jaroslav Stránský a také generál Sergej Ingr.³⁵⁶

V průběhu června a první poloviny července 1956 navštívil Hubert Ripka několikrát Paříž. Ve Francii se Ripka účastnil konference Výboru pro střední a východní Evropu.³⁵⁷ Na této konferenci představil svůj plán postupného sebeosvobození zemí východního bloku, kterému by měly exilové organizace asistovat.³⁵⁸ Při cestách nezapomněl navštívit syna Michela.³⁵⁹ Ten se zatím začal léčit u nového lékaře dr. Dreyfusse.³⁶⁰ Rovněž se pravidelně setkával s českými zpravodajci v exilu, především generály Sergejem Ingrem a Čenkem Kudláčkem.³⁶¹ V Londýně pak trávil čas návštěvami u lékaře³⁶², společenskými

³⁴⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 17. dubna 1956.

³⁴⁹ Tamtéž, dopis ze dne 26. dubna 1956.

³⁵⁰ Tamtéž, dopis ze dne 24. dubna 1956

³⁵¹ NA, fond Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1956, zápis ze dnů 21. dubna až 3. května 1956.

³⁵² Tamtéž, zápis ze dne 3. května 1956.

³⁵³ Tamtéž, zápis ze dne 3. a 5. května 1956.

³⁵⁴ Tamtéž, zápis ze dnů 6. až 18. května 1956.

³⁵⁵ Tamtéž, zápis ze dnů 26. až 28. května 1956.

³⁵⁶ Tamtéž, zápis ze dnů 29. až 31. května 1956.

³⁵⁷ Tamtéž, zápis ze dne 4. června 1956.

³⁵⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, i. č. 547, Korespondence s Petrem Zenklem, dopis Petru Zenklovi z 14. července 1956.

³⁵⁹ NA, fond Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1956, zápis ze dne 3. června 1956.

³⁶⁰ Tamtéž, zápis ze dnů 4. až 6. června 1956.

³⁶¹ Tamtéž, zápis ze dne 7. června 1956.

akcemi (jako byl například Večer Milady Horákové)³⁶³ a dalšími setkáními s exulanty. Zavítal také na Tuesday panel.³⁶⁴ V polovině července pak spolu s manželkou odjeli na dva měsíce do Francie.³⁶⁵ Nejprve strávili několik dní v Paříži, kde se Ripka střetl se svým dlouholetým kolegou a přítelem z amerického exilu Ševčíkem,³⁶⁶ a pak se přesunuli do Chartrettes.³⁶⁷

6.2. Reakce Huberta Ripky na potlačení demonstrace v Poznani

Koncem června 1956 zastihly Ripku v Británii zprávy o poznaňských demonstracích a jejich násilném potlačení. V polovině července se o nich poprvé zmínil v dopise Petru Zenklovi. Podle Ripky nejprve nevyvolaly poznaňské události ve Velké Británii téměř žádnou pozornost. Teprve když začala téci krev, bylo i Britským představitelům jasné, že v Sovětských satelitech panuje společenské napětí. Ripka zároveň poukazoval na to, že západní velmoci jsou bezradné v řešení nastalé situace. Místo aby Britové přijímali demonstrace proti režimu jako příznivý signál rozkladu sovětského panství v Evropě, obávali se, aby nedošlo kvůli Poznani k vážným mezinárodním komplikacím ve vztahu Západu a Sovětského svazu. Ripka však souhlasil s tím, že ještě nenastal čas k otevřeným vzpourám. Podle něj byly režimy ve východní Evropě stále ještě silné a dojde pouze k demoralizaci odboje, pokud mu však demokracie Západu nepomůžou. Zároveň ale pozoroval, že velmoci nehodlaly učinit nějakou akci.³⁶⁸

Ripka se domníval, že západní velmoci ani exilové organizace nemají plán na to, jak bojovat proti východoevropským režimům. Uvádí příklad polské exilové organizace, která vůbec nechápala situaci, v jaké žili lidé v Polsku. Podle jeho názoru ani československé exilové organizace nebudou vědět, jak reagovat, pokud by došlo k podobným nepokojům v Československu. Počítal s tím, že po událostech v Poznani čeští komunisté ještě více utuží režim, protože to považují za jediný způsob, jak se bránit podobným výbuchům společenského nesouhlasu. Od svých zpravodajců se Ripka dozvěděl, že v Československu panují mezi lidmi

³⁶² NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1956, zápis ze dnů 13. a 20. června 1956.

³⁶³ Tamtéž, zápis ze dne 5. července 1956.

³⁶⁴ Tamtéž, zápis ze dne 1. až 14. července 1956.

³⁶⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, i. č. 547, Korespondence s Petrem Zenklem, dopis Petru Zenklovi z 14. července 1956.

³⁶⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1956, zápis ze dnů 15. až 17. července 1956.

³⁶⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 16. července 1956.

³⁶⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, i. č. 547, Korespondence s Petrem Zenklem, dopis Petru Zenklovi z 14. července 1956.

sympatie k Polákům. Domnívá se proto, že je potřeba z exilu pomáhat protikomunistické opozici. Je to podle něho smysluplnější než řešit rozpory v RSC.³⁶⁹

I během léta, které trávil Ripka ve francouzském Chartrettes, zavítal několikrát do Paříže.³⁷⁰ Nejvíce ho zajímali informace o vývoji situace v Polsku a s napětím očekával, jestli se bude něco dít v ČSR.³⁷¹ Souhlasil s tím, že povstání může být korunováno úspěchem jen tehdy, pokud bude probíhat ve všech sovětských satelitech najednou. Pak teprve budou dobré psychologické a politické podmínky pro vytvoření federativního uspořádání středoevropských národů, které budou základem bezpečnosti po osvobození. Vítal, že ACEN jeho návrhy přijímal.³⁷² Aby mohl lépe šířit své geopolitické názory, pracoval během svého pobytu v Chartrettes na třicetistránkové brožůře, v níž představil svůj program postupného osvobozování. Toto osvobozování mělo vycházet z vnitřní rezistence a mělo být podporováno západními velmocemi. Velmi Ripku těšilo, že zájem o jeho myšlenky projevil jak Macmillan, tak i de La Vallée Poussin.³⁷³

Vedle Polska se události daly do pohybu také v Egyptě. Když na konci července prezident G. Násir znárodnil Suezský kanál, pobýval Ripka ve Francii a věnoval stejně jako jeho francouzští přátelé vývoji v Egyptě pozornost.³⁷⁴ Sledoval, jak se britské a francouzské veřejné mínění ostře staví proti Násirovi, ale také proti Američanům, kterým je vyčítána vlašnost. Podle Ripky by energický postup Západu Násira zastavil a vedl by tak k obnově vlivu na Blízkém východě. Vyřešení situace v Egyptě by pak výrazně pomohlo k řešení záležitostí v Tunisku, Maroku a zejména v Alžírsku. Ripka pozoruje, že sice v Alžírsku došlo k potlačení revolty, ale Francie tápe v dalším postupu. Hlavní důvod Ripka vidí v přetrvávajícím politickém marasmu, pro který není Francie schopná vést prozíravou zahraniční politiku. Ze všech stran prý slyší, že Francii chybí osobnost velkého formátu. Lidé spoléhají, že až bude krize největší, tak se do politiky vrátí De Gaulle. Ten to však podle Ripkových zpráv zatím odmítá. Zároveň si ale udržuje velkou mravní autoritu.³⁷⁵

³⁶⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, i. č. 547, Korespondence s Petrem Zenklem, dopis Petru Zenklovi z 14. července 1956.

³⁷⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok, zápis ze dnů 14. srpna, 21. srpna, 28. srpna 1956.

³⁷¹ NA, f. Hubert Ripka, k. í, i. č. 457, Korespondence s Janem Stránským, dopis od Jana Stránského z 15. srpna 1956.

³⁷² NA, f. Hubert Ripka, k. í, i. č. 457, Korespondence s Janem Stránským, dopis Janu Stránskému z 3. září 1956.

³⁷³ Tamtéž.

³⁷⁴ Srv. SPANIER, J. W., *American Foreign Policy since World War II*, New York 1977, s. 118-120.

³⁷⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, i. č. 547, Korespondence s Petrem Zenklem, dopis Petru Zenklovi z 2. srpna 1956.

V zemi de Gaulla trávil Hubert Ripka celý srpen a nakonec se jeho pobyt protáhl až do konce měsíce září. Kromě pravidelných cest do Paříže, navštívili Ripkovi v srpnu také na pár dní příbuzné v Alsasku.³⁷⁶ V polovině září se pak Ripka účastnil konference *Liberal International*, pořádané v severoitalské Strese, kam ho doprovázela i jeho žena Noemi, která během konference krátce navštívila syna George v Milánu. Ripka využil návštěvy malebného městečka a po přednesení svého příspěvku na konferenci navštívil okolí, mimo jiné se svezl po jezeře Maggiore.³⁷⁷ Po konferenci odcestovali oba manželé do Paříže a pak se společně se synem Michelelem a jeho přítelkyní Mary-lou přesunuli do Chartrettes. Zde se setkali také s mladším synem Georgesem, který se právě vrátil z cest po Itálii. Letní pobyt ve Francii pro rodinu skončil 24. září, kdy se všichni vrátili do Velké Británie.³⁷⁸

V Anglii Ripka dlouho nezůstal. Poté, co se do Paříže nejprve vrátil Michel s přítelkyní, vydal se tam také Hubert Ripka. V Paříži pobyl dva dny se synem, který zde začal své studia politických věd a práva,³⁷⁹ a pak odcestoval do Štrasburku, aby se tu zúčastnil zasedání ACEN. Zde se Ripka znovu sešel s československými exulanty, od kterých se dozvěděl o vývoji v Československu. Julius Firt ho seznámil s tím, že komunisté doma uvolňují režim, neboť se obávají, aby nedošlo k podobným událostem jako v Polsku.³⁸⁰ Na konferenci pak byla prezentována činnost ACEN před západoevropským publikem. Ripka si průběh konference pochvaloval a těšil ho i velký zájem ze strany francouzských politiků. Znovu si někteří kolegové pochvalovali Ripkův návrat do Evropy. Jediné, co konferenci kazilo, byl malý zájem francouzských médií. Přesto Ripka poskytl několik rozhovorů pro švýcarské a vídeňské korespondenty a také Voice of America.³⁸¹ Na konferenci ACEN nechyběl ani Š. Osuský. Poté co došlo v březnu tohoto roku k dohodě o reprezentaci RSČ v ACEN, choval se Osuský k Ripkovi přátelsky. Ten si však ani nyní neodpustil kritiku Osuského vystupování během konference.³⁸² Z konference ve Štrasburku zamířil Ripka znovu do Paříže³⁸³ a 24. října odjel domů do Londýna.³⁸⁴

³⁷⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 10, i. č. 547, Korespondence s Petrem Zenklem, dopis Petru Zenklovi z 3. srpna 1956.

³⁷⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1956, zápis ze dnů 12. až 17. září 1956.

³⁷⁸ Tamtéž, zápis ze dnů 18. až 24. září 1956

³⁷⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 13. října 1956

³⁸⁰ Tamtéž, dopis ze dne 15. října 1956

³⁸¹ Tamtéž, dopis ze dne 16. srpna 1956

³⁸² Tamtéž, dopis ze dne 18. srpna 1956.

³⁸³ Tamtéž, dopis ze dne 21. října 1956.

³⁸⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1956, zápis ze dne 24. října 1956.

6.3. Cesta do Ameriky a maďarské nepokoje

Když na konci října 1956 začaly nepokoje také v Maďarsku, rozhodl se Ripka odletět do Spojených států, protože cítil, že právě zde bude mít možnost zasahovat do mezinárodního dění. Situace v Maďarsku se pak skutečně dala do pohybu za Ripkova pobytu v Americe. V tu dobu již ACEN vyvíjel horečnou snahu ovlivnit mezinárodní politiku působením na delegáty při OSN a Ripka byl v těchto jednáních od počátku velmi angažován.

Po Ripkově příjezdu do Spojených států následovalo setkání s jeho přáteli a to především s Josefem Ševčíkem a Janem Stránským,³⁸⁵ ale také s Pavlem Tigridem a dalšími.³⁸⁶ Hned po příjezdu se Ripka zúčastnil zasedání ACEN, kde měl možnost mluvit s členy RSC A. Heidrichem a J. Lettrichem.³⁸⁷ Bránil se ale tomu, aby byl znovu vtažen do vnitřních problémů Rady.³⁸⁸ Poté co byl konfrontován s vývojem situace v Radě, byl zasažen i naplno se rozjíždějící předvolební kampaní před americkými prezidentskými volbami. V nastalé mezinárodní situaci bylo i Ripkovi jasné, že Eisenhower bude favoritem nastávajících prezidentských voleb. První dojmy proto byly z cesty do Nového světa spíše negativní, a proto počítal s tím, že ve Spojených státech zůstane jen tak dlouho, jak to bude nutné.³⁸⁹

V Americe sledoval Ripka zvrát v maďarské revoluci a byl vývojem v zemi notně pobouřen.³⁹⁰ Zároveň s tím pokračovala krize spojená se Suezským průplavem.³⁹¹ Ripka ve Spojených státech pozoroval, jak se tam mění pohled na Francouze a Angličany v průběhu krize, jak se po výhrůžkách Sovětů otáčí veřejné mínění v jejich prospěch.³⁹² Pro představitele ACEN byla situace na Blízkém východě druhotná. Proto celý ACEN směřoval svoji iniciativu směrem k OSN, kde měli její členové apelovat ve prospěch vyslání mezinárodního dohledu do Maďarska.³⁹³ Ripka a další členové ACEN se snažili pro toto rozhodnutí získat co největší

³⁸⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1956, zápis ze dnů 1. a 2. října 1956.

³⁸⁶ Tamtéž, zápis ze dne 4. října 1956.

³⁸⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok, zápis ze dne 5. a 6. října 1956.

³⁸⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 7. listopadu 1956.

³⁸⁹ Tamtéž, dopis ze dne 3. listopadu 1956.

³⁹⁰ Tamtéž, dopis ze dne 4. listopadu 1956.

³⁹¹ Srv. SPANIER, J. W., *American Foreign Policy since World War II*, New York 1977, s. 120-121.

³⁹² Tamtéž, dopis ze dne 6. listopadu 1956.

³⁹³ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 7. listopadu 1956.

počet delegátů při OSN. Podle Ripkových slov měli příslibenou podporu dvaceti z nich, ale nakonec celý návrh padl pod stůl pro neochotu Američanů.³⁹⁴

I když neuspěli v OSN s návrhem na vyslání mezinárodního dozoru do Maďarska, pokračoval Ripka ve své činnosti na podporu maďarského povstání. V *Madison Square Garden* se zúčastnil demonstrace na podporu Maďarů. Zároveň s tím na newyorské univerzitě zorganizoval sérii přednášek věnovaných situaci za železnou oponou.³⁹⁵ Stejně jako ACEN, tak také Ripka se snažili přesvědčit Washington k nějaké rozhodující akci, která by byla odezvou na postup Moskvy, která rozhodla o vojenském potlačení maďarské revoluce. Když se jim snaha o změnu amerického postoje stále nedařila, demonstrovali alespoň proti sovětské delegaci před OSN.³⁹⁶ Postupem času přestával i Ripka věřit, že se ACEN podaří přimět Američany k nějakému zákroku ve prospěch Maďarů.³⁹⁷

V napjaté situaci, která během nepokojů v Maďarsku v exilových organizacích panovala, zasedalo i zastupitelstvo RSČ. Nyní tu nemohl chybět ani Ripka. V nastalé mezinárodní krizi se obě znesvářené strany dokázaly v Radě dohodnout a byl vytvořen nový třináctičlenný výbor, kde měly být zastoupeny obě znepřátelené frakce. Ve výboru tak zasedli vedle Š. Osuského také P. Zenkl a Hubert Ripka.³⁹⁸ Sám Ripka si pochvaloval, že za napjaté mezinárodní situace se podařilo udržet delegaci Rady při ACEN jednotnou a že Osuský si uvědomil význam současné situace.³⁹⁹ Přestože nyní panovala v Radě smířlivá nálada Ripka, plánoval založit vlastní skupinu, která by nebyla zatížena starými spory a skládala se výhradně ze zástupců mladší exilové generace.⁴⁰⁰

Jelikož zároveň s nepokoji v Maďarsku vrcholila také Suezská krize, došel Hubert Ripka k závěru, že by bylo nejvhodnější, aby byly oba konflikty řešeny západem společně. Představitelé ACEN Ripku v tomto návrhu podpořili.⁴⁰¹ Ripka byl totiž přesvědčen, že Suezská krize zcela znemožnila reakci západního světa na události v Polsku a Maďarsku.⁴⁰² Navrhl tedy plán, podle kterého by se Francouzi a Britové měli zůstat v Egyptě, dokud nebudou jak do Maďarska a tak do Egypta poslány sbory OSN. Tyto sbory by měla být na

³⁹⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 8. listopadu 1956.

³⁹⁵ Tamtéž.

³⁹⁶ Tamtéž, dopis ze dne 10. listopadu 1956.

³⁹⁷ Tamtéž, dopis ze dne 8. listopadu 1956.

³⁹⁸ Tamtéž, dopis ze dne 12. listopadu 1956.

³⁹⁹ Tamtéž, dopis ze dne 14. listopadu 1956.

⁴⁰⁰ Tamtéž, dopis ze dne 12. listopadu 1956.

⁴⁰¹ Tamtéž, dopis ze dne 16. listopadu 1956.

⁴⁰² Tamtéž, dopis ze dne 4. listopadu 1956.

obou místech přítomny tak dlouho, dokud se nestáhnout Rusové z Maďarska, Britové a Francouzi z Egypta.⁴⁰³ Tento způsob řešení odmítali američtí diplomaté, kteří nechtěli zkazit dobré vztahy se Sovětským svazem. Ripka se proto snažil působit na představitele Francie a Velké Británie. Zejména francouzský premiér Guy Molleta získal Ripkovi sympatie poté, co ve své rezoluci pro ACEN ostře odsoudil postup Sovětů proti Maďarsku a žádal vyslání sborů OSN a vyhlášení svobodných voleb. Představitelé ACEN, včetně Ripky, o této podpoře měli jednat také s francouzským ministrem zahraničí Pinay, ale schůzka byla nakonec zrušena.⁴⁰⁴

Na druhou stranu Britové, se kterými se Ripka také sešel, nejevili o události v Maďarsku takový zájem. Podobně na tom byla i delegace Izraele. Přestože na ně Ripka zapůsobil svým vysvětlením vzniklé situace, odmítli Izraelci jeho návrh podpořit.⁴⁰⁵ Ripkovi tedy nezbyvalo než čekat na to, až se změní americká zahraniční politika. ACEN měl této změně pomoci neustálým tlakem na americké představitele.⁴⁰⁶ Ale Američané by podle Ripky potřebovali další Pearl Harbor, aby se probrali z letargie.⁴⁰⁷ Fakt, že se americký tisk téměř nevěnoval činnosti ACEN, vůbec nepřispíval onomu vytržení z letargie.⁴⁰⁸

Ripka se tedy rozhodl působit dvěma směry. Jednak chtěl probudit mezi veřejností zájem o události v Maďarsku a zároveň hodlal získat podporu na *State Department*, americkém ministerstvu zahraničí. Po nepřetržitých jednáních na ACEN a na OSN odjel Ripka na konci listopadu do Washingtonu.⁴⁰⁹ Zde se nejprve sešel s Čechoslováky, které seznámil s mezinárodní situací. Snažil se zároveň spojit všechny členy RSČ k jednotné akci, která by vyvinula tlak na americké úřady.⁴¹⁰ Následovala setkání s několika vlivnými úředníky *State Department*, ale pouze se tu ujistil, že Američané nebudou na události v Maďarsku razantně reagovat.⁴¹¹ Ripka se proto rozhodl využít ještě jedné alternativy a tou byla americká zpravodajská služba. Zřejmě doufal, že mu Američané pomohou touto neoficiální cestou působit na vývoj situace v Maďarsku a v jiných východoevropských satelitech. Ripka si byl jist, že se díky svým kontaktům dostane k řediteli CIA Allenu Dullesovi. Skutečně se mu podařilo sjednat si s ním schůzku. Nakonec Dulles onemocněl a

⁴⁰³ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 14. listopadu 1956.

⁴⁰⁴ Tamtéž, dopis ze dne 16. listopadu 1956.

⁴⁰⁵ Tamtéž.

⁴⁰⁶ Tamtéž, dopis ze dne 20. listopadu 1956.

⁴⁰⁷ Tamtéž, dopis ze dne 8. listopadu 1956.

⁴⁰⁸ Tamtéž, dopis ze dne 14. listopadu 1956.

⁴⁰⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1956, zápis ze dne 23. listopadu 1956

⁴¹⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 24. listopadu 1956

⁴¹¹ Tamtéž, dopis ze dne 26. listopadu 1956

jeho přijetí bylo na poslední chvíli zrušeno.⁴¹² Později se Ripkovi dostalo telefonické omluvy a Dulles přislíbil, že si přečte jeho memorandum k maďarské otázce.⁴¹³ To už Ripka spěchal zpět do New Yorku, aby se zde zúčastnil jednání s francouzským ministrem zahraničí Pinay o podpoře plánu ACEN vyslat do Maďarska jednotky OSN, ale zřejmě kvůli odmítavému postoji Američanů Pinay schůzku zrušil. Místo toho se Ripka účastnil recepce ACEN.⁴¹⁴

Jelikož Ripka potřeboval podnítit veřejný zájem o události v Evropě, vydal se 30. listopadu do Chicaga. Po příjezdu se zde setkal s představiteli československých a také německých spolků. Velmi si pochvaloval přijetí, které se mu dostalo od Čechoslováků. Zároveň pozoroval, jak jsou zklíčení mezinárodní situací. Ripka se tu proto rozhodl rozšiřovat svoje vize o vývoji střední Evropy. Přijal tedy nabídku mluvit do místního rozhlasu a také uspořádal přednášku, kde podrobně rozebral současnou mezinárodní situaci a vysvětlil svojí tezi o „*self-liberation*“.⁴¹⁵ Přednáška měla docela úspěch, zúčastnily se jí přibližně dvě stovky lidí z různých amerických států.⁴¹⁶ Nechyběla ani tištěná media, pro *Chicago Daily News* poskytl rozhovor.⁴¹⁷ V Chicagu Ripka pronikl také mezi Slovenské emigranty, kteří poukazovali na zcela jiný rozměr maďarských událostí. Podle Ripkových slov těžce nesli vyzdvihování revoltujících Maďarů, protože si ještě živě pamatovali maďarský útisk za Rakouska-Uherska, kvůli kterému raději odešli za moře. Ripka jim musel dát za pravdu v tom, že se během nepokojů v Maďarsku znovu objevila velkomadžarská symbolika. Sám to viděl během demonstrace na *Madison Square Garden*, jak se tam objevily velkomadžarské znaky. Ripka však upozorňoval, že tento postoj již patří minulosti.⁴¹⁸ Z krátké návštěvy Chicaga pak odjížděl Ripka velmi spokojen, neboť si byl vědom, že vzbudil zájem o události v Evropě, přinejmenším u místních Čechů a některých Slováků.⁴¹⁹

Po návratu do New Yorku se Ripka přesvědčil, že se situace na mezinárodní scéně zcela vyjasnila v neprospěch střeoevropských států. Nyní již ani delegace Francie a už vůbec ne delegace Velké Británie nehodlaly být nápomocny při řešení situace v Maďarsku. Přes silnou rétoriku tedy ani Francie nepodpořila návrh a vyslání sborů OSN do Maďarska.⁴²⁰

⁴¹² NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 27. listopadu 1956.

⁴¹³ Tamtéž, dopis ze dne 28. listopadu 1956.

⁴¹⁴ Tamtéž, dopis ze dne 29. listopadu 1956.

⁴¹⁵ Tamtéž, dopis ze dne 1. prosince 1956.

⁴¹⁶ Tamtéž, dopis ze dne 3. prosince 1956.

⁴¹⁷ Tamtéž, dopis ze dne 3. prosince 1956.

⁴¹⁸ Tamtéž, dopis ze dne 7. prosince 1956.

⁴¹⁹ Tamtéž, dopis ze dne 7. prosince 1956.

⁴²⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 7. prosince 1956.

Ripka zároveň sledoval, jak zdrcující dopad měly události v Polsku a Maďarsku na situaci v exilových organizacích. FEC, která sdružovala všechny exilové organizace, byla najednou nejistá ve všech svých krocích. Národní exilové organizace, zejména ta Maďarská, podporovaly protesty v satelitech, ale když se události zvrtny v násilnosti, nedokázaly přijít s plánem řešení nastalé situace a nedokázaly zajistit pomoc ze strany západních velmocí. Ripka proto zaznamenal vzrůstající nevraživost FEC vůči národním komitétům. Při jednáních s představiteli FEC pochopil, že budou podporovány od nynějška už jen osobnosti typu Mikolajczyk a nikoliv celé emigrantské komitáty, které nejsou dobře informovány o situaci v Evropě a nejsou schopny pružně na ni reagovat.⁴²¹

Ripkova dvouměsíční činnost v Americe byla ze strany FEC hodnocena velmi kladně. Dokonce i Peroutka najednou přistupoval k Ripkovi vstřícně.⁴²² Na druhou stranu v RSC se po krátkém období demonstrace vnější jednoty znovu ukazují trhliny. Ripka se proto ještě před svým odjezdem snaží urovnat situaci v československé delegaci pro ACEN.⁴²³ Vede jednání jak s Osuským, tak také Zenklem, ale s uzavřenou dohodou není spokojena ani jedna strana.⁴²⁴ Ripka se však nehodlá dále angažovat v těchto žabomyších válkách a odlétá do Evropy, aby strávil Vánoce s rodinou.⁴²⁵

Na poslední chvíli však místo do Londýna zamíří do Paříže,⁴²⁶ aby se zde zúčastnil jednání Výboru pro střední a východní Evropu. Zde podrobně referoval o vývoji mezinárodní politiky ve Spojených státech.⁴²⁷ Jeho návštěvu Paříže doprovázela jednání na francouzském ministerstvu zahraničí a samozřejmě setkáním s francouzskými přáteli a synem Michele.⁴²⁸ Do Londýna pak odcestovali společně. Let byl komplikován špatnými povětrnostními podmínkami. Pro zpoždění se Ripka do Velké Británie dostal až dva dny před Štědrým večerem.⁴²⁹ Nestihl tak manželčiny šedesáté narozeniny, což ho velmi mrzelo.⁴³⁰

⁴²¹ Tamtéž, dopis ze dne 8. prosince 1956.

⁴²² Tamtéž, dopis ze dne 11. prosince 1956.

⁴²³ Tamtéž, dopis ze dne 12. prosince 1956.

⁴²⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1956, zápis ze dne 12. prosince 1956.

⁴²⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 12. prosince 1956.

⁴²⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1956, zápis ze dne 16. prosince 1956.

⁴²⁷ Tamtéž, zápis ze dne 17. prosince 1956.

⁴²⁸ Tamtéž, zápis ze dnů 18. až 21. prosince 1956.

⁴²⁹ Tamtéž, zápis ze dne 21. prosince 1956.

⁴³⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 18. prosince 1956.

Štědrý večer ale už rodina Ripkova strávila pohromadě a to i s Michelovou přítelkyní Marylou.⁴³¹

⁴³¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1956, zápis ze dne 24. prosince 1956.

7. Poslední rok života Huberta Ripky

I poslední rok Huberta Ripky byl naplněn horečnou činností pro exilové organizace. Na počátku roku nic nenasvědčovalo tomu, že by to měl být poslední rok Ripkova života. Stále vitálního politika však na jaře trápily opakující se chřipky, ale nehodlal se omezovat ve své politicko-diplomatické činnosti. Problémy spojené se slinivkou se začaly objevovat až v polovině roku a teprve v září ho poprvé připoutaly na lůžko. Přes všechny obtíže se i tento rok vydal do Ameriky, aby se zde zúčastnil zasedání politické a kulturní komise ACEN. Právě ve Spojených státech mu lékaři stanovili předběžnou diagnózu jeho onemocnění. Konec Ripkova života pak byl náhlý a nečekaný.

7.1. První polovina roku 1957 a první příznaky Ripkova onemocnění

Po svátcích strávených v rodinném kruhu čekala Huberta Ripku na počátku roku 1957 řada jednání. Hned v prvních dnech nového roku se vydal společně se synem Michele a jeho přítelkyní do Francie. Po zdlouhavé cestě přeplněným omnibusem konečně dojeli ve večerních hodinách dne 6. ledna do Paříže. Hned následující den se Ripka rozloučil se synem a pokračoval v cestě do Štrasburku, kde měl sjednané setkání s maďarskými revolucionáři.⁴³²

Ve Štrasburku v těchto dnech zasedal Maďarský revoluční výbor v exilu.⁴³³ Ripka se tak podruhé setkal s účastníky povstání v Maďarsku. K prvnímu setkání došlo již v polovině listopadu v New Yorku, kde se dozvědět podrobnosti o průběhu povstání.⁴³⁴ Ve Štrasburku se pak dozvěděl další detaily o zásahu sovětské armády. Během setkání s revolucionáři pochopil, že naprosto postrádají politické zkušenosti. Proto se jim snažil v nastalé situaci radit jak pokračovat v boji proti sovětskému režimu. Velmi ho potěšilo, že jeho rady kvitovali s povděkem.⁴³⁵

Ve Štrasburku byl Ripka přítomen zasedání Rady Evropy.⁴³⁶ Při této příležitosti se dozvěděl o posledních novinkách z evropské politické scény. Velmi se tu probírala Edenova demise. Francouzi ji chápali jako logický důsledek prohry v Egyptě. Podle Ripky

⁴³² NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 10. ledna 1957.

⁴³³ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dne 7. ledna 1957.

⁴³⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 14. listopadu 1956.

⁴³⁵ Tamtéž, dopis ze dne 10. ledna 1957.

⁴³⁶ Tamtéž.

velká část Francouzů byla pro, aby se předsedou vlády v Británii stal Harold Macmillan. Ten se jím v těchto dnech skutečně stal. Naopak Guy Mollet, podle toho co Ripka zjistil, se ve Francii těšil najednou velké popularitě, protože byl nekompromisní během Suezské krize a až kapitulace Británie ho donutila přijmout „ceasefire“. Francouzi se podle Ripky cítili být na tom lépe hospodářsky než Velká Británie.⁴³⁷

Během návštěvy Francie se Ripka snažil zajistit si schůzku s ministrem zahraničí A. Pinay. Dále také požádal o schůzku E. Edena⁴³⁸, o němž se dozvěděl, že za jeho odstoupením stálo podlomené zdraví.⁴³⁹ Ve Štrasburku pak zastihla Ripku zpráva o jmenování nového britského premiéra. Jakmile se dozvěděl, že se H. Macmillan stal předsedou britské vlády, poslal mu blahopřejný telegram.⁴⁴⁰ Pak už se Ripka vydal na cestu do Paříže,⁴⁴¹ kde pro Výbor pro střední a východní Evropu připravoval výklad politické situace po revoluci v Maďarsku. Sám při té příležitosti přiznal, že na něj velmi zapůsobilo setkání s maďarskými revolucionáři.⁴⁴² Ještě než odjel z Paříže, uskutečnil setkání s de Gaullem, aby s ním probral události posledního roku. Na rozhovor s generálem se těšil po celou dobu pobytu ve Francii.⁴⁴³

Po několika hektických týdnech se Ripka na konci ledna 1957 vrátil zpět do Londýna. Zde žil poměrně klidnější život. Věnoval se tu především rodině a přátelům. Po delší době se tak sešel znovu s Jaroslavem Stránským a také s přítelem z exilu Edwardem Raczynským. Kromě častých návštěv u českých zpravodajců (generála Rudolfa Smetánky⁴⁴⁴ a pluk. Procházky)⁴⁴⁵ nezanevřel ani na rodinu Seton-Watson.⁴⁴⁶ Rodinní přátelé byli přijímáni u Ripků doma a to zpravidla na večeři. V Londýně mohl Ripka trávit nesrovnatelně více času se svojí ženou a to především návštěvami kulturních akcí a biografu.⁴⁴⁷

⁴³⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 10. ledna 1957.

⁴³⁸ Tamtéž, dopis ze dne 14. ledna 1957.

⁴³⁹ Tamtéž, dopis ze dne 16. ledna 1957.

⁴⁴⁰ Tamtéž.

⁴⁴¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dne 10. ledna 1957.

⁴⁴² NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 15. ledna 1957.

⁴⁴³ Tamtéž, dopis ze dne 20. ledna 1957; NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dne 23. ledna 1957.

⁴⁴⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dne 10. února 1957.

⁴⁴⁵ Tamtéž, zápis ze dne 3. února 1957.

⁴⁴⁶ Tamtéž, zápis ze dne 3. března 1957.

⁴⁴⁷ Tamtéž, zápis ze dnů 8. února 1957 a 5. března 1957.

V Londýně nebyl Ripka tolik aktivní v politické činnosti jako ve Francii. Během ledna a února se spolu s Raczynským a dalšími dvakrát zúčastnil zasedání britské parlamentní komise *Freedom of Captive Europe comitte*.⁴⁴⁸ V únoru pak odjel za přáteli do Oxfordu, aby se zde setkal se členy *East Europe club* a vyslechl si tu přednášku.⁴⁴⁹ Jak bylo v posledních letech pravidlem, tak i v březnu roku 1957 zavítal Ripka na oslavu narození T. G. Masaryka, tentokrát v londýnském West Hamstead.⁴⁵⁰ Pak už ho v polovině března čekala další cesta do Francie.⁴⁵¹

V Paříži Ripka jako obvykle využil svých styků na ministerstvu zahraničí v *Quai d'Orsay*, aby se blíže informoval o postojích Francie v mezinárodní politice. Ačkoliv nebylo pochyb o tom, že Sověti mají mnoho obtíží jak doma, tak v satelitech, nehodlaly západní velmoci včetně Francie Sovětům přitížit. Západ preferoval umírněnou politiku vůči SSSR. Zvláště Francie se soustředila více na Německo a jeho politickou a hospodářskou integraci do západní Evropy než na záležitosti střední Evropy. Právě hospodářské potíže a ekonomická závislost na Spojených státech byly podle Ripky hlavním důvodem toho, že Francie nebyla schopna vést ofenzivní zahraniční politiku. Jakmile se Ripka znovu ujistil, že se mezinárodní situace pro střední Evropu nezlepšila, příliš ho neudivily zprávy jeho zpravodajců. Ty ho vypovídaly o tom, že po potlačení maďarského povstání panovala mezi československými intelektuály velmi negativní nálada. Lidé už nedůvěřovali západním velmocím, že je v jejich zájmu osvobodit střední Evropu.⁴⁵²

Hubert Ripka březnovou návštěvu Francie znovu využil k setkání s maďarskými revolucionáři, a tak se jako pravidelně zúčastnil zasedání Výboru pro střední a východní Evropu.⁴⁵³ Nechybělo ani setkání se starými přáteli, jako byl Georges Bidault a další.⁴⁵⁴ Středem jeho zájmu byl však syn Michel. Ten se v Paříži zasnoubil s dlouholetou americkou přítelkyní Mary-lou. Vzhledem k Michelově psychické nemoci měl starost o to, bude-li jejich vztah bude fungovat, a jestli si Mary-lou uvědomuje, co všechno znamená provdat se za něj. Vhodnost sňatku konzultoval i s Michelovým francouzským lékařem, ten ale neměl námitek. Stejně jako jeho žena Noemi i Ripka rozhodnutí mladého páru přivítali.⁴⁵⁵

⁴⁴⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dnů 31. ledna 1957a 6. února 1957.

⁴⁴⁹ Tamtéž, zápis ze dne 5. února 1957.

⁴⁵⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dne 7. března 1957.

⁴⁵¹ Tamtéž, zápis ze dne 14. března 1957.

⁴⁵² NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 17. března 1957.

⁴⁵³ Tamtéž, dopis ze dne 17. března 1957.

⁴⁵⁴ Tamtéž, dopis ze dne 17. března 1957.

⁴⁵⁵ Tamtéž, dopis ze dne 18. března 1957.

Z Paříže spěchal Ripka do Anglie⁴⁵⁶, aby se v Oxfordu na *Brasenose college* mohl se svými přáteli zúčastnit komemorace zdejších absolventů Elizabeth Morley a Joyce Frankland.⁴⁵⁷ Pak ho čekala cesta zpátky do Londýna, kde byl spolu s exilovými kolegy přítomen zasedání parlamentní komise *Freedom for Captive Europe*.⁴⁵⁸ V dubnu se po několika měsících znovu sešla celá Ripkova rodina v Londýně. Z Paříže přijel syn Michel i se snoubenkou, stejně jako paní Ripková měli tedy všichni v dubnu prázdniny.⁴⁵⁹ V Londýně navázal Ripka styky s mezinárodní organizací *Liberal international*, která sdružovala členy liberálních stran. Poprvé se zúčastnil jejího zasedání právě v polovině dubna 1957.⁴⁶⁰ V závěru měsíce pak zamířil znovu do Francie, aby mohl být přítomen zasedání ACEN.⁴⁶¹ Tentokrát cestoval sám, protože syn Michel a jeho snoubenka Mary-lou ještě nějaký čas zůstali v Londýně.⁴⁶²

Dubnové setkání ACEN bylo podle Ripkových slov ještě více „*dull*“ než obvykle. Důvod byl jednoduchý. Stejně jako Američané tak také evropské mocnosti nevyvíjely ofenzivní politiku vůči Sovětskému svazu a ACEN tak neměl o čem jednat. Ve Štrasburku Ripku překvapil nezáměr Francouzů o záležitosti Blízkého východu. Celkem pochopitelně francouzské politiky mnohem více znepokojovala situace v Alžírsku.⁴⁶³ Jediným pozitivem tak na Ripkově cestě do Francie zůstalo, že si mohl s americkými kolegy pohovořit o situaci v exilových organizacích.⁴⁶⁴ Především s představiteli FEC chtěl probrat záležitost, která se ho osobně dotýkala. V poslední době byl totiž americkými přáteli upozorněn na aktivity Š. Osuského. Ten se snažil Ripku připravit o stipendium FEC, což by pro něj znamenalo velkou komplikaci, neboť šlo o jeho hlavní příjem. Bernard Yarrow, vlivný člen vedení FEC, se pokusil před Ripkou celý spor bagatelizovat. V soukromém rozhovoru nakonec připustil, že Osuský je blázen.⁴⁶⁵ Po těchto rozhovorech Ripka nabyl dojmu, že FEC by přivítalo, kdyby co nejdříve došlo k usmíření mezi ním a Š. Osuským.⁴⁶⁶

⁴⁵⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dne 24. března 1957.

⁴⁵⁷ Tamtéž, zápis ze dne 25. března 1957.

⁴⁵⁸ Tamtéž, zápis ze dne 28. března 1957.

⁴⁵⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dne 13. dubna 1957, dopis 27. dubna 197

⁴⁶⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dne 18. dubna 1957

⁴⁶¹ Tamtéž, zápis ze dne 24. dubna 1957.

⁴⁶² NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 29. dubna 1957.

⁴⁶³ Tamtéž, dopis ze dne 27. dubna 1957.

⁴⁶⁴ Tamtéž, dopis ze dne 27. dubna 1957.

⁴⁶⁵ Tamtéž, dopis ze dne 2. května 1957.

⁴⁶⁶ Tamtéž, dopis ze dne 27. dubna 1957.

Po skončení zasedání Rady Evropy ve Štrasburku se Ripka sešel s francouzskými politiky z Radikální strany a pak odjel do Paříže. Zde se poprvé odhodlal navštívit lékaře kvůli pravidelné nevolnosti, která ho již nějakou dobu trápila.⁴⁶⁷ V Paříži se nechtěl zdržet dlouho, a proto hned jak to šlo, odjel do Londýna. Chtěl se věnovat své ženě Noemi, které na tom byla poslední dobou špatně psychicky. Na konci školního roku byla přepracovaná a vyčerpaná neustálým řešením zdravotních problémů jejich syna Michela.⁴⁶⁸ Stejně tak ji trápily snahy Š. Osuského připravit Huberta o stipendium FEC.⁴⁶⁹

Ve Velké Británii Ripka sledoval, jak roste znepokojení z postupu Francouzů v Alžírsku.⁴⁷⁰ Při následující cestě do Francie se proto zaměřil na vývoj událostí v severní Africe.⁴⁷¹ Od svých zdrojů na ministerstvu zahraničí byl informován o situaci v Alžírsku a o stavu zdejší francouzské armády. Na základě těchto informací předpokládal, že by se zde mohla situace do dvou let uklidnit natolik, že pak bude možné Alžírsko připojit k severoafrické konfederaci vedené Francií. Záleželo však na tom, zda se stav věcí v Alžírsku výrazně nezhorší, což podle Ripky zatím nebylo jisté.⁴⁷² Otázka udržení Alžírska se pro Ripku stávala stěžejní, protože byl přesvědčen, že tu Francouzi nechrání jen své koloniální zájmy. Nabyl dojmu, že je v zájmu celého západního světa bránit pronikání Sovětů do arabských zemí. Podle Ripky tento fakt měli pochopit zejména Američané.⁴⁷³

Na počátku června Ripka odjel do Londýna, aby odsud mohli společně s manželkou Noemi odcestovat do Říma na kongres Evropského hnutí, který se konal od 10. do 13. června 1957.⁴⁷⁴ Ripkovi do Říma letěli s předstihem, aby měli dostatek času na prohlídku historického města. Nemohli vynechat návštěvu Fora Romana, Kapitolu ani Fontány di Trevi či svatopetrského náměstí.⁴⁷⁵ I poté, co paní Ripková v polovině kongresu odjela zpět do Londýna,⁴⁷⁶ si Ripka pobyt ve „věčném městě“ náramně užíval. V době mezi setkáními a recepcemi měl mnoho příležitostí prohlédnout si celou řadu historických památek. Zřejmě i proto mu příliš nevadilo, že během recepcí, které většinou byly přeplněné, nebylo

⁴⁶⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 6. května 1957.

⁴⁶⁸ Tamtéž, dopis ze dne 2. května 1957.

⁴⁶⁹ Tamtéž, dopis ze dne 2. května 1957.

⁴⁷⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 27. května 1957.

⁴⁷¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dne 24. května 1957.

⁴⁷² NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 27. května 1957.

⁴⁷³ Tamtéž, dopis ze dne 26. května 1957.

⁴⁷⁴ Tamtéž, dopis ze dne 14. června 1957.

⁴⁷⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dnů 8. až 10. června 1957.

⁴⁷⁶ Tamtéž, zápis ze dne 12. června 1957.

možné vést mnoho politických rozhovorů.⁴⁷⁷ Ripka měl na kongresu také své vystoupení, které se konalo v sekci „Možnosti společné evropské zahraniční politiky“. Ve svém projevu znovu připomněl svou koncepci spojení problému sjednocení Německa s problémem neutralizace střední Evropy a nezapomněl zdůraznit, že exilové organizace musí s pomocí Západu působit na obyvatele za železnou oponou.⁴⁷⁸ Určitým vrcholem návštěvy Říma pak byla pro Ripku hromadná audience u papeže Pia XII. V dopise manželce litoval, že se k papeži nedostal blíže než na dvanáct kroků.⁴⁷⁹

Ripkův pobyt v Itálii mu kazil zhoršující se zdravotní stav. Neustále si stěžoval na nevolnost a bylo mu špatně od žaludku.⁴⁸⁰ Po skončení kongresu Evropského hnutí Ripka v Římě zůstal a zúčastnil se konference pořádané *Liberal international*. Díky většině, kterému se mu mezi exilovými politiky dostávalo, zasedl v exekutivě organizace. Protože byla jednání věnována převážně organizačním záležitostem, nebyla konference pro Ripku příliš zajímavá.⁴⁸¹ O to více ho zaujalo setkání s francouzským diplomatem Rolandem de Margerie, budoucím ambasadorem Francie u svatého stolce.⁴⁸² Díky němu získal lepší představu o politickém vývoji v Itálii. Po skončení konference si Ripka prohlédl Tivoli a odletěl do Francie.⁴⁸³

7.2. Zhoršující se stav Huberta Ripky a jeho poslední cesta do Spojených států

Konec června a začátek července roku 1957 trávil Hubert Ripka spolu s ženou v Londýně. Přetrvávající zdravotní problémy ho donutily vyhledat lékařskou pomoc. Navštívil hned několik specialistů a podstoupil různá vyšetření. Jeho stonání mu přijeli zpříjemnit přátelé ze Spojených států a na počátku července se pak Ripka zúčastnil svatby svého přítele Stevea Tileho. Jakmile paní Ripková skončila výuku na francouzském lyceu,

⁴⁷⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 13. června 1957.

⁴⁷⁸ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 189-190.

⁴⁷⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 13. června 1957.

⁴⁸⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 13. června 1957.

⁴⁸¹ Tamtéž, dopis ze dne 15. června 1957.

⁴⁸² NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dne 15. června 1957.

⁴⁸³ Tamtéž, zápis ze dne 16. a 17. června 1957.

odjeli stejně jak rok před tím do francouzského Chartrettes.⁴⁸⁴ Letní sídlo tu měli zamluvené už od začátku roku 1957.⁴⁸⁵

Během letního pobytu v Chartrettes Ripka pravidelně navštěvoval Paříž. Ještě v druhé polovině července 1957 se zde sešel s Františkem Schwarzenbergem, profesorem politologie, který tehdy přijel ze Spojených států do Evropy.⁴⁸⁶ Některé přátele přijímali Ripkovi v Chartrettes, jako například Kudláčka a další.⁴⁸⁷ V závěru srpna pak Ripka spolu se svojí ženou odjeli do Paříže, aby pomohli Michelovi s nemocnou snoubenkou Mary-lou. Jakmile jí zajistili pobyt v americké nemocnici⁴⁸⁸, odcestoval Ripka do Velké Británie.⁴⁸⁹

V Oxfordu se Ripka zúčastnil několikadenní konference, uspořádané u příležitosti desátého výročí založení *Liberal International*. Sám zde přednesl projev na téma oživení liberalismu za železnou oponou.⁴⁹⁰ K této liberalizaci mělo dojít za asistence západních velmocí a to především na základě jejich politického a diplomatického tlaku na Sovětský svaz. Ripka znovu zdůraznil, že osvobození států střední a východní Evropy je pro mír v Evropě stejně důležité jako integrace celého Německa do západní Evropy.⁴⁹¹ Po konferenci následovalo setkání s britským profesorem antických studií sirem Richardem Livingstonem, který na počest daného výročí pořádal cocktail party.⁴⁹² Ripka z Oxfordu odjel na počátku září znovu do Chartrettes.⁴⁹³ Po zdlouhavém cestování se mu ve Francii přitížilo a byl několik dní připoután na lůžko.⁴⁹⁴ Zřejmě i z tohoto důvodu zůstali Ripkovi na francouzském venkově až do poloviny září. Dříve než odjeli zpět do Velké Británie, podstoupil Ripka v Paříži další lékařská vyšetření. Stále však nebylo jasné, co je příčinou jeho choroby.⁴⁹⁵

Po návratu do Londýna už Ripku čekala cesta do Spojených států. Tehdy ještě netušil, že to bude jeho poslední cesta.⁴⁹⁶ Hned po příjezdu do Ameriky ho jeho exiloví kolegové (P. Zenkl, J. Slávik) seznámili s průběhem sporů uvnitř komise, která se už rok

⁴⁸⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dnů 21. června – 9. července 1957.

⁴⁸⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 20. ledna 1957.

⁴⁸⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dnů 17 a 25. července 1957.

⁴⁸⁷ Tamtéž, zápis ze dnů 9. a 4. srpna 1957.

⁴⁸⁸ Tamtéž, zápis ze dnů 25. a 26. srpna 1957.

⁴⁸⁹ Tamtéž, zápis ze dne 27. srpna 1957.

⁴⁹⁰ PALEČEK, P., *Ministr Hubert Ripka a jeho osobní archiv*, s. 102.

⁴⁹¹ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 217.

⁴⁹² NA, f. Hubert Ripka, k. 1, i. č. 4, diář rok 1957, zápis ze dne 29. srpna 1957.

⁴⁹³ Tamtéž, zápis ze dne 1. září 1957.

⁴⁹⁴ Tamtéž, zápis ze dnů 6. až 11. září 1957.

⁴⁹⁵ Tamtéž, zápis ze dne 16. až 22. září 1957.

⁴⁹⁶ Tamtéž, zápis ze dnů 22. září a 1. října 1957.

pokoušela vytvořit novou československou exilovou organizaci. Ripku tyto spory nezajímaly, přišlo mu to vše smutné a trapné.⁴⁹⁷ Sám měl mnoho vlastních problémů a nechtěl se Radou už zaobírat. Ve Spojených státech se velmi těžko aklimatizoval.⁴⁹⁸

Dříve než se mohl zúčastnit zasedání ACEN, musel dlouho odpočívat, neboť se stále necítil dobře. Stěžoval si především na obtíže spojené se žaludkem. Při shromáždění ACEN pak přednesl řeč na téma politika sebeosvobození. Podle svých slov sklídl úspěch zejména mezi účastníky z Polska, Maďarska a Bulharska. Po zasedání ACEN se Ripka setkal také s J. Lettichem a dalšími československými exulanty. U této příležitosti jim sdělil, že se do sporů uvnitř polorozpadlé Rady už nebude míchat.⁴⁹⁹ Protože celodenní jednání Ripku unavovala, snažil se co nejvíce odpočívat.⁵⁰⁰

Během zasedání ACEN Ripka pozoroval, že tu převládala frustrace z mezinárodní situace. Exulanti kritizovali Západ pro jeho nečinnost. Ripka se domníval, že většina emigrantů přemýšlí v nereálných kategoriích. Zejména ti starší stále ještě věřili, že sovětské satelity budou osvobozeny Západem a to především Spojenými státy. Ripka se cítil být osamocen ve svém pohledu na věc. Petr Zenkl ani další z Čechoslováků nepodporovali jeho projekt „*self-liberation*“. Přišlo jim zatěžko uznat, že by se mohli ve svém chápání mezinárodní situace mýlit. Na druhou stranu ti, kteří byli ochotni uznat, že není v silách Západu pomoci zemím střední a východní Evropy, věřili, že Sovětský svaz je kolos na hliněných nohou a že se brzy zborší.⁵⁰¹

Ripka pozoroval, že mimo emigrantské spolky převládá v Americe zcela jiné mínění. Po rozhovorech s americkými přáteli a po četbě amerického tisku dospěl k názoru, že se Američané cítí být Sověty ve zbrojení předehnáni.⁵⁰² Tyto názory byly vyvolány úspěšným vypuštěním sovětského Sputniku.⁵⁰³ Ripku to vedlo k závěru, že se budou Američané chtít s Moskvou co nejdříve dohodnout.⁵⁰⁴ Že by k tomu skutečně mohlo dojít, potvrdili Ripkovi i někteří diplomaté. Znovu tak hrozilo, že bude svět rozdělen na dvě sféry vlivu a stane se tak

⁴⁹⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 2. října 1957.

⁴⁹⁸ Tamtéž, dopis ze dne 3. října 1957.

⁴⁹⁹ Tamtéž, dopis ze dne 3. října 1957.

⁵⁰⁰ Tamtéž, dopis ze dne 4. října 1957.

⁵⁰¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 5. října 1957.

⁵⁰² Srv. LAFABER, W., *America, Russia and the Cold War 1945-1992*, s. 197.

⁵⁰³ Dne 4. října 1957 Sověti úspěšně vypustili první umělou družici nazvanou Sputnik. Srv. LAFABER, W., *America, Russia and the Cold War 1945-1992*, s. 195.

⁵⁰⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 5. října 1957.

na úkor východoevropských satelitů.⁵⁰⁵ Členové ACEN nebyly schopni se takovéto hrozbě účinně bránit, neboť význam samotné organizace ve Spojených státech upadal.⁵⁰⁶

Třebaže Ripka neměl zájem účastnit se činnosti československé exilové organizace, stále byl svými kolegy informován o sporech, které se v ní vedly. Díky tomu měl možnost sledovat, že se s konečnou platností změnil postoj FEC k českým exulantům typu P. Zenkl nebo Š. Osuský. Ačkoliv byli stále vydržováni jejími stipendii, podobně jako Peroutka, tak také oba výše zmínění ztratili vliv na chod této organizace. Představitelé FEC již nezajímaly spory v komisi Rady. Na druhou stranu se v důvěrných rozhovorech s Janem Stránským Ripkovi doneslo, že si ho FEC cení poměrně vysoko. Podle Stránského měl být pověřen vytvořením nového exilového tělesa složeného z mladých exulantů z USA a Evropy.

507

Když se Ripka sešel s B. Yarrowem, dostalo se mu znovu pochvaly za práci odvedenou v Evropě. FEC s ním i nadále počítala na starém kontinentě. Jeho zásluhy byly oceněny i finančně. B. Yarrow mu sdělil, že FEC bude hradit jeho výdaje během jeho pobytu ve Spojených státech.⁵⁰⁸ Ripka byl nakonec rád, že nebyl pověřen vytvořením a vedením žádného exilového tělesa. Obával se, že kdyby k tomu došlo, neměl by volnou ruku v tom, aby si vybral své spolupracovníky a musel by spolupracovat s exulanty z FEC. Na sekretariátu FEC se Ripka potkal s Peroutkou. Byl zaskočen tím, s jakou vstřícností k němu Peroutka přistupoval. Stejně jako Ripka byl i Peroutka zklamán činností v exulantských institucích. Ripka byl přesvědčen o tom, že Peroutka usiloval o to, aby se po těch letech sporů v rámci RSC zase usmířili. Přesto nešetřil kritikou na Peroutkovu ambicióznost.⁵⁰⁹

Ripka se v době říjnového pobytu v New Yorku účastnil práce v kulturní a politické komisi ACEN. Protože se ACEN tehdy zabýval otázkou neutralizace střední Evropy, byl Ripka pověřen zpracováním návrhu politického řešení tohoto problému. On to už považoval za téměř nemožné v dané politické situaci.⁵¹⁰ Zdlouhavá práce na konceptu ho však velmi unavovala.⁵¹¹ V polovině října pak hotové memorandum přednesl v ACEN.⁵¹² Po

⁵⁰⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 5. října 1957.

⁵⁰⁶ Tamtéž, dopis ze dne 5. října 1957.

⁵⁰⁷ Tamtéž, dopis ze dne 5. října 1957.

⁵⁰⁸ Tamtéž, dopis ze dne 10. října 1957.

⁵⁰⁹ Tamtéž, dopis ze dne 10. října 1957.

⁵¹⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 12. října 1957.

⁵¹¹ Tamtéž, dopis ze dne 15. října 1957.

⁵¹² Tamtéž, dopis ze dne 21. října 1957.

přednesení svého příspěvku, byl Ripka natolik vyčerpán, že se již nemohl účastnit zasedání kulturní komise ACEN a šel si lehnout.⁵¹³ Ještě ten den se ale s vypětím všech sil účastnil demonstrace při prvním výročí maďarské revoluce a následující den také slavnostního zasedání ACEN, které se konalo u této příležitosti.⁵¹⁴ Tady se setkal s A. Heidrichem a F. Peroutkou. Protože se FEC rozhodla svojí činnost přesunout do Evropy a Ripka zde byl úspěšný, chtěli Heidrich a Peroutka využít této příležitosti a navázat s Ripkou užší spolupráci. On to odmítl.⁵¹⁵

Za svého pobytu v Americe Ripka pozoroval, že se mezinárodní situace pro střední Evropu nevyvíjí příliš příznivě.⁵¹⁶ K velkému oslabení Západu došlo, když Američané nepodpořili Brity a Francouze v Egyptě.⁵¹⁷ Tehdy se ukázalo, že Americe jako super velmoci chybí dlouhodobá a globální politická strategie, a tím se oslabuje celý západní blok.⁵¹⁸ K dalšímu zhoršení by mohlo ještě dojít, protože na newyorské burze začaly prudce klesat ceny akcií amerických firem.⁵¹⁹ Ripka se obával, že by takto vzniklá ekonomická krize nejhůře zasáhla Francii a Velkou Británii. V takové situaci by Sověti využili finanční krizi ve svůj prospěch. Jedinou naději viděl v tom, že se Američané velmi zalekli vypuštění sovětského Sputniku.⁵²⁰ Ripka očekával, že by to mohlo vést k větším investicím do zbrojení, což by mohlo znamenat změnu v zahraniční politice USA.⁵²¹ Přinejmenším by to mělo znamenat, že se Američané alespoň v nadcházejících dvou letech vojensky nestáhnou z Evropy.⁵²² V této nejisté době již Ripkovi nepřišla neutralizace střední Evropy aktuální, proto byl přesvědčen, že jediné, co mohou exilové organizace dělat, je příprava budoucí středoevropské federace.⁵²³

⁵¹³ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 22. října 1957.

⁵¹⁴ Tamtéž, dopis ze dne 23. října 1957.

⁵¹⁵ Tamtéž, dopis ze dne 23. října 1957.

⁵¹⁶ Tamtéž, dopis ze dne 8. října 1957.

⁵¹⁷ Tamtéž, dopis ze dne 17. října 1957.

⁵¹⁸ Tamtéž, dopis ze dne 8. října 1957.

⁵¹⁹ Finanční krize postihla především těžký a automobilový průmysl. Konkurence schopnost Americké ekonomiky na světovém trhu klesla pod úroveň Japonska, či západního Německa. Srv. LAFABER, W., *America, Russia and the Cold War 1945-1992*, 198.

⁵²⁰ Američany znepokojovala především raketa, která dopravila Sputnik na oběžnou dráhu. Ta byla důkazem, že Sověti velmi pokročili ve vývoji raket dlouhého doletu. Srv. LAFABER, W., *America, Russia and the Cold War 1945-1992*, s. 195.

⁵²¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 12. října 1957. Srv. LAFABER, W., *America, Russia and the Cold War 1945-1992*, 196.

⁵²² NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne, dopis ze dne 15. října 1957.

⁵²³ Tamtéž, dopis ze dne 8. října 1957.

Během pobytu ve Spojených státech Ripka neustále sledoval svůj zdravotní stav. Obtíže přisuzoval špatné životosprávě, stresu a pracovnímu vytížení.⁵²⁴ Bolesti ho omezovaly natolik, že se bál chodit na schůzky, aby ho při nich nepřepadla nevolnost.⁵²⁵ Neustále trpěl nechutí k jídlu.⁵²⁶ Proto mu Nelsonovi, rodiče Michelovy přítelkyně Mary-low, u kterých Ripka pobýval, zajistili prohlídku u renomovaného amerického internisty dr. Kriegera. Ten nejprve, stejně jako už předtím jeho francouzský kolega, předpokládá, že má Ripka problémy s játry.⁵²⁷ Během října pak Ripka prodělal zdlouhavá vyšetření, kdy mu byla odebírána moč a krev.⁵²⁸ Přesto byl dr. Kriegerem ujištěn o tom, že jeho nemoc není nijak závažná.⁵²⁹ Když lékař vyloučil játra, zaměřil se na střeva.⁵³⁰ Zarážející totiž bylo, že Ripka neustále ztrácel na váze. Při své výšce vážil necelých 65 kilogramů.⁵³¹ Zdálo se, že jeho obtíže jsou spojeny s jistými druhy potravy.⁵³² Dr. Krieger si však stále nebyl jist, co je příčinou Ripkovy nemoci. Byl přesvědčen, že zdravotní problémy jsou spojené se zažíváním, proto mu předepsal léky na lepší trávení a na bolest.⁵³³ Ale byl to právě dr. Krieger, kdo poprvé poukázal na fakt, že by zdravotní komplikace mohly být spojeny se slinivkou.⁵³⁴ Ripkovi se zdálo paradoxní, že je medicínsky celkem zdravý, ale stále má tak velké obtíže.⁵³⁵ Utěšoval se proto tím, že nejde o nic závažného a že mu klid a příroda pomůžou.⁵³⁶ Ke konci října se jeho stav skutečně zlepšil a umožnil mu tak cestu do Washingtonu⁵³⁷

Ve Washingtonu se chtěl Ripka dozvědět více o postupu Spojených států v Evropě a o novinkách z mezinárodní politiky. Ale znovu se přesvědčil, že americké úřady nedovolí emigrantům přístup na *State Departament*, americké ministerstvo zahraničí, výše než k národním referentům. Proto se ani Ripka nedozvěděl nic z tajných informací. Znovu si uvědomoval rozdíl mezi tím, jak je přijímán v *Quai d'Orsay* a jak zde. Právě nemožnost emigrantů získat v Americe kvalitní informace a jejich neschopnost kriticky číst americký tisk byla důvodem toho, že si velká část emigrantů nedokázala udělat obrázek o mezinárodní situaci. Ripka byl přesvědčen, že to je příčinou toho, proč ještě exulanti věří, že jejich vlast

⁵²⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 7. října 1957.

⁵²⁵ Tamtéž, dopis ze dne 9. října 1957.

⁵²⁶ Tamtéž, dopis ze dne 11. října 1957.

⁵²⁷ Tamtéž, dopis ze dne 7. října 1957.

⁵²⁸ Tamtéž, dopis ze dne 14. října 1957.

⁵²⁹ Tamtéž, dopis ze dne 18. října 1957.

⁵³⁰ Tamtéž, dopis ze dne 19. října 1957.

⁵³¹ Tamtéž, dopis ze dne 22. října 1957.

⁵³² Tamtéž, dopis ze dne 21. října 1957.

⁵³³ Tamtéž, dopis ze dne 22. října 1957.

⁵³⁴ Tamtéž, dopis ze dne 11. října 1957.

⁵³⁵ Tamtéž, dopis ze dne 22. října 1957.

⁵³⁶ Tamtéž, dopis ze dne 24. října 1957.

⁵³⁷ Tamtéž, dopis ze dne 29. října 1957.

osvobodí Američané. Utíkají tak od reality, ke svým zbožným přáním a nedokážou přispět ke konstruktivní diskuzi o směřování zahraniční politiky Západu.⁵³⁸

Ripka ve Washingtonu zavítal k československému referentovi na *State Departament*⁵³⁹ a dozvěděl se jen o novém programu balistických střel.⁵⁴⁰ Více informací mu poskytli jeho přátelé z řad evropských diplomatů a to především o schůzce Macmillana s Eisenhowerem a jednání o podpoře Turecka ze strany NATO.⁵⁴¹ Ripka podporoval snahy upevnit západní spojení v NATO, protože byl přesvědčen, že zápas v sovětském Rusku nebyl ještě dokončen a že jedině jednotný a silný Západ z toho může těžit.⁵⁴² Posílení západního spojení mohlo být prvním krokem k nabytí důvěry k administrativě prezidenta Eisenhowera, která, jak Ripka v Americe sledoval, velmi utrpěla po neschopnosti řešit politické problémy v Evropě.⁵⁴³

V době Ripkova krátkého pobytu ve Washingtonu došlo v SSSR k odsunutí G. K. Žukova z ministerstva války. Ripka to považoval za velmi nepříjemné znamení toho, že mocenský zápas v Sovětském svazu se blíží k závěru. Přišlo mu, že za odsunutím Žukova stojí Chruščov, který se cítil být najednou v tak silné pozici, kdy věřil, že ho maršál už nemůže ohrozit.⁵⁴⁴ Stabilita sovětského vedení byla hrozbou především pro Evropu. Ripka nabyl přesvědčení, že v nejbližší době nebude možné s pomocí Západu osvobodit střední Evropu. Američtí diplomaté ho utvrdili v tom, že Spojené státy to nepokládaly za reálné ani v minulých letech. Eisenhowerova administrativa se s tím už pomalu smířila.⁵⁴⁵

Protože Ripka stále nevěděl, jakou nemocí trpí, navštívil po návratu z Washingtonu doktora Jaksyho. Toho mu doporučil J. Lettrich. Na základě vyšetření, která Ripka již podstoupil, mu lékař řekl, že jde zřejmě o poruchu hormonální, spojené s poruchou metabolismu. Protože si Ripka nechtěl pohněvat dr. Kriegera, neřekl mu, že navštěvuje také dr. Jaksyho.⁵⁴⁶ V New Yorku se Ripkův stav znovu zhoršil,⁵⁴⁷ proto mu dr. Jaksy naordinoval absolutní klid.⁵⁴⁸

⁵³⁸ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 24. října 1957.

⁵³⁹ Tamtéž, dopis ze dne 26. října 1957

⁵⁴⁰ Tamtéž, dopis ze dne 29. října 1957. Srv. LAFABER, W., *America, Russia and the Cold War 1945-1992*, 197.

⁵⁴¹ Tamtéž, dopis ze dne 29. října 1957.

⁵⁴² Tamtéž, dopis ze dne 29. října 1957.

⁵⁴³ Tamtéž, dopis ze dne 24. října 1957.

⁵⁴⁴ Tamtéž, dopis ze dne 29. října 1957.

⁵⁴⁵ Tamtéž, dopis ze dne 30. října 1957.

⁵⁴⁶ Tamtéž, dopis ze dne 1. listopadu 1957.

Ripka však klid příliš nedodržel. Místo toho se ve dnech 8. a 9. listopadu účastnil zasedání výkonného výboru polorozpadlé Rady.⁵⁴⁹ Představitelé FEC už Radu dále finančně nepodporovali. Snížili se snížit náklady na všechny národní komitáty o 30 až 40 % a na československý zanevřeli úplně. Místo toho FEC podporoval už jen jednotlivce, jakým byl právě Ripka. Zavítal naposled také mezi Poláky, kteří se od roku 1956 těšili mezi emigranty velkému uznání, aby zde dále prosazoval svoji koncepci sebeosvobození.⁵⁵⁰

Práce Ripku vyčerpávala a jeho zdravotní stav se zhoršoval. Rozhodl se proto na radu svých lékařů vrátit z USA rovnou do Londýna. Plánoval totiž, že by ještě v druhé polovině listopadu navštívil Francii, aby zde doplnil informace získané ve Spojených státech.⁵⁵¹ Až 11. listopadu se Ripka dozvěděl více o své nemoci. Měl neprůchodný pankreatický vývod do dvanácterníku. Dr. Krieger mu sdělil, že bude potřeba operace, která by odstranila nádor nebo výrůstek, který způsobuje neprůchodnost vývodu. Ještě z Ameriky požádal manželku Noemi, aby mu v Londýně sjednala kontrolu u jeho obvodního lékaře dr. Gillie. Ten mu měl doporučit kvalitního chirurga. Velmi zesláblý Ripka doufal, že operaci, která ho čeká, přežije.⁵⁵² V polovině října 1957 Ripka opustil Spojené státy a už se sem nikdy nevrátil.⁵⁵³

Hubert Ripka zemřel po operaci karcinomu pankreatu dne 7. ledna 1958.⁵⁵⁴

⁵⁴⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne, dopis ze dne 5. listopadu 1957.

⁵⁴⁸ Tamtéž, dopis ze dne 7. listopadu 1957.

⁵⁴⁹ Tamtéž, dopis ze dne 8. listopadu 1957.

⁵⁵⁰ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 9. listopadu 1957.

⁵⁵¹ Tamtéž, dopis ze dne 9. listopadu 1957.

⁵⁵² Tamtéž, dopis ze dne 11. listopadu 1957.

⁵⁵³ Tamtéž, dopis ze dne 12. listopadu 1957.

⁵⁵⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 44, i. č. 1529, Úmrtí.

8. Ripkovy politické úvahy v letech 1955 až 1957

V době, kdy se Hubert Ripka přesunul do Evropy, pokračoval v práci na politických a politologických koncepcích, týkajících se budoucnosti Evropy. V této kapitole navážu na podkapitolu 3.5, kde jsem představil Ripkovy návrhy na uspořádání Evropy po pádu komunismu. Tentokrát se budu zabývat tím, jak vypadaly jeho politické koncepce, jejichž prosazováním se snažil ovlivnit mezinárodní situaci v letech 1955 - 1957. Představím jeho návrh na řešení situace ve střední Evropě a v Německu, který přednesl na ženevské konferenci v roce 1955. Poté se budu zabývat jeho snahou vyřešit maďarskou a Suezskou krizi v roce 1956. Dále pak ukážu, jaký dopad mělo Ripkovo zklamání z politiky západních států v letech 1955 - 1956 na jeho plán osvobození střední Evropy. Závěr této kapitoly bude proto věnován politice sebeosvobození jako jedinému možnému způsobu, kterým by se podle Ripky mohla střední a východní Evropa dostat z vlivu Sovětského svazu.

8.1. Spojení německého problému s otázkou střední Evropy

V polovině padesátých let dvacátého století stále ještě nebylo rozhodnuto o dalším směřování Německa. To bylo i nadále předmětem sporu mezi Západem a Východem. Hubert Ripka proto předpokládal, že by bylo vhodné spojit otázku budoucnosti Německa s otázkou střední Evropy. Z toho důvodu se v padesátých letech tímto problémem podrobně zabýval.⁵⁵⁵

Aby se Německo mohlo stát členem sjednocené Evropy, musel by se podle Ripky změnit přístup evropských států k této zemi. Stejně jako exilové organizace ani evropské státy by již neměly Německo považovat za potenciálního nepřítele. Dalším krokem na cestě integrace Německa do sjednocené Evropy musí být likvidace silného nacionalismu, který tu přetrvává a je uměle udržován Sověty. Německý nacionalismus slouží Sovětům jako zbraň, která má bránit integraci Německa do západní Evropy. Jestliže by ale došlo k demokratizaci celé německé společnosti, mohlo by se účinně zabránit dalšímu šíření nacionální ideologie. Jednotné a demokratické Německo by se pak snáze přidružilo k západní Evropě.⁵⁵⁶

Sověti podle Ripky chtějí Německo sjednotit, ale jen pokud si budou jisti tím, že případně do jejich sféry vlivu, nebo se stane alespoň jejich úzkým spojencem. V sovětské sféře vlivu ale nikdy nevznikne demokratické Německo. Německý nacionalismus tak dál bude

⁵⁵⁵ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 158.

⁵⁵⁶ Tamtéž, s. 159-160.

strašit vedle západní Evropy také Čechy a Poláky, kteří budou radši akceptovat nadvládu sovětskou, než potencionální dominanci německou.⁵⁵⁷ Ripka sleduje, jak se po Stalinově smrti sovětské vedení snažilo zmírnit napětí mezi Východem a Západem. Sověti proto prosazovali neutralistické a pseudopacifistické návrhy ohledně budoucího uspořádání v Evropě. Viděli v tom šanci, jak přimět Američany k tomu, aby jejich jednotky opustily evropský kontinent.⁵⁵⁸

Aktuální se pro Ripku otázka Německa a střední Evropy stala před konferencí čtyř, která se konala v červenci 1955. Hrozilo totiž, že konference konzervuje situaci, která tehdy panovala ve střední Evropě.⁵⁵⁹ Ripka se o možnosti tohoto nebezpečí přesvědčil hned poté, co na počátku roku 1955 přijel do Francie. Zde nabyl dojmu, že ve Francii pokračuje i za vlády E. Fauera zahraniční politika, kterou nastolil jeho předchůdce Mendés-France. Ripka se obával, že by vstřícná politika Francie k SSSR mohla vést k tomu, že se Francouzi dohodnou se Sověty za každou cenu a nebudou hledět na zájmy Středoevropanů.⁵⁶⁰ Podobně také Američané by mohli upřednostnit dohodu se Sovětským svazem. Ripka poukazoval na dobrý vztah, který panoval mezi prezidentem Eisenhowerem a maršálem Žukovem. Americký prezident si sice byl vědom toho, že bez střední Evropy nebude nikdy Evropa svobodná, ale pokud by se musel rozhodnout, zřejmě by dal na své voliče a dohodnul se se Sověty.⁵⁶¹ Ripkovi tak nezbylo než doufat v to, že Britové nedovolí, aby byla střední Evropa hozena přes palubu. V tomto ohledu si mnoho sliboval od nové konzervativní vlády Anthony Edena.⁵⁶²

Jelikož se Ripkovi zdála mezinárodní situace před červencovou konferencí pro střední Evropu nepříznivá, vyzval západní mocnosti k obratné diplomacii a k ofenzivní propagandě. Západ by se podle něj měl snažit sjednotit Německo pomocí svobodných voleb a až pak by mohl souhlasit s jeho neutralizací. Otázka Německa měla být spojena se střední Evropou. Aby diplomacie Západu byla vedena efektivně, musí se od Sovětského svazu také něco požadovat. Samotná neutralizace Německa by znamenala pouze to, že by měli Sověti a Západ v Německu stejné šance do budoucna. Navíc už tehdy bylo jasné, že Sověti s neutralizací počítali jako se šancí ovládnout Německo zevnitř. Ripka navrhoval, že by Západ měl na oplátku požadovat také konání svobodných voleb ve střední Evropě. Zároveň upozornil na fakt, že tohoto cíle lze dosáhnout, jen pokud budou západní velmoci postupovat

⁵⁵⁷ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 161-163.

⁵⁵⁸ Tamtéž, s. 163-164.

⁵⁵⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 8. května 1955.

⁵⁶⁰ Tamtéž, dopis ze dne 12. března 1955.

⁵⁶¹ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 8. května 1955.

⁵⁶² Tamtéž, dopis ze dne 13. června 1955.

jednotně. Nesmí dovolit, aby Sověti otázky od sebe oddělovali a štváli západní státy proti sobě. Pokud Sověti chtějí neutralizovat Německo, musí Američané požadovat neutralizaci střední Evropy. Ripka šel ve svých úvahách ještě dál, když navrhoval, že by Západ mohl odstoupit od zapojení Německa do NATO, jen když se mu podaří uvolnit střední Evropu ze spárů sovětského Ruska.⁵⁶³

Po diskuzích, které Ripka vedl v Evropě, došel k názoru, že si sami Sověti uvědomili, že Stalin přecenil schopnosti své země a po jeho smrti už není SSSR schopný udržet tak velké území.⁵⁶⁴ Pokud Západ bude nekompromisní a zatlačí na Sověty, mohl by uspět, zvláště když v Sovětském svazu stále ještě probíhá spor o moc.⁵⁶⁵ Ripka byl přesvědčen, že Sověti opravdu budou chtít neutralizovat Německo a Západ by měl využít této šance.⁵⁶⁶ Domníval se, že sami Sověti počítají i s tou variantou, že se budou muset vzdát střední Evropy. Dokládat to měly zprávy československých zpravodajců, podle kterých se českoslovenští komunisté obávali, že budou Moskvou vyměněni za Německo.⁵⁶⁷ Díky svým kontaktům na francouzském ministerstvu zahraničí se Ripka dozvěděl, že se americké ministerstvo zahraničí skutečně zabývá otázkou neutralizace střední Evropy. J. F. Dulles prý neodmítal Ripkův návrh, ale domníval se, že je na něj ještě brzo.⁵⁶⁸

Těsně před červencovou konferencí čtyř už bylo Ripkovi jasné, že se tentokrát v Ženevě otázka Německa stejně jako problém střední Evropy nevyřeší. Sověti budou podle něj dělat vše proto, aby se ani neřešil. Nezbylo mu proto než doufat, že Západ alespoň Sověty ujistí o tom, že o střední Evropu stojí.⁵⁶⁹ Očekával tedy, že výsledek konference bude velkým zklamáním pro exulanty a jejich organizace, kteří si od ní slibovali až příliš mnoho. Neznamenalo to ale, že by Ripka rezignoval, sám zůstával i nadále velkým optimistou.⁵⁷⁰ Věřil, že se ještě dožije toho, až bude Československo svobodné.⁵⁷¹

Hlavní obavou Huberta Ripky bylo, aby se budoucnost východoevropských satelitů nekomplikovala tím, že v Ženevě dojde k dohodě na nějaké formě bezpečnostního paktu mezi NATO a Sověty. To by pak znamenalo faktické uznání východního bloku.⁵⁷²

⁵⁶³ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 163-171.

⁵⁶⁴ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 9. dubna 1955.

⁵⁶⁵ Tamtéž, dopis ze dne 9. dubna 1955.

⁵⁶⁶ Tamtéž, dopis ze dne 17. července 1955.

⁵⁶⁷ Tamtéž, dopis ze dne 29. června 1955.

⁵⁶⁸ Tamtéž, dopis ze dne 8. května 1955.

⁵⁶⁹ Tamtéž, dopis ze dne 29. června 1955.

⁵⁷⁰ Tamtéž, dopis ze dne 10. července 1955.

⁵⁷¹ Tamtéž, dopis ze dne 27. března 1955.

⁵⁷² Tamtéž, dopis ze dne 17. července 1955.

Západ se zdál být natolik jistý svou vojenskou silou, že se neobával války, a proto Ripka očekával, že se bude chtít dohodnout se SSSR.⁵⁷³ Vítězstvím by tedy bylo to, kdyby se po konferenci ještě více nezhoršilo postavení východoevropských satelitů.⁵⁷⁴

8.2. Reakce Huberta Ripky na konferenci čtyř v červenci 1955

V době, kdy byla v Ženevě zahájena konference čtyř, kritizoval Hubert Ripka Západ kvůli tomu, že nezahrnul problém střední Evropy mezi témata, o kterých se na konferenci má jednat a že tak přichází na konferenci pouze s negativním programem.⁵⁷⁵ Znovu proto poukazoval na fakt, že sovětský režim je stále totalitní a Západ by k němu měl přistupovat nekompromisně. Vždyť Sověti respektují jen jedinou sílu ve světě a to je NATO. Západní velmoci by toho měly řádně využít. Znovu zopakoval, že na sovětský požadavek neutralizace Německa se má reagovat požadavkem neutralizace celé střední Evropy. Sovětům se to má pak prezentovat tak, že neutralizací střední Evropy ušetří náklady na vydržování spřátelených vlád a vznikne prostor pro hospodářskou spolupráci Západu s Východem.⁵⁷⁶

V průběhu konference však Ripka ztratil všechny iluze. Závěry konference později okomentoval takto: „V podstatě se nedohodli na ničem, nebo přesněji dohodli se, že se budou snažit dohodnout, ...“⁵⁷⁷. Ripka se domníval, že se po ženevské konferenci ještě zhoršilo postavení východoevropských satelitů. Sověti totiž pochopili, že Západ není ochoten riskovat další konflikt se SSSR kvůli svobodným volbám ve střední Evropě. Středoevropské otázka se tedy nestala klíčovou ve vztazích mezi Západem a Východem. Podle Ripky to znamenalo, že Sověti o východoevropských satelitech už příště nebudou chtít jednat. Jakmile dosáhli dočasného détente, věděli, že Američané už nebudou ochotni formulovat ostré požadavky ohledně střední Evropy. Zklamaný Ripka byl tedy přesvědčen, že střední Evropa byla na konferenci čtyř hozena přes palubu.⁵⁷⁸

⁵⁷³ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 21. července 1955.

⁵⁷⁴ Tamtéž.

⁵⁷⁵ Tamtéž.

⁵⁷⁶ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 171-173.

⁵⁷⁷ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 24. července 1955.

⁵⁷⁸ Tamtéž, dopis ze dne 10. srpna 1955.

8.3. Politické názory Huberta Ripky na události v roce 1956

Během pobytu v Americe ve druhé polovině roku 1955 si Ripka uvědomil, že Američané ani další západní země nehodlají státům východní Evropy pomoci ze sovětského područí. Rozhodující pro osvobození těchto zemí od komunismu budou proto jejich vlastní vnitřní síly. Právě z tohoto důvodu viděl své místo v Evropě, kde by mohl vnitřní rezistenci pomáhat.⁵⁷⁹

V době jeho pobytu ve Spojených státech se odehrálo další velmocenské setkání v Ženevě. S průběhem jednání byl Ripka mnohem více spokojený než s tím, které proběhlo v červenci. Díky nesouhlasu západních velmocí nebyl přijat sovětský návrh na uzavření bezpečnostního paktu a nedošlo k uznání východní bloku Západem. Ripka jako správný frankofil chválil práci, kterou v Ženevě odvedl francouzský ministr zahraničí Pinay, který jednání ministrů zahraničí předsedal. Podle Ripky měl být v takovémto nekompromisním tónu veden už červencový summit. Západ by tak byl v jednáních se Sověty mnohem úspěšnější, jenže nyní už bylo z pohledu států střední Evropy pozdě.⁵⁸⁰

Když se na počátku roku 1956 Hubert Ripka znovu přesunul do Evropy, zdálo se mu, že tu opadá „appeaserská“ nálada a že se více mluví o střední Evropě,⁵⁸¹ nic to ale neměnilo na politice Západu vůči SSSR.⁵⁸² Během léta roku 1956 došlo k vyhrocení situace v Polsku a Ripka si byl jist, že se konečně daly do pohybu vnitřní síly východoevropských satelitů. Tehdy věřil, že pokud Poláci ve svém odporu proti Moskvě vydrží, že nakonec uspějí. Pokud by se tak stalo, bylo by to rozhodující i pro situaci v Československu. Ripka si uvědomoval, že bude záležet především na Moskvě, jaké řešení v danou chvíli u sovětských představitelů zvítězí.⁵⁸³ Vše se ale změnilo po násilném potlačení revoluce v Maďarsku. Ripka byl přesvědčen, že takto tvrdý postup si mohla Moskva dovolit jen díky tomu, že se západní země ocitly kvůli Suezské krizi ve sporu sami mezi sebou. Vinil tak západní velmoci z toho, že kvůli politické nepřipravenosti a vlastním rozmrškám dovolily Sovětům intervenovat v Maďarsku.⁵⁸⁴

⁵⁷⁹ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 19. října 1955.

⁵⁸⁰ Tamtéž, dopis ze dne 6. listopadu 1955.

⁵⁸¹ Tamtéž, dopis ze dne 22. dubna 1956.

⁵⁸² Tamtéž, dopis ze dne 18. srpna 1956.

⁵⁸³ Tamtéž, dopis ze dne 21. října 1956

⁵⁸⁴ Tamtéž, dopis ze dne 3. listopadu 1956

Hubert Ripka zároveň musel přiznat, že se mýlil v tom, že v Moskvě zvítězí zástupci mírného postupu a že nedojde k přímé sovětské intervenci. Nyní bylo jasné, že východoevropské satelity již neuniknou ze sovětského područí bez vojenské konfrontace. Obyvatelé Československa byli podle Ripky událostmi natolik demoralizováni, že již nevěřili v pomoc západních velmocí.⁵⁸⁵ To že nedošlo v roce 1956 k nepokojům také v ČSR, bylo pro Ripku hořkým zklamáním. Jakmile Sověti potlačili maďarské povstání, bylo zřejmé, že už ani k ničemu v Československu nedojde.⁵⁸⁶

Po eskalaci situace v Egyptě v souvislosti se Suezskou krizí se Ripka obával, že by mohlo dojít k dohodě mezi Západem a Východem na úkor střední Evropy. Kdyby totiž Sověti uvolnili Západu ruce v Egyptě, mohly by na oplátku západní mocnosti uznat existenci východoevropských satelitů.⁵⁸⁷ Na plenárním zasedání OSN Ripka pozoruje, jak mezi Američany převládají „appesearovské“ nálady, jak se snaží udržet mír za každou cenu. To ale znamená politiku ústupků. Sověti by toho mohli využít a poté, co zasáhla Moskva v Maďarsku, mohla by také vojensky vystoupit proti Gomulkovi v Polsku.⁵⁸⁸ Přestože k takovému scénáři nedošlo, Západ zatím na konci roku 1956 prohrával jak v Egyptě, tak v Evropě.⁵⁸⁹

Hubert Ripka přišel s návrhem jak řešit oba dva mezinárodní problémy. Stejně jako spojit problém Německa se střední Evropou, uvažoval nyní o propojení řešení Suezské krize a situace v Maďarsku. Podle tohoto návrhu by se Francouzi a Britové nesměli stáhnout z Egypta, dokud tam, stejně jako do Maďarska, nebudou posláni pozorovatelé OSN. Ti by měli setrvat na obou místech, dokud se Rusové nestáhnou z Maďarska a Britové a Francouzi z Egypta. Nic z toho se ale neuskutečnilo.⁵⁹⁰

Během Ripkova pobytu v Americe v druhé polovině roku 1956 se ukázalo, že Spojené státy nejsou ochotny a ani schopny řešit krizi v sovětských satelitech. Američané byli především překvapeni tím, jak daleko se Sověti v Maďarsku odhodlali dojít.⁵⁹¹ Krize se tak díky nepřipravenosti Američanů a jejich neschopnosti pružně reagovat ukázala být pro Západ velkou prohrou.⁵⁹² Ripka sledoval, jak se Západ dobrovolně žene na porážku, ale nebyl

⁵⁸⁵ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 4. listopadu 1956.

⁵⁸⁶ Tamtéž, dopis ze dne 3. listopadu 1956

⁵⁸⁷ Tamtéž, dopis ze dne 6. listopadu 1956

⁵⁸⁸ Tamtéž, dopis ze dne 8. listopadu 1956

⁵⁸⁹ Tamtéž, dopis ze dne 10. listopadu 1956.

⁵⁹⁰ Tamtéž, dopis ze dne 14. listopadu 1956.

⁵⁹¹ Tamtéž, dopis ze dne 14. listopadu 1956.

⁵⁹² Tamtéž, dopis ze dne 16. listopadu 1956.

schopen tomu zabránit.⁵⁹³ Měl výčitky svědomí, že exilové organizace nedokázaly ovlivnit americkou zahraniční politiku.⁵⁹⁴

8.4. Politika sebeosvobození

Neschopnost Západu efektivně reagovat na události v Polsku a Maďarsku vedla Ripku k přehodnocení jeho plánu na osvobození střední Evropy. Nevěřil už v osvobození, které přijde ze Západu, proto bylo nutné spoléhat se především na vnitřní síly satelitních států. Západ měl při této politice sebeosvobození asistovat. Po zkušenostech z roku 1956 měl už být lépe připraven na možnou eskalaci situace za železnou oponou. Úkolem exilu a západních mocností měla být pomoc a podpora vnitřní rezistence, která by východní režim nutila k ústupkům. Západ se měl snažit svojí propagandou co nejvíce navýšit řady členů vnitřního odporu. Podpory se už nemělo dostávat pouze vnitřním silám v sovětských satelitech, ale měla být rozšířena také na odpůrce režimu v samotném Sovětském svazu. Podle Ripky musely společenské protesty začít probíhat i v SSSR.⁵⁹⁵ Západ měl využít také tehdejší mocenské nestability sovětského vedení.⁵⁹⁶

Podpory satelitům by se mělo dostávat jak v rovině morální, tak v rovině politické. Exilové organizace by měly Západu nestále připomínat, že má vést ofenzivní zahraniční politiku vůči Sovětskému svazu. Zároveň měly bránit západním velmocím, aby se s Východem dohodly na úkor střední Evropy.⁵⁹⁷ Výsledkem této činnosti by se mělo držení východoevropských satelitů stát pro SSSR neúnosné. Opouštění Evropy by mělo pro SSSR nakonec vyznít jako ekonomicky a mocensky výhodné.⁵⁹⁸ Vždyť už během revoluce v Maďarsku se ukázalo, že Sověti byli schopni spřátelenou zemi udržet jen za pomoci vojenské síly. Ripka byl přesvědčen, že se východní blok po Stalinově smrti ocitl v krizi a Západ měl napomáhat jeho počínající dezintegraci. Pokud se tak nestane, dojde znovu k upevnění sovětských pozic ve střední a východní Evropě.⁵⁹⁹

⁵⁹³ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 24. listopadu 1956.

⁵⁹⁴ Tamtéž, dopis ze dne 21. listopadu 1956

⁵⁹⁵ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 174-175.

⁵⁹⁶ NA, f. Hubert Ripka, k. 2, i. č. 7, Korespondence s manželkou Noemi, dopis ze dne 20. listopadu 1956

⁵⁹⁷ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 175-179.

⁵⁹⁸ Tamtéž, s. 182-183.

⁵⁹⁹ Tamtéž, s. 184-185.

8.5. Inovace Ripkova plánu v roce 1957

V roce 1957 upozorňoval Ripka na fakt, že Sovětský svaz je i nadále agresivní a že jediné, co ho drží na uzdě, je vojenská hotovost Západu. Aby byl Západ pro Sověty ještě větší hrozbou, musí se co nejrychleji dokončit všechny integrační procesy, které už započaly. Vedle toho je třeba vést ofenzivní zahraniční politiku. Protože Sověti plánují zřízení vojenských základů v Československu, není čas nadále nečinně čekat. Podle Ripky by ještě v roce 1957 měla začít jednání s Východem, protože kdo přichází s iniciativou, ten získává body. Řešením dané situace, ale není vytvoření bezpečnostního systému. Západ je stále ohrožen, pokud Sověti zůstávají v Evropě.⁶⁰⁰

Celá východní Evropa sleduje vývoj v Sovětském svazu. Ripka stále více přemýšlí nad tím, jestli náhodou není podmínkou osvobození satelitů osvobození SSSR. Přesto došel k názoru, že účinně bojovat se dá zatím jen o sovětské satelity. Nejsilnější nástroj vidí v propagandě. Ta ale musí účinně stavět obyvatele do opozice proti sovětské propagandě. Odkládat se nemá ani otázka spojení Německa. Protože jen pokud proběhnou svobodné volby v Německu, mohou pak následovat i v sovětských satelitech.⁶⁰¹

Na konci roku 1957 byl Ripka už naprosto přesvědčen o tom, že Západ promarnil svojí šanci, tím že nepostupoval razantně proti SSSR v době polské a maďarské krize. Po událostech roku 1956 se již sovětský režim prezentoval jako silný a aktivně postupoval ve Středním východě i v Asii. Ripka poukazoval na fakt, že stabilita a síla je demonstrována jen navenek, ale že politicky je Sovětský svaz stále slabý. Předpovídal, že jakmile se vytratí expanzivní politika SSSR, bude upadat komunismus jako doktrína a diktatura ideová se bude měnit v diktaturu vojenskou. Svaz se ale ještě nějakou dobu udrží. Západ ale nesmí přestat s prosazováním svobodných voleb a musí žádat stažení sovětských vojsk a agentů z východoevropských satelitů. Ripka předpokládal, že se Sovětský svaz bude v budoucnu potýkat se stále většími nesnázemi.⁶⁰²

Ani v závěru života nezapomněl Ripka na svoji myšlenku střeoevropské federace, proto exilu a konkrétně ACEN určil za cíl přípravu federalizace zemí střední a

⁶⁰⁰ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 185-186.

⁶⁰¹ Tamtéž, s. 189-190.

⁶⁰² Tamtéž, s. 190-191.

jihovýchodní Evropy. Vzniklá federace by se pak mohla stát v neutralizované Evropě silným politickým hráčem.⁶⁰³

⁶⁰³ GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu*, s. 185-192.

Závěr

Jestliže bych měl životu Huberta Ripky přisoudit jen jeden jediný přívlastek, bez váhání bych ho označil jako „inspirativní“. A vskutku jeho život takovým byl od dob studií až po poslední léta života, které trávil v politickém exilu. Lze uvést několik stěžejních faktorů, které formovaly osobnost tohoto československého intelektuála a politika. Především to byla pracovitost a schopnost jednat s lidmi. Dále to bylo vzdělání, kterého se mu dostalo v plné humanitní šíři na naší *alma mater* a které rozvíjel po celý zbytek života. Jistou výhodou mu při tom byl jeho vrozený talent pro studium jazyků. Jakmile se rozhodl celý tento svůj potenciál vložit do práce pro československý stát, nemohl již být ve své činnosti přehlédnut. Byl to pak především ministr zahraničí a prezident Edvard Beneš, kdo dokázal Ripkových schopností využít pro „československou věc“. Vrcholem této spolupráce pak byla doba válečného exilu. Tehdy se Hubert Ripka stal přední osobností československé exilové vlády.

Diplomatická činnost, kterou Ripka vykonával v druhé polovině třicátých let, stejně jako jeho angažovanost v exilové vládě, byla pro něj osobně především velkou životní a profesní zkušeností. Dokázal využít příležitostí a navázal kontakty s předními evropskými politiky, kteří v době války pobývali v Londýně. Byl to právě on, kdo zastupoval exilovou vládu v jednáních s Poláky, Francouzi, ale také Rusy a Brity. Třebaže se Ripka nestal ministrem zahraničí v poválečné československé republice, zastupoval z pozice ministra zahraničního obchodu československou vládu na mezinárodních jednáních. Už jen kvůli výše zmíněnému nelze stopu Huberta Ripky v dějinách redukovat jen na události, které následovaly po převzetí moci komunisty v únoru 1948.

Když 25. února 1948 jmenoval prezident republiky dr. Edvard Beneš obnovenou vládu Klementa Gottwalda, bylo Ripkovi jasné, že pokud nechce žít v komunisty ovládaném Československu, bude muset opustit zemi. Za poměrně dramatických okolností utekl do západní Evropy. Jakmile za ním do Paříže dorazila manželka a oba synové, začal se Ripka stejně jako v roce 1939 angažovat v exilové činnosti. V průběhu roku 1949 se Ripka natrvalo přesunul do Spojených států amerických, kde se ustanovila Rada svobodného Československa (RSC). Mezinárodní situace se velmi lišila od té, která panovala v době vypuknutí druhé světové války, a proto vnitřně rozhádaná Rada nemohla na tomto kolbišti uspět. Ripka byl zklamán tím, že Rada ztratila jako exilová organizace, která měla být reprezentantem budoucího nového demokratického Československa, na významu. Změnila se politická

situace ve Spojených státech, která nepřála jak evropskému exilu, tak také evropským levicovým politikům. Ripka se proto rozhodl pro návrat do Evropy.

Ze Spojených států Ripka nejprve zamířil na počátku roku 1955 do Francie, kde se snažil získat zaměstnání pro sebe a manželku. Mezitím také obnovil kontakty z předcházejících let. Rychle se přesvědčil, že je zde přijímán mnohem lépe než v Americe. Snažil se proto ve Francii oživit zájem o střední Evropu a to především kvůli blížícímu se ženevskému jednání světových velmocí. Věřil, že pokud se otázka sovětských satelitů stane tématem nadcházející konference, mohou západní velmoci neutralitu Německa vyměnit za neutralitu států střední Evropy. Aby se dostalo jeho názorům větší podpory, šířil je formou memorand mezi evropskými politiky. Za pomoci Výboru pro střední a východní Evropu, jehož byl členem, pokračoval v propagaci svých názorů i během květnové návštěvy Velké Británie. Ženevský summit velmocí ale přinesl Ripkovi velké zklamání. Nejenže nedošlo k vyřešení německé otázky, ale problém střední Evropy nebyl vůbec diskutován.

Po několika měsících strávených ve Francii odjel Hubert Ripka na podzim roku 1955 do Spojených států amerických, aby zde pokračoval ve výuce na *New School for Social Research* a na *New York University*. Účastnil se tu také práce v komisích Shromáždění porobených evropských národů (ACEN). Ačkoliv se chtěl Ripka vyhnout sporům v Radě svobodného Československa, byl do nich neustále vtahován. A to zejména proto, že se přesunuly i na půdu orgánů ACEN. Exulanti kolem Š. Osuského kritizovali zastoupení Rady v ACEN a nakonec na protest proti odmítnutí, kterého se jim u představitelů ACEN dostalo, odstoupili z výkonného výboru Rady. Nakonec Výbor pro svobodnou Evropu (FEC) kvůli dlouhodobým konfliktům v Radě zrušil finanční podporu členům jejího výkonného výboru. Ripkovi bylo stipendium FEC zachováno a to především kvůli významu, který mu po jeho návratu do Evropy Výbor přisuzoval. Dříve než se Ripka natrvalo přesunul do Evropy, podařilo se mu vyřešit zastoupení Rady v orgánech ACEN.

V průběhu roku 1956 sledoval Ripka se znepokojením vývoj událostí v polské Poznani. Měl za to, že na otevřenou revoltu proti východoevropským režimům ještě nenastala vhodná příležitost. Přesto věřil, že pokud demonstranti vydrží, budou moci za podpory západních mocností uspět. Když pak na podzim propukla krize také v Maďarsku, rozhodl se Ripka pro cestu do Spojených států, aby se zde na půdě OSN pokusil spolu s dalšími členy ACEN přimět západní velmoci k rozhodné akci. Ripka hodlal využít událostí v Egyptě k tomu, aby odchod Francie a Británie ze Suez byl podmíněn odchodem sovětských vojsk z Maďarska. Pro odpor americké diplomacie tento plán neuspěl. Ripka byl přesvědčen, že za

vším stojí neochota americké vlády podpořit tvrdý postup proti Sovětskému svazu. Američané podle Ripky potřebovali vytrhnout z letargie, ve které se jejich společnost nacházela. Měl dojem, že příčinou tohoto stavu je jejich neinformovanost o situaci v Evropě. Zavítal proto mezi československé emigranty v Chicagu, aby i mezi nimi získal co největší podporu pro své návrhy na řešení krize v Evropě. Po velmi příjemném setkání s krajany byl po návratu do New Yorku konfrontován s realitou. Nečinnost Západu v souvislosti s maďarskými událostmi byla frustrující pro členy exilových organizací. Zklamaný Ripka odcestoval na konci roku 1956 zpět do Evropy.

Poslední rok života Huberta Ripky byl plný aktivit, spojených s evropskými exilovými organizacemi. V červnu roku 1957 zavítal do Říma na konferenci Evropského hnutí a při této příležitosti se zúčastnil hromadné audience u papeže Pia XII. Pro zhoršující se zdravotní stav strávil Ripka celé léto ve Francii. Na podzim se pak i přes zdravotní obtíže naposled v životě vydal do Spojených států amerických. Zajímal se zde o další směřování americké zahraniční politiky. Postupně dospěl k názoru, že k osvobození zemí střední a východní Evropy může dojít jen na základě jejich vlastních vnitřních sil. Země nemohou čekat, že je ze sovětského područí vysvobodí Spojené státy. Viděl, že americká vláda nemá v úmyslu vést ofenzivní politiku vůči SSSR a není ochotna rozpoutat vojenský konflikt, kvůli evropským státům. Ukázalo se to především po brutálním potlačení nepokojů v Maďarsku. Zároveň si Ripka uvědomil, že členové exilových organizací uvažují o budoucnosti vývoje ve střední Evropě v nereálných kategoriích. Dokud budou emigranti uzavřeni jen ve svých organizacích a budou řešit pouze své interní problémy, nikdy nepřispějí do diskuze o směřování zahraniční politiky západních států vůči Sovětskému svazu. Ripka byl situací v exilových organizacích zklamán.

V průběhu pobytu ve Spojených státech se zhoršil Ripkův zdravotní stav. Bolesti ho omezovaly v jakékoliv činnosti. Podstoupil proto řadu zdravotních vyšetření u předních amerických lékařů. Po několika mylných diagnózách dospěli k závěru, že jeho obtíže jsou způsobeny neprůchodností pankreatického vývodu do dvanácterníku, zřejmě způsobenou rakovinou slinivky břišní. Ripka se rozhodl pro urychlený návrat do Evropy, kde mu nádor operovali. Dne 7. ledna 1958 svému onemocnění podlehl.

Jsou politické osobnosti, které měly být právě pro svoji činnost v pounorovém exilu zapomenuty, přestože se významně podílely na práci československé londýnské vlády za druhé světové války. Poměrně velmi často se širší veřejnosti připomínají emigranti, politicky pracující proti komunistické vládě, kteří odešli do zahraničí po okupaci

Československa v roce 1968. I z těchto důvodů jsem svojí bakalářskou prací chtěl připomenout osobnost z padesátých let minulého století, která nejen svým politickým působením, ale i politologickými koncepcemi vybudovala základy československého zahraničního třetího odboje. Osobnost uznávanou nejvýznamnějšími západními politiky své doby.

Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny

Národní archiv v Praze, původně archiv Ústavu pro soudobé dějiny

fond Hubert Ripka

Tištěné prameny

KAPLAN, K., - ŠPIRITOVÁ, A., *ČSR A SSSR 1945–1948, dokumenty mezivládních jednání*, Brno 1997.

Odborné články

CHOLÍNSKÝ, J. *Nesmiřitelný rozkol 1948–1956, Politický aktivismus v první etapě českého exilového hnutí*, *Securitas imperii* 16, 2010.

KAPLAN, K., *Případ Vladimíra Krajiny*. In: K počtě historika mnichovské konference, Sborník příspěvků k osmdesátinám Bořivoje Čelovského, Slezský sborník, Opava 2003.

KASPAREK, J., *Soviet Russia and Czechoslovakia's Uranium*, *Russian Review* 11/2, 1952.

MACHALA, J., *Retribuce a parlamentní volby 1946*, *Paměť a dějiny*, *Revue pro studium totalitních režimů* 7/2, 2013.

PAVLÁT, D., *Novinářská a politická dráha Huberta Ripky do vyvrcholení mnichovské krize na počátku října 1938 a jeho odchodu do exilu*, *Moderní dějiny* 2, 2009.

SKILLING, H. G., *The Break-Up of the Czechoslovak Coalition, 1947-8*, *The Canadian Journal of Economics and Political Science*, 26/3, 1960.

WILLIAMS, P. M., *Compromise and Crisis in French politics*, *Political Science Quarterly* 72/3, 1957.

Literatura

BELMONTE, L. A., *Selling the American Way, U. S. Propaganda and Cold War*, Philadelphie 2011.

GONĚC, V., *Za sjednocenou Evropu: z myšlenek a programů Huberta Ripky*, Brno 2004.

GONĚC, V., *Jak se vymanit z komunismu a co po komunismu: iniciativy pod koordinací Huberta Ripky v padesátých letech*, Brno 2010.

HRBEK, J. et al., *Draze zaplacená svoboda: osvobození Československa 1944-1945*, svazek 1., Praha 2009.

IRMANOVÁ, E., *Maďarsko v éře sovětizace: mezinárodní a politické aspekty*, Ústí nad Labem 2008.

KAPLAN, K., *Československo v letech 1945- 1948*, Praha 1991.

KAPLAN, K., *Pět kapitol o Únoru*, Brno 1997.

KAPLAN, K., *Pravda o Československu*, Praha 1990.

KOCIÁN, J., *Československá strana národně socialistická v letech 1945–1948, Organizace, program, politika*, Brno 2002.

KRÁTKÝ, K., *Marshallův plán: příspěvek ke vzniku studené války*, Plzeň 2010.

LAFABER, W., *America, Russia and the Cold War 1945-1992*, New York 1993.

PALEČEK, P., *Ministr Hubert Ripka a jeho osobní archiv: inventář osobního fondu, dokumenty*, Brno 2000.

PEJSKAR, J., *Pronásledování vlastenci: Perzekuce čs. národních socialistů 1897-1980*, New York 1987.

PROKŠ, P., *Československo a západ 1945-1948: vztahy Československa se Spojenými státy, Velkou Británií a Francií v letech 1945-1948*, Praha 2001.

RAŠKA, F., *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa 1949-1961*, Praha 2009.

SPANIER, J. W., *American Foreign Policy since World War II*, New York 1977.

Paměti

RIPKA, H., *Únorová tragédie: svědectví přímého účastníka*, Brno 1995.

DRTINA, P., *Československo můj osud, kniha života českého demokrata 20. století*, Praha 1992.

Rigorózní práce

PAVLÁT, D., *Novinář a politik Hubert Ripka: do roku 1945* (Rigorózní práce), Praha: FF UK 2009.